

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΤΜΗΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ,
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - MASTER IN LAW AND ECONOMICS

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ε.Ε. ή Ι.Κ.Ε.;

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ & ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΙΣΛΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ (ΜΔΟ 2030)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΡΙΣΤΕΑ ΣΙΝΑΝΙΩΤΗ - ΜΑΡΟΥΔΗ

Πειραιάς, 2024

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Ε.Ε. ή Ι.Κ.Ε.; ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ & ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας.....

Όνοματεπώνυμο..... ΝΙΚΟΛΕΤΑ ΠΙΣΗΗ

Ημερομηνία..... 24/07/2024

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την παρούσα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτριά μου, κα Αριστέα Σινανιώτη - Μαρούδη, για την πολύτιμη ευκαιρία που μου έδωσε να συνεργαστούμε εξ αφορμής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, την αμέριστη συνδρομή και βοήθειά της, την καθοδήγηση που μου παρείχε, το χρόνο που αφιέρωσε και τη νομική κατάρτιση και γνώση την οποία μου μεταλαμπάδευσε επί σκοπώ ολοκλήρωσης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Οι συμβουλές της και η εμπιστοσύνη που μου έδειξε αποτέλεσαν για μένα πηγή αυτοπεποίθησης, ώστε μέσα από την παρούσα διπλωματική εργασία μου να μπορέσω να αναδείξω ένα σημαντικό μέρος των γνώσεών μου, καταδεικνύοντας παράλληλα μέσω αυτής και τους προβληματισμούς μου, καθώς όταν μιλούμε για νομική επιστήμη ποτέ μονάχα μία άποψη δεν είναι η σωστή!

Συνάμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, η οποία στέκεται πάντα δίπλα μου και με στηρίζει σε κάθε μου βήμα. Με την παρουσίαση και ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας κλείνει ένας πολύ όμορφος για εμένα κύκλος και εύχομαι να ανοίξουν ακόμα περισσότεροι.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το στενό φιλικό μου περιβάλλον που στάθηκε δίπλα μου σαν οικογένεια, ενώ ποτέ δεν έπαψε να πιστεύει σε εμένα και τις δυνατότητές μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση και ταυτοχρόνως η σύγκριση δύο εταιρικών τύπων με τελείως διαφορετική δομή και υπόσταση, ήτοι της Ετερόρρυθμης Εταιρείας (Ε.Ε.) και της Ιδιωτικής Κεφαλαιουχικής Εταιρείας (Ι.Κ.Ε.), δηλαδή μίας προσωπικής και μίας κεφαλαιουχικής εταιρείας. Τέλος, θα καταδειχθεί ο κατεξοχήν πιο συμφέρον εξ' απόψεως νομικής, οικονομικής, φορολογικής και εν γένει επιχειρηματικής άποψης εταιρικός τύπος για έναν επιχειρηματία.

Εκ πρώτοις δημιουργείται απευθείας ακόμη και σε έναν κοινό αναγνώστη δίχως νομική κατάρτιση ως προς το παρόν αντικείμενο το εξής – εύλογο ίσως – ερώτημα: Γιατί να συγκρίνω

συγκεκριμένα αυτές τις δύο εταιρείες μεταξύ τους; Η απάντηση στο εξής ερώτημα αποτελεί και το λόγο συγγραφής της παρούσας διπλωματικής. Ήδη από τα πρώτα χρόνια δικηγορίας μου, ούσα νέα δικηγόρος, παρατήρησα πως στον επιχειρηματικό χώρο εμφανίζονταν πολύ συχνά οι εταιρικοί τύποι της Ε.Ε. και της Ι.Κ.Ε. Από τη μία πλευρά, η Ε.Ε., ως προσωπική εταιρεία, παρέχει το πλεονέκτημα του στενού εταιρικού δεσμού μεταξύ των εταίρων της, δίνοντας παράλληλα και την ευκαιρία σε κάποιον,–ους από τους εταίρους της να συμμετέχουν στην εταιρεία περιορισμένα, αναφορικά με τη σύνδεση της προσωπικής του περιουσίας για τα χρέη της εταιρείας, αποφεύγοντας την απεριόριστη ευθύνη που φέρουν αντιστοίχως οι ομόρρυθμοι εταίροι. Από την άλλη πλευρά, η Ι.Κ.Ε. από το 2012 που εισήχθη ως νέος εταιρικός τύπος με το ν. 4072/2012 παρουσιάζει διαρκώς ανοδική πορεία, έχει δε ομολογουμένως σε πολλές περιπτώσεις αντικαταστήσει την Ε.Π.Ε. Αποτελεί μία μορφή εταιρείας η οποία βρίσκεται ανάμεσα στην Ο.Ε. και την Ε.Ε. αφενός και στην Α.Ε. αφετέρου, παρουσιάζει δηλαδή αμιγώς κεφαλαιουχικά, αλλά και προσωπικά στοιχεία, προσφέρεται δε προς ανέλιξη και διευκόλυνση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, λόγος για τον οποίο άλλωστε κατά τη βούληση του νομοθέτη εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη.

Ανάμεσα λοιπόν σε αυτές τις δύο μορφές εταιρειών που στην κατηγορία της η κάθε μία αποτελεί την ίσως πιο συμφέρουσα λύση – επιλογή, ποια μεταξύ των δύο είναι η πιο κατάλληλη να επιλέξει ο εκάστοτε επιχειρηματίας; Μία προσωπική ή μία αμιγώς κεφαλαιουχικής εταιρεία; Την Ε.Ε. ή την Ι.Κ.Ε.; Κατόπιν ανάλυσης των χαρακτηριστικών του καθενός εταιρικού μορφώματος, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα που συνιστά και την προσωπική μου γνώμη, ότι δηλαδή η απάντηση τελικώς δεν μπορεί να είναι μία και εκ των προτέρων γνωστή, ήτοι οι βλέψεις των υποψήφιων μελλοντικών επιχειρηματικών και το *corpus* της υπό σύσταση εταιρείας θα πρέπει κάθε φορά να εξετάζονται *in concreto* με γνώμονα τα χαρακτηριστικά, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που κάθε μία από τις εταιρείες αυτές διαθέτει και δύναται να προσφέρει.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	II
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	III
1. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε.	1
1.1 Για την Ε.Ε.	1

1.2 Για την Ι.Κ.Ε.	1
2. ΣΥΣΤΑΣΗ	3
2.1 Για την Ε.Ε.	3
2.2 Για την Ι.Κ.Ε.	4
2.3 Υπό ίδρυση Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε. / Αδημοσίευτη Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε.	5
3. ΔΙΑΡΚΕΙΑ	7
3.1 Για την Ε.Ε.	7
3.2 Για την Ι.Κ.Ε.	8
4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	9
4.1 Για την Ε.Ε.	10
4.1.1 Διαχειριστική εξουσία των ομορρύθμων εταίρων στην Ε.Ε.	10
4.1.2 Διαχειριστική εξουσία των ετερόρρυθμων εταίρων στην Ε.Ε.	12
4.1.3 Το δικαίωμα εναντίωσης	14
4.2 Για την Ι.Κ.Ε.	16
5. ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ	20
5.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ PROKURA	20
5.1.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ULTRA VIRES (ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ)	21
5.2 Για την Ε.Ε.	22
5.2.1 Εκπροσωπευτική εξουσία των ομορρύθμων εταίρων στην Ε.Ε.	22
5.2.2 Εκπροσωπευτική εξουσία των ετερόρρυθμων εταίρων στην Ε.Ε.	29
5.3 Για Ι.Κ.Ε.	32

6. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ – ΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΗΝ Ι.Κ.Ε.	
33	
7. ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ	
36	
7.1 Για την Ε.Ε.	
36	
7.2 Για την Ι.Κ.Ε.	
.....	38
8. ΤΡΟΠΟΣ ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	39
8.1 Για την Ε.Ε.	
40	
8.2 Για την Ι.Κ.Ε.	
41	
9. ΕΙΣΦΟΡΕΣ	
46	
9.1 Για την Ε.Ε.	
46	
9.2 Για την Ι.Κ.Ε.	
.....	48
9.2.1 Κεφαλαιακές	
50	
9.2.2 Εξωκεφαλαιακές	
51	
9.2.3 Εγγυητικές	
54	
10. ΕΥΘΥΝΗ	
60	
10.1 Για την Ε.Ε.	
.....	60
10.1.1 Ευθύνη του Ομόρρυθμου Εταίρου στην Ε.Ε.	
61	
10.1.2 Ευθύνη του Ετερόρρυθμου Εταίρου στην Ε.Ε.	63
10.2 Για την Ι.Κ.Ε.	64
10.1.1 Ευθύνη των εταίρων – μη διαχειριστών	64
10.1.2 Ευθύνη των εταίρων - διαχειριστών	66
11. ΛΥΣΗ & ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ	68
11.1 Για την Ε.Ε.	68

11.2 Για την Ι.Κ.Ε.	72
12. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	75
12. 1 Για την Ε.Ε.	76
12. 2 Για την Ι.Κ.Ε.	77
13. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ	82
13.1 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ε.Ε.	84
13.2 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ι.Κ.Ε.	86
14. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	87
15. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	95

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Φορολογία Ε.Ε	76
Πίνακας 2: Φορολογικός Συντελεστής στην Ε.Ε. 2014 - 2021.....	77
Πίνακας 3: Παρακράτηση φόρου στην Ε.Ε. 2014 - 2021	77
Πίνακας 4: Φορολογία Ι.Κ.Ε	78
Πίνακας 5: Παράδειγμα φορολογίας Ι.Κ.Ε	79
Πίνακας 6: Φορολογικός συντελεστής στην Ι.Κ.Ε. 2014-2021	79
Πίνακας 7: Παρακράτηση φόρου στην Ι.Κ.Ε. 2014 - 2021	80
Πίνακας 8: Παρακράτηση φόρου μερισμάτων στην Ι.Κ.Ε. 2014 -2021	80

Πίνακας 9: Σύγκριση φορολογίας Ε.Ε. - Ι.Κ.Ε 81

Πίνακας 10: Σύγκριση Χαρακτηριστικών - Πλεονεκτημάτων - Μειονεκτημάτων Ε.Ε. - Ι.Κ.Ε 91

Ακρωνύμια

Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
Α.Π.	Άρειος Πάγος
αρ. ή αρθρ.	Άρθρο
Γ.Ε.ΜΗ.	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
εδαφ.	Εδάφιο
Ε.Ε.	Ετερόρρυθμη Εταιρεία
ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης

Επομ.	Επόμενα
Εφ.	Εφετείο
e-Υ.Μ.Σ.	Ηλεκτρονικής Υπηρεσίας Μίας Στάσης
Ι.Κ.Ε.	Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία
Κ.Ε.Π.	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
κ.ν.	Κωδικοποιημένος Νόμος
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚΦΔ	Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας
Ν. ή ν.	Νόμος
Ο.Α.Ε.Ε.	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών
Ο.Ε.	Ομόρρυθμη Εταιρεία
παρ.	Παράγραφος
Σε συνδ.	Σε συνδυασμό

1. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε.

1.1 Για την Ε.Ε.

Η Ε.Ε. ανήκει στην κατηγορία των προσωπικών εταιρειών με νομική προσωπικότητα και εμπορικό σκοπό. Αποτελείται από έναν τουλάχιστον ομόρρυθμο εταίρο, ο οποίος ευθύνεται για τα χρέη της εταιρείας προσωπικά, απεριόριστα και εις ολόκληρον (*άρθρο 271 παρ. 1 εδαφ. α' του ν. 4072/2012*), και από έναν ετερόρρυθμο. Ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν ευθύνεται για τα χρέη της εταιρείας, αν έχει καταβάλει την εισφορά του (*άρθρο 279 παρ. 1 εδαφ. α' του ν. 4072/2012*), ενώ στην αντίθετη περίπτωση ευθύνεται προσωπικά για τα χρέη της εταιρείας, περιορισμένα όμως μέχρι του ποσού της εισφοράς του (*άρθρο 279 παρ. 1 εδαφ. β' του ν. 4072/2012*). Εκεί ακριβώς έγκειται η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου εταιρικού τύπου, ότι δηλαδή αποτελείται από δύο ειδών εταίρους με διαφορετική νομική θέση κυρίως όσον αφορά την ευθύνη τους έναντι των εταιρικών δανειστών.

Η Ε.Ε. λόγω της συνύπαρξης ομορρύθμων και ετερορρύθμων εταίρων ανήκει στην κατηγορία των μικτών εταιρειών και δε θεωρείται ακραιφνώς προσωπική εταιρεία. Από τη μία πλευρά συγκεντρώνει προσωπικά στοιχεία, όσον αφορά τους ομόρρυθμους εταίρους και από την άλλη κεφαλαιουχικά στοιχεία όσον αφορά του ετερόρρυθμους εταίρους. Εξ' απόψεως εταιρικής δομής, η Ε.Ε. απευθύνεται κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις, μιας και η πραγμάτωση του εταιρικού σκοπού μπορεί να επιτευχθεί με τη συμμετοχή σε αυτήν μικρού αριθμού προσώπων.

Στην Ε.Ε. εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των *άρθρων 271 επομ. του ν. 4072/2012*. Αν στο νόμο δεν υπάρχει κάποια ειδική διάταξη αναφορικά με την Ε.Ε., εφαρμοστέες αναλογικά είναι οι διατάξεις των *άρθρων 249 επομ. του ν. 4072/2012 (άρθρο 271 παρ. 2 του ν. 4072/2012)* για την Ο.Ε. και κατά περαιτέρω παραπομπή του νόμου (*άρθρο 249 παρ. 2 του ν. 4072/2012*) και οι διατάξεις του ΑΚ για την Αστική Εταιρεία, ήτοι τα *άρθρα 741 επομ.*, με εξαίρεση τις διατάξεις των *άρθρων 758 και 761 ΑΚ*.

1.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Με το δεύτερο (2^ο) μέρος του ν. 4072/2012 εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο μία νέα εταιρική μορφή αυτή της Ι.Κ.Ε. Η Ι.Κ.Ε. δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ιδίως παροχής υπηρεσιών, οι οποίες αποτελούν την πλειοψηφία των ελληνικών εταιρειών. Με την εισαγωγή του συγκεκριμένου εταιρικού τύπου στην ελληνική έννομη τάξη ο νομοθέτης επεδίωξε τη διάπλαση μίας ευέλικτης και ελκυστικής εταιρικής μορφής,

απαλλαγμένης από πολλές διατυπώσεις, κατά το πρότυπο των ξένων νομοθεσιών καθώς και της ευρωπαϊκής ιδιωτικής εταιρείας, με τα δικά της όμως χαρακτηριστικά.

Μέχρι την εισαγωγή του εταιρικού τύπου της Ι.Κ.Ε. στην ελληνική έννομη τάξη, οι επιχειρηματίες έρχονταν από τη μία πλευρά αντιμέτωποι με την προσωπική ευθύνη που χαρακτηρίζει τους εταίρους των προσωπικών εταιρειών και από την άλλη με την ακραιφνή τυπικότητα που χαρακτηρίζει τους εταιρικούς τύπους της Α.Ε. και της Ε.Π.Ε. Η Ι.Κ.Ε. λοιπόν προσέφερε το πρώτον πλήθος παραλλαγών, ώστε να ικανοποιούνται όλες οι δυνατές ανάγκες, εξυπηρετώντας παράλληλα εξ' απόψεως δομής τόσο τη μικρή, όσο και τη μεσαία επιχείρηση. Η Ι.Κ.Ε. αποτελεί μία παραλλαγή της Ε.Π.Ε. σαφώς πιο ευέλικτη, μιας και η νομοθεσία της Ε.Π.Ε. εφαρμόζεται για περισσότερα από 50 χρόνια, χωρίς να έχει στην ουσία εκσυγχρονιστεί. Στις περιπτώσεις στις οποίες η Ι.Κ.Ε. διαθέτει μόνον κεφαλαιακές εισφορές, οι ομοιότητες της με την Ε.Π.Ε. είναι πρόδηλες. Τούτο όμως δε συμβαίνει στις περιπτώσεις που το κεφάλαιο της Ι.Κ.Ε. αποτελείται και από μη κεφαλαιακές εισφορές.

Η Ι.Κ.Ε. συνιστά κεφαλαιουχική εμπορική εταιρεία με νομική προσωπικότητα και σωματειακή δομή, για τα χρέη της οποίας ευθύνεται κατά βάση μόνον η ίδια (*άρθρο 43 παρ. 1 και 2 του ν. 4072/2012*). Μολονότι συνιστά τύπο κεφαλαιουχικής εταιρείας, καθόσον πρέπει να έχει κεφάλαιο (*άρθρο 50 παρ. 1 περ. στ του ν. 4072/2012*), μπορεί να συσταθεί στην ουσία και χωρίς κεφάλαιο, αφού για τη σύστασή της αρκεί να υπάρχει μόνο κεφαλαιακή εισφορά ύψους ενός ευρώ (1 €) (*άρθρο 43 παρ. 3 εδαφ. 1 του ν. 4072/2012*). Περαιτέρω, οι εταίροι της Ι.Κ.Ε. δύνανται να μετάσχουν σε αυτήν όχι μόνο με την καταβολή χρηματικών ή αποτιμητών σε χρήμα εισφορών (κεφαλαιακές εισφορές), όπως συμβαίνει στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, αλλά και με την καταβολή μη αποτιμητών σε χρήμα εισφορών (εξωκεφαλαιακές εισφορές) ή μέχρι την ενός ποσού ανάληψη ευθύνης για τα χρέη της εταιρείας (εγγυητικές εισφορές) (*άρθρο 43 παρ. 3 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012*).

Το βασικότερο λοιπόν χαρακτηριστικό γνώρισμα που διακρίνει την Ι.Κ.Ε. από τις λοιπές κεφαλαιουχικές εταιρείες είναι η δυνατότητα συμμετοχής σε αυτήν τόσο με κεφαλαιακές εισφορές, όσο και με εισφορές εργασίας ή και εισφορές ευθύνης. Έτσι, προσφέρεται ομολογουμένως μεγάλη προσαρμοστικότητα, καθόσον οι εταίροι μπορούν να διαμορφώσουν είτε μία αμιγώς κεφαλαιουχική εταιρεία, δηλαδή μόνον με κεφαλαιακές εισφορές και χωρίς ανάληψη υποχρεώσεων και ευθύνης από κανέναν εταίρο, είτε να προσδώσουν στην Ι.Κ.Ε. έντονα προσωπικά στοιχεία που κατά τα λοιπά συναντώνται μόνον στις προσωπικές εταιρείες και παρ' όλα αυτά να συνεχίζει να αποτελεί μορφή κεφαλαιουχικής εταιρείας.

2. ΣΥΣΤΑΣΗ

2.1 Για την Ε.Ε.

Η Ε.Ε. συστήνεται με τον απλούστατο τρόπο της συμφωνίας – σύμπραξης των δηλώσεων βουλήσεως – δύο ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων, οι οποίοι συνάπτουν την εταιρική σύμβαση (*αναλογική εφαρμογή του άρθρου 252 παρ. 1 Ν.4072/2012*). Η συμφωνία αυτή, η οποία δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά το λεγόμενο καταστατικό της εταιρείας, μπορεί να περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού ή και του ιδιωτικού εγγράφου. Στη συμφωνία αυτή θα πρέπει τουλάχιστον ένα από τα συμπράττοντα πρόσωπα να έχει την ιδιότητα του ομόρρυθμου εταίρου, ο οποίος θα ευθύνεται απεριόριστα και εις ολόκληρον με την εταιρεία για τα χρέη της τελευταίας και ενός ετερόρρυθμου εταίρου, ο οποίος θα ευθύνεται περιορισμένα και έως του ποσού της εισφοράς του για τα χρέη της εταιρείας, υπό την απαραίτητα προϋπόθεση ότι η τελευταία έχει καταβληθεί. Τα φυσικά πρόσωπα που θα αποκτήσουν στην Ε.Ε. την ιδιότητα του ομόρρυθμου εταίρου πρέπει να μπορούν να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα, ενώ για να συμμετάσχουν στην εταιρεία ως ετερόρρυθμοι εταίροι, αρκεί να είναι ικανοί για δικαιοπραξία. Όσον αφορά δε τα νομικά πρόσωπα για να καταστούν ομόρρυθμοι εταίροι θα πρέπει να είναι εμπορικές εταιρείες με νομική προσωπικότητα. Δια της εταιρικής σύμβασης τα συμπράττοντα πρόσωπα αναλαμβάνουν από κοινού και με κοινές εισφορές την επιδίωξη ιδίου εταιρικού σκοπού (*αναλογική εφαρμογή του άρθρου 249 παρ. 1 Ν.4072/2012*). Μόνη όμως η σύναψη της εταιρικής σύμβασης κατ' αρχήν δεν αρκεί για να θεωρηθεί καθ' ολοκληρίαν συντελεσθείσα η σύσταση της Ε.Ε. Προσθέτως τούτου απαιτείται η κατάθεση της συμφωνίας αυτής ενώπιον της Υπηρεσίας Μίας Στάσης (*Ν. 3853/2010, Ν. 4441/2016*). Οι εταίροι δηλαδή προβαίνουν στην κατάθεση της συμφωνίας μετά των λοιπών εγγράφων αυτής ενώπιον της Υπηρεσίας Μίας Στάσης και η τελευταία προβαίνει σε έναν τυπικό έλεγχο των προσκομισθέντων εγγράφων και της επωνυμίας της εταιρείας, μεριμνά δε η ίδια για την καταχώρηση της εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. χορηγώντας της αριθμό Γ.Ε.ΜΗ, κωδικό αριθμό καταχώρησης και εγγραφή της στο αρμόδιο επιμελητήριο. Η εν λόγω καταχώρηση της εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. έχει λοιπόν πλέον αδιαμφισβήτητα **συστατικό χαρακτήρα**, καθώς μέσω αυτής η εταιρεία αποκτά νομική προσωπικότητα. Έτσι μετά την εισαγωγή του *Ν. 3419/2005* και πλέον *Ν. 4635/2019* αίρονται οι όποιες διχογνωμίες υφίσταντο στο παρελθόν αναφορικά με το χαρακτήρα της εταιρικής σύμβασης ως συστατικής ή δηλωτικής πράξης.

Σύμφωνα με τη διάταξη του *άρθρου 251 παρ. 1 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012* τα στοιχεία που κατ' ελάχιστον καταχωρούνται στο Γ.Ε.ΜΗ. είναι το όνομα και η κατοικία των (ομορρύθμων)

εταίρων, η εταιρική επωνυμία, η έδρα, ο σκοπός της εταιρείας καθώς και ο εκπρόσωπός της. Προσθέτως των στοιχείων αυτών στο Γ.Ε.ΜΗ. καταχωρίζονται και το όνομα, η κατοικία και η αξία της εισφοράς των ετερορρυθμών εταίρων (άρθρο 273 του ν. 4072/2012). Κάθε δε μεταβολή στα ως άνω στοιχεία θα πρέπει όπως είναι λογικό επίσης να καταχωρούνται στο Γ.Ε.ΜΗ, προκειμένου να ικανοποιείται ο σκοπός του νομοθέτη περί δημοσιότητας.

2.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.) συγκροτείται από τους ιδρυτές της που μπορεί να είναι ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Το καταστατικό της αρκεί κατ' αρχήν να έχει τη μορφή ιδιωτικού εγγράφου, εκτός και αν στην εταιρεία εισφέρονται περιουσιακά στοιχεία για τη μεταβίβαση των οποίων ο νόμος απαιτεί το νόμιμο συστατικό τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου, ότε και απαιτείται η σύναψη του καταστατικού με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

Το καταστατικό της Ι.Κ.Ε. απαιτείται κατ' άρθρον 50 του ν. 4072/2012 να περιέχει κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία, ήτοι **α)** το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση κατοικίας και την τυχόν ηλεκτρονική διεύθυνση των εταίρων, **β)** την εταιρική επωνυμία, **γ)** την έδρα της εταιρείας, **δ)** το σκοπό αυτής, **ε)** την ιδιότητα της εταιρείας ως κεφαλαιουχικής, **στ)** τις εισφορές των εταίρων κατά κατηγορία, όπως αυτές προβλέπονται στις διατάξεις των άρθρων 77 – 79, καθώς και το κεφάλαιο της εταιρείας, **ζ)** το συνολικό αριθμό των εταιρικών μεριδίων, **η)** τον αρχικό αριθμό των μεριδίων κάθε εταίρου και το είδος της εισφοράς που τα μερίδια αυτά εκπροσωπούν, **θ)** τον τρόπο διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας, **ι)** τη διάρκεια της εταιρείας. Προσθέτως των ανωτέρω απαιτείται – όπως και στους λοιπούς εταιρικούς τύπους - η καταχώρηση της εταιρείας από τους ιδρυτές της ή από το ειδικά εξουσιοδοτημένο προς τούτο πρόσωπο στο Γ.Ε.ΜΗ. Και εδώ η Υπηρεσία Μίας Στάσης προβαίνει σε έλεγχο νομιμότητας της εταιρείας, ήτοι σε έλεγχο στοιχείων η έλλειψη των οποίων οδηγεί σε ακυρότητα της εταιρείας, σε έλεγχο της εταιρικής επωνυμίας και του διακριτικού τίτλου. Ο έλεγχος της νομιμότητας σε ορισμένα σημεία δύναται να επεκταθεί και σε έλεγχο ουσίας, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις ελέγχου της νομιμότητας του σκοπού της εταιρείας και της ικανότητας των ιδρυτών για δικαιοπραξία. Μάλιστα η ιδρυτική διαδικασία συνεχίζεται, ακόμη και αν ειδικοί νόμοι απαιτούν για την άσκηση ορισμένης εταιρικής δραστηριότητας άδεια λειτουργίας ή έγκριση, καθώς η διάταξη του άρθρου 51 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι τέτοια άδεια ή έγκριση μπορεί να χορηγηθεί και μετά τη σύσταση της εταιρείας. Κατά τα λοιπά με την καταχώρηση της Ι.Κ.Ε. στο Γ.Ε.ΜΗ.

αυτή αποκτά νομική προσωπικότητα, οπότε και στην περίπτωση αυτή ουδεμία αμφιβολία γεννάται ως προς το συστατικό χαρακτήρα της καταχώρησης αυτής.

2.3 Υπό ίδρυση Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε. / Αδημοσίευτη Ε.Ε. & Ι.Κ.Ε.

Όπως τονίσθηκε και ανωτέρω, παρά το συστατικό χαρακτήρα που πλέον ο Έλληνας νομοθέτης έχει προσδώσει στην καταχώρηση των εταιρειών στο Γ.Ε.ΜΗ., δε μπορεί να αγνοηθεί η περίπτωση της εταιρείας που έχει ξεκινήσει την εμπορική της δραστηριότητα, δίχως να έχει καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. Τέτοια περίπτωση ρυθμίζει ρητά ο νομοθέτης με την πρόβλεψη της υπό ίδρυση Ο.Ε. και της αδημοσίευτης Ο.Ε., νομοθετικές ρυθμίσεις οι οποίες εφαρμόζονται αναλογικά – όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω - και στους λοιπούς εταιρικούς τύπους, εν προκειμένω και στην Ε.Ε. και στην Ι.Κ.Ε., ελλείψει κάποιας ειδικότερης διάταξης νόμου.

Η υπό ίδρυση Ο.Ε. στην ουσία δεν είναι τίποτε άλλο παρά μία αστική εταιρεία (741 – 784 ΑΚ) για τα χρέη της οποίας ευθύνονται ούτως ή άλλως οι εταίροι της (759 ΑΚ). Εξάλλου όμοια θα έλεγε κανείς ότι είναι και η ευθύνη των ομορρυθμων εταίρων και μετά τη σύσταση της (ομόρρυθμης) εταιρείας (249 παρ. 1 Ν. 4072/2012). Στην περίπτωση αυτή δηλαδή θεωρείται πως στην εταιρική σύμβαση υπάρχει η εκφρασμένη βούληση των συμβαλλομένων – εταίρων να μεταβιβασθούν όλα τα υφιστάμενα κατά το ιδρυτικό στάδιο δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους στην ιδρυθείσα αργότερα Ο.Ε. (άρθρο 758 ΑΚ).

Την περίπτωση της αδημοσίευτης Ο.Ε. ρυθμίζει η διάταξη του άρθρου 251 παρ. 3 ν. 4072/2012. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή αν η Ο.Ε. αρχίζει την εμπορική της δραστηριότητα πριν από την καταχώρησή της στο Γ.Ε.ΜΗ. οι διατάξεις των άρθρων 249 – 294 του ν. 4072/2012 εφαρμόζονται και σε αυτήν. Περαιτέρω δε το δεύτερο εδάφιο της διάταξης του άρθρου 251 παρ. 3 του ν. 4072 /2012 ορίζει ότι η μη καταχωρημένη στο Γ.Ε.ΜΗ. Ο.Ε. έχει ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα, εφόσον ασκεί εμπορική δραστηριότητα. Συνεπώς, οι εταίροι ακόμη και στην περίπτωση της αδημοσίευτης Ο.Ε. ευθύνονται απεριόριστα και εις ολόκληρον για τα χρέη της εταιρείας – εν αντιθέσει προς τη διάταξη του άρθρου 759 ΑΚ – οι δε συναλλαγές που συνάπτονται μεταξύ ενός εταίρου και ενός τρίτου δεσμεύουν την εταιρεία – εν αντιθέσει προς τη διάταξη του άρθρου 748 ΑΚ – ακόμη και αν έχει συμφωνηθεί ότι η εκπροσώπηση της εταιρείας θα ασκείται από έναν ή από περισσότερους εταίρους.

Από τα ανωτέρω εύλογα προκύπτει η πρόθεση του νομοθέτη να αναγνωρίσει την μη καταχωρημένη Ο.Ε. ως αυτόνομη ένωση προσώπων, αναγνώριση η οποία βέβαια δε φτάνει στο

στάδιο του νομικού προσώπου, αφού ως ελέχθη και ανωτέρω για την κτήση της νομικής προσωπικότητας κάθε εταιρείας απαιτείται προσθέτως η καταχώρηση αυτής στο Γ.Ε.ΜΗ. Η έλλειψη λοιπόν δημοσιότητας δεν οδηγεί στο ανυπόστατο της εταιρείας (ως εταιρείας καθ' αυτής αλλά και ως νομικού προσώπου), αλλά αν και εφόσον αυτή ασκεί εμπορική δραστηριότητα, αποκτά ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα, χωρίς και πάλι να αποκτά ολοκληρωμένη νομική προσωπικότητα.

Στο σημείο αυτό να τονισθεί η σημασία του άρθρου 251 παρ. 3 ν.4072/2012 όχι μόνο για τη μη καταχωρημένη στο Γ.Ε.ΜΗ. Ο.Ε. αλλά και για τους λοιπούς εταιρικούς τύπους (Ε.Ε., Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ι.Κ.Ε.). Εύλογα θα μπορούσε να ειπωθεί ή και να εξαχθεί το συμπέρασμα πως η διάταξη αυτή αναγνωρίζει την Ο.Ε. ως το βασικό εταιρικό τύπο, ο οποίος εφαρμόζεται ακόμη και παρά την εκφρασμένη βούληση των συμβαλλομένων μερών – εταίρων σε κάθε περίπτωση ατελούς, άλλως παράτυπης, σύστασης οποιασδήποτε εταιρικής μορφής με εμπορική δραστηριότητα. Ενδεικτικά αναφέρουμε την περίπτωση της άσκησης εμπορικής δραστηριότητας εκ μέρους της αστικής εταιρείας, της μη καταχώρησης της Ε.Ε. στο Γ.Ε.ΜΗ., της μη τήρησης των διατυπώσεων δημοσιότητας που απαιτούνται στις κεφαλαιουχικές εταιρείες (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ι.Κ.Ε.), περιπτώσεις για τις οποίες στο ελλειμματικό συσταθέν εταιρικό μόρφωμα θα εφαρμοσθούν αναλογικά οι διατάξεις του δικαίου της Ο.Ε. και όχι του εταιρικού τύπου που τα μέρη ήθελαν να συστήσουν.

Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψιν τη διάταξη του άρθρου 271 παρ. 2 του ν. 4072/2012 περί αναλογικής εφαρμογής στην Ε.Ε. των διατάξεων για την Ο.Ε., αφού δεν υπάρχει αντίστοιχη ρύθμιση στο νόμο για την περίπτωση την αδημοσίευτης Ε.Ε., η διάταξη του άρθρου 251 παρ. 3 ν.4072/2012, θα εφαρμοσθεί αναλογικά κατά τα ανωτέρω και σε αυτή την περίπτωση. Αντίστοιχα και η Ι.Κ.Ε. που αναπτύσσει εμπορική δραστηριότητα, δίχως όμως να έχει καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. θα θεωρηθεί ανυπόστατη ως Ι.Κ.Ε., αλλά όχι και ανυπόστατη ως εταιρεία αυτή καθ' αυτή. Ως αδημοσίευτη Ι.Κ.Ε. θα εφαρμοσθούν και σε αυτήν είτε οι διατάξεις της αστικής είτε της αδημοσίευτης ομόρρυθμης εταιρείας κατά την ανωτέρω νομική σκέψη και θα λειτουργήσει κατά μετατροπή ως τέτοια. Πρόσθετο επιχείρημα περί της αναλογικής εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 251 παρ. 3 ν.4072/2012 και στην περίπτωση της Ι.Κ.Ε. συνάγεται και από τη διάταξη του άρθρου 54 του ν. 4072/2012 η οποία ορίζει ότι «Οι ιδρυτές που συναλλάχθηκαν με τρίτους στο όνομα της εταιρείας πριν από τη σύστασή της ευθύνονται απεριόριστα και εις ολόκληρον. Ευθύνεται όμως μόνη η εταιρεία για τις πράξεις που έγιναν κατά το διάστημα αυτό αν μέσα σε τρεις μήνες από τη σύστασή της ανέλαβε με πράξη του διαχειριστή τις σχετικές υποχρεώσεις».

3. ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Σημαντικό σημείο τομής μεταξύ των δύο υπό εξέταση εταιρικών τύπων είναι η συμβατικός αλλά και νομοθετικός προβλεπόμενη διάρκεια αυτών.

3.1 Για την Ε.Ε.

Το στοιχείο της διάρκειας της λειτουργίας της ετερόρρυθμης εταιρείας δεν ανήκει στα ελάχιστα απαιτούμενα στοιχεία τα καταστατικού της κατ' άρθρο 251 σε συνδ. 273 του ν. 4072/2012, εν αντιθέσει προς την Ι.Κ.Ε. (άρθρο 50 του ν. 4072/2012). Μολονότι στην πράξη ο χρόνος διάρκειας της εταιρείας ορίζεται στο καταστατικό κατά τρόπο συγκεκριμένο, ήτοι με τον ακριβή προσδιορισμό της ημερομηνίας και του έτους, εντούτοις αυτό δεν αναιρεί τον καταρχήν μη υποχρεωτικό χαρακτήρα της αναγραφής της διάρκειας της υπό σύσταση εταιρείας. Συνεπώς, η μη αναγραφή του χρόνου διάρκειας της Ε.Ε. στο καταστατικό της, ουδεμία ακυρότητα δύναται να προκαλέσει ακριβώς ένεκα της μη υποχρεωτικότητας αναγραφής της.

Η διάρκεια λειτουργίας της ετερόρρυθμης εταιρείας μπορεί **(α)** είτε να ορίζεται στο καταστατικό της κατά τρόπο συγκεκριμένο, όπως εκτέθηκε και ανωτέρω, γεγονός το οποίο είναι και το συνήθως συμβαίνον, **(β)** είτε να παραλείπεται η οποιαδήποτε αναφορά στο καταστατικό ως προς τη διάρκεια αυτής, **(γ)** είτε να ορίζεται κατά τρόπο έμμεσο. Κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 765, 766, 767 και 768 ΑΚ σε περίπτωση μη αναγραφής του χρόνου διάρκειας στο καταστατικό της ετερόρρυθμης εταιρείας, λογίζεται ότι αυτή είναι αόριστης διάρκειας.

Αναφορικά δε με τον έμμεσο προσδιορισμό του χρόνου διάρκειας της ετερόρρυθμης εταιρείας, η διάρκεια αυτής μπορεί να εξαρτηθεί για παράδειγμα από διαλυτική αίρεση ή προθεσμία, ήτοι από ένα μελλοντικό γεγονός η επέλευση του οποίου θα επιφέρει και τη λύση της εταιρείας. Στην περίπτωση αυτή η εταιρεία θεωρείται ορισμένου χρόνου, αφού λύεται μόλις επέλθει το μελλοντικό γεγονός από το οποίο έχει εξαρτηθεί η διάρκειά της. Ωστόσο, υπάρχει και η αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία ακόμη και στην περίπτωση που η διάρκεια της εταιρείας έχει εξαρτηθεί από κάποια διαλυτική αίρεση, μόνη η πλήρωση της αίρεσης δεν επιφέρει αυτοδικαίως τη λύση της εταιρείας, αλλά απαιτείται επιπροσθέτως καταγγελία κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 767 ΑΚ.

Από τα ανωτέρω εύλογα προκύπτει ο σκοπός του νομοθέτη να προσδώσει στα συμβαλλόμενα μέρη – εταίρους της Ε.Ε. μεγαλύτερη ελευθερία αναφορικά με τον ορισμό της διάρκειας λειτουργίας της εταιρείας που έχουν αποφασίσει να συστήσουν. Εξάλλου δεν πρέπει να λησμονούμε τον χαρακτήρα της Ε.Ε. ως μίας προσωπικής εταιρείας, ήτοι ως μίας εταιρείας η οποία κατά βάση στηρίζεται στον προσωπικό εταιρικό δεσμό και τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των εταίρων της. Συνεπώς, τυχόν νομοθετική πρόβλεψη που θα όριζε ελάχιστη - ή και πολυετή - χρονική διάρκεια λειτουργίας της Ε.Ε. δε θα ήταν συνυφασμένη με την ίδια η φύση της προσωπικής αυτής εταιρείας. Μία τέτοια δέσμευση θα ήταν ασύμφορη για τους εταίρους της, οι σχέσεις των οποίων ενδεχομένως με το πέρασμα των ετών να μην ήταν ίδιες με τις υπάρχουσες κατά το ιδρυτικό στάδιο.

3.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Αναφορικά με το νομοθετικό καθεστώς διάρκειας λειτουργίας της Ι.Κ.Ε. άξια μνείας κρίνεται η αναφορά στο προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς του άρθρου 46 του ν. 4072/2012 εν αντιθέσει με τον ισχύον άρθρο 53 του ν. 4872/2021.

Κατά το άρθρο 46 του ν. 4072/2012 ο νομοθέτης αρχικώς αναγνώριζε την Ι.Κ.Ε. μόνο ως εταιρεία η οποία θα είχε ορισμένη χρονική διάρκεια, αποκλειόμενης της δυνατότητας σύστασης αυτού του εταιρικού τύπου για αόριστο χρόνο. Όριζε δε ότι κατ' αρχήν η διάρκεια της εταιρείας είναι ορισμένη, ενώ σε περίπτωση μη πρόβλεψης συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας, θεωρούταν ότι αυτή διαρκεί δώδεκα (12) έτη από τη σύστασή της. Με την παρέλευση των δώδεκα (12) ετών οι εταίροι είχαν τη δυνατότητα με απόφαση των 2/3 του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων να αποφασίσουν την παράταση της διάρκειάς της για άλλα δώδεκα (12) έτη.

Με το άρθρο 53 του ν. 4872/2021 επέρχεται μία σημαντική αλλαγή στο δίκαιο της Ι.Κ.Ε. Ειδικότερα στη διάταξη αυτή ορίζεται ότι «1. Η διάρκεια της εταιρείας είναι ορισμένου χρόνου ή αόριστη 2. Αν η διάρκεια της εταιρείας είναι ορισμένου χρόνου, αυτή ορίζεται στο καταστατικό και αποδίδεται σε έτη 3. Η διάρκεια της εταιρείας είναι αόριστη, εφόσον: α) έχει οριστεί ρητά στο καταστατικό ως αόριστη ή β) έχει λήξει ο χρόνος διάρκειας που έχει οριστεί στο καταστατικό και οι εταίροι δεν αποφάσισαν τη λύση της εταιρείας.»

Δοθέντων των ανωτέρω υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς κατ' αρχήν η πάροδος του χρόνου διάρκειας της Ι.Κ.Ε. δεν αποτελεί πλέον λόγο λύσης της εταιρείας. Επιπλέον, δεν υφίσταται

εφεξής η υποχρέωση τροποποίησης του καταστατικού κάθε φορά που λήγει η διάρκεια της εταιρείας, εκτός αν οι εταίροι επιθυμούν τη λύση της, οπότε και θα πρέπει να λάβουν τη σχετική απόφαση. Συνεπώς, η Ι.Κ.Ε. δύναται να συσταθεί είτε για ορισμένο είτε για αόριστο χρονικό διάστημα. Μάλιστα σε όσες ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες οι εταίροι έχουν επιλέξει διάρκεια ορισμένου χρόνου, αυτή θα μετατρέπεται αυτόματα σε αορίστου χρόνου, εκτός και αν οι εταίροι της αποφασίσουν τη λύση της.

Από τα ανωτέρω, εύλογα προκύπτει ότι υπό το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς που επικρατούσε αναφορικά με το χρονικό περιορισμό της διάρκειας λειτουργίας των ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών, θα μπορούσε ίσως εύλογα να θεωρηθεί αποτρεπτικό για τους εταίρους που επιθυμούσαν να δημιουργήσουν μία μακροχρόνια συνεργασία και να συστήσουν μία τέτοιου τύπου εταιρεία. Αποτελούσε ομολογουμένως ένα πρόσθετο φορτίο για τους εταίρους οι οποίοι θα έπρεπε κάθε φορά να υποβάλλονται στη διαδικασία σύγκλησης συνέλευσης προκειμένου να αποφασισθεί η παράταση του χρόνου διάρκειας της εταιρείας για ακόμη δώδεκα (12) έτη, γεγονός το οποίο προφανώς δε συμβάδιζε με τη γενικότερη πρόθεση του νομοθέτη για απλούστευση της διαδικασίας σύστασης των εταιρειών. Ωστόσο, ο ανωτέρω φραγμός καταρρίπτεται ολοσχερώς υπό το νέο νομοθετικό καθεστώς του άρθρου 53 του ν. 4872/2021, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 46 του ν. 4072/2012, δίνοντας ακόμη ένα σημαντικό προβάδισμα στο εταιρικό τύπο της Ι.Κ.Ε.

4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Στην παρούσα υποενότητα αντικείμενο ανάλυσης τυγχάνει η **διαχείριση** των προς εξέταση εταιρειών **υπό τη στενή του όρου έννοια**. Μιλούμε δηλαδή για τις **προς τα έσω σχέσεις των εταίρων μεταξύ τους**. Στον αντίποδα υφίσταται η εξουσία διαχείρισης υπό την ευρεία του όρου έννοια, η οποία αφορά τις προς τα έξω σχέσεις της εταιρείας με τους τρίτους συναλλασσόμενους, εξουσία ομολογουμένως ευρύτερη από τη **διαχειριστική εξουσία**, η οποία και για λόγους διάκρισης συναντάται στη θεωρία ως εκπροσωπευτική εξουσία. Τέτοιος διαχωρισμός δεν αναγνωρίζεται από τον Αστικό Κώδικα, στον οποίο θεσπίζεται ως νόμιμη η συλλογική διαχείριση (748 ΑΚ), η διαχείριση δηλαδή που και στις προς τα έσω και στις προς τα έξω σχέσεις ασκείται από όλους του εταίρους (από κοινού).

4.1 Για την Ε.Ε.

Αναφορικά με το ζήτημα της διαχειριστικής εξουσίας στην Ε.Ε. κρίνεται σκόπιμη για λόγους βαθύτερης κατανόησης η εξέταση αυτής κατ' αρχήν από τη σκοπιά της διαχειριστικής εξουσίας των ομορρύθμων εταιρών - προσώπων απαιτούμενων για τη σύσταση και τη λειτουργία της Ε.Ε., αφού δε νοείται ετερόρρυθμη εταιρεία χωρίς την ύπαρξη ενός τουλάχιστον ομόρρυθμου εταίρου - αλλά και από τη σκοπιά των εξουσιών και των περιορισμών αυτών στο πρόσωπο του ετερόρρυθμου εταίρου.

4.1.1 Διαχειριστική εξουσία των ομορρύθμων εταιρών στην Ε.Ε.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 254 παρ. 1 του ν. 4072/2012 «Δικαίωμα και υποχρέωση διαχείρισης έχουν όλοι οι εταίροι, εκτός και αν ορίζεται διαφορετικά στην εταιρική σύμβαση». Από την ανωτέρω διάταξη εύλογα προκύπτει κατ' αρχήν η αναγνώριση εκ μέρους του νομοθέτη τη ατομικής διαχείρισης ως της νόμιμης διαχείρισης, εν αντιθέσει προς τη συλλογική διαχείριση του Αστικού Κώδικα, διάταξη η οποία εξυπηρετεί ιδιαίτερως την ταχύτητα των συναλλαγών. Με βάση λοιπόν τη διάταξη αυτή όλοι οι ομόρρυθμοι εταίροι είναι κατ' αρχήν διαχειριστές υπό την έννοια ότι ο καθένας μπορεί να ενεργεί και μόνος του χωρίς τη σύμπραξη των λοιπών εταίρων – διαχειριστών (254 παρ. 2 εδαφ. α ν. 4072/2012). Η διάταξη αυτή ωστόσο εισάγει ενδοτικό δίκαιο. Καταλείπεται λοιπόν στους εταίρους η ελευθερία να αποκλίνουν από τον κανόνα αυτό και να ορίσουν διαφορετικά τον τρόπο διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων στο καταστατικό της εταιρείας.

Σε περίπτωση έλλειψης καταστατικής διαχείρισης προφανώς θα ισχύει η νόμιμη, δηλαδή η ατομική, διαχείριση. Περίπτωση αναβίωσης της νόμιμης διαχείρισης έχουμε και στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία υφίσταται μεν καταστατική διαχείριση, δηλαδή καταστατικά έχει ανατεθεί η εξουσία διαχείρισης σε έναν ή περισσότερους ή σε όλους τους εταίρους, πλην όμως υφίσταται νομική ή πραγματική αδυναμία εκ μέρους του διαχειριστή να διαχειρίζεται τις εταιρικές υποθέσεις και στο καταστατικό δεν προβλέπεται η αναπλήρωση της διαχείρισης ή οι εταίροι δε συμφωνούν στην αντικατάσταση της «ελλείπουσας» διοίκησης. Το ως άνω πραγματικό περιστατικό αποτελεί μία περίπτωση έλλειψης καταστατικής διαχείρισης, πλην όμως δεν υφίσταται παντελής έλλειψη διαχείρισης, αφού όπως αναλύθηκε και ανωτέρω τέτοιες περιπτώσεις αναπληρώνονται εκ του νόμου από τη νόμιμη (ατομική) διαχείριση. Η νόμιμη (ατομική) διαχείριση αναβιώνει και στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία καταστατικά έχει ορισθεί ως διαχειριστής της εταιρείας ένα πρόσωπο, το οποίο εν συνεχεία ανακλήθηκε με ομόφωνη απόφαση όλων των εταίρων ένεκα σπουδαίου λόγου.

Σημαντική στο σημείο αυτό κρίνεται η ανάλυση της έννοιας της **συνήθους διαχείρισης** της εταιρείας, αφού αυτή ακριβώς αποτελεί το αντικείμενο της διαχειριστικής εξουσίας (*άρθρο 254 παρ. 3 εδαφ. α ν.4072/2012*). Στην έννοια της συνήθους διαχείρισης εντάσσονται οι διαχειριστικές εκείνες ενέργειες των (διαχειριστών) εταίρων, οι οποίες συμπορεύονται με το εταιρικό συμφέρον, τον καταστατικό και το νόμιμο τρόπο λειτουργίας της εταιρείας, ενώ παράλληλα εξυπηρετούν και τον κοινό εμπορικό σκοπό της. Έννοια παρεμφερής προς τη συνήθη διαχείριση είναι αυτή της τρέχουσας διαχείρισης ή της διαχείρισης που αφορά τις τρέχουσες συναλλαγές (*αρ. 99 του ν.5448/2018*), όπως αυτή συναντάται συχνά στη σχετική βιβλιογραφία. Εύλογα λοιπόν προκύπτει πως στην έννοια της συνήθους διαχείρισης εντάσσονται σαφώς και οι πράξεις που σχετίζονται ευθέως με την κανονική και συνηθισμένη διαχείριση της εταιρείας και την καθημερινή επιδίωξη του εμπορικού της σκοπού, με τις λεγόμενες δηλαδή συναλλαγές ρουτίνας. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η διαφήμιση των προϊόντων και των υπηρεσιών της εταιρείας, η αποπληρωμή δανείων κ.ο.κ.

Στον αντίποδα βρίσκονται οι **πράξεις εκτός συνήθους διαχείρισης**, πράξεις δηλαδή που ναι μεν εντάσσονται στην εξουσία των εταίρων – διαχειριστών, πλην όμως για τη διενέργεια αυτών απαιτείται προσθέτως η συναίνεση όλων των εταίρων (*254 παρ. 3 εδαφ. β' ν.4072/2012*), ακριβώς λόγω της βαρύτητας και των κινδύνων που συνεπάγονται για το εταιρικό συμφέρον. Εν αντιθέσει προς τις πράξεις συνήθους διαχείρισης, οι πράξεις αυτές δεν εντάσσονται στο πλαίσιο της καθημερινής δραστηριότητας της εταιρείας, έχουν δε εξαιρετικό χαρακτήρα και εκφεύγουν των κανονικών και συνηθισμένων πλαισίων διαχείρισης, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως δεν εντάσσονται στο ευρύτερο αντικείμενο της εταιρικής δραστηριότητας, συμπορευόμενων και αυτών με τον εταιρικό συμφέρον και τον εταιρικό σκοπό.

Προκειμένου να διαπιστωθεί αν μία πράξη ανήκει στη συνήθη διαχείριση της εταιρείας ή εκφεύγει των ορίων αυτής θα πρέπει κάθε φορά να κρίνουμε τα πραγματικά υπό εξέταση περιστατικά, προκειμένου να οδηγηθούμε στο πιο ασφαλές κατά περίπτωση συμπέρασμα. Η διάκριση αυτή είναι κομβικής σημασίας, ιδιαίτερα αν σκεφτούμε την ανάγκη προστασίας των εταίρων – μη διαχειριστών από πράξεις διαχείρισης βαρύνουσας σημασίας για τις οποίες δεν είχαν δώσει τη σχετική εξουσιοδότηση προς διενέργεια, αλλά και την ανάγκη προστασίας των καλόπιστων τρίτων – συναλλασσόμενων με την εταιρεία σε τέτοιες περιπτώσεις. Κάθε πράξη διαχείρισης λοιπόν θα πρέπει να εξετάζεται *ad hoc*. Δεν αποκλείεται άλλωστε η ίδια πράξη να θεωρείται πράξη συνήθους διαχείρισης για μία εταιρεία και για μία άλλη όχι. Θα πρέπει λοιπόν κάθε φορά να λαμβάνονται υπόψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε εταιρείας και οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτή λειτουργεί. Ενδεικτικά θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν το

μέγεθος της εταιρείας και η έκταση της εμπορικής της δραστηριότητας, ο τζίρος της, το «μέγεθος» κάθε πράξης, η έκταση του επιχειρηματικού κινδύνου που ήταν διατεθειμένοι να λάβουν οι εταίροι, ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, το περιεχόμενο της εταιρικής σύμβασης και οι ειδικότεροι όροι αυτής σχετικά με το εύρος της εξουσίας των εταίρων – διαχειριστών κ.ο.κ. Για παράδειγμα πράξη εκτός συνήθους διαχείρισης θα μπορούσε να θεωρηθεί η λήψη ενός ιδιαίτερα μεγάλου για τις δυνατότητες της εταιρείας δανείου, η εκποίηση σημαντικών περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, η ίδρυση υποκαταστήματος, η κατάργηση παραγωγικής μονάδας, η αλλαγή από βιοτεχνική σε βιομηχανική μονάδα κλπ.

Σε περίπτωση που με βάση την ανωτέρω διάκριση διενεργηθεί πράξη η οποία βρίσκεται εκτός της συνήθους διαχείρισης χωρίς την απαιτούμενη συναίνεση των εταίρων, η πράξη αυτή είναι καθ' όλα έγκυρη έναντι των καλόπιστων τρίτων, ενώ ο διαχειριστής θα υποχρεωθεί πιθανότατα σε καταβολή αποζημίωσης προς την εταιρεία για τη ζημία που της προκάλεσε. Άλλωστε σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.4072/2012 η ύπαρξη απαίτησης προς συναίνεση των εταίρων για τις πράξεις που βρίσκονται εκτός της συνήθους διαχείρισης αποτελεί ένα αντίβαρο απέναντι στην απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη των ομορρυθμών εταίρων. Ωστόσο και η διάταξη του άρθρου 254 του ν. 4072/2012 αποτελεί διάταξη ενδοτικού δικαίου. Κατά τούτο μπορεί καταστατικά να ορισθεί πως για τις πράξεις εκτός συνήθους διαχείρισης απαιτείται η συναίνεση της πλειοψηφίας των εταίρων (και όχι του συνόλου των εταίρων όπως ορίζει η διάταξη του άρθρου 254 παρ. 3 εδαφ. β' του ν.4072/2012) ή ακόμη και ότι η εξουσία των διαχειριστών εκτείνεται και σε πράξεις που εκφεύγουν της συνήθους διαχείρισης, μη απαιτούμενης της ύπαρξης συναίνεσης από τους λοιπούς εταίρους.

4.1.2 Διαχειριστική εξουσία των ετερόρρυθμων εταίρων στην Ε.Ε.

Ύστερα από την ανάλυση της νομικής θέσης του/-ων ομόρρυθμου/-ων που έχουν αναλάβει τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων της ετερόρρυθμης εταιρείας σειρά έχει η ανάλυση της νομική θέσης του ετερόρρυθμου ετέρου υπό τη σκοπιά της διαχειριστικής του εξουσίας.

Το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς όπως και η προ της θέσπισης του ν. 4072/2012 νομολογία αναγνώριζε την άνευ ετέρου και υπό όρους συμμετοχή του ετερόρρυθμου εταίρου στην εσωτερική διαχείριση της εταιρείας, υπό την προϋπόθεση της σχετικής ρητής καταστατικής πρόβλεψης. Ωστόσο, με τη διάταξη του άρθρου 274 παρ. 1 του ν. 4072/2012 επήλθε σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με την προϊσχύουσα νομοθεσία. Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 274 παρ. 1 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι «Ο ετερόρρυθμος εταίρος δε συμμετέχει στη διαχείριση

των εταιρικών υποθέσεων, ούτε στη λήψη των αποφάσεων, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην εταιρική σύμβαση». Με μία πρώτη ανάγνωση της διάταξης αυτής εύλογα θα μπορούσε να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς ο ετερόρρυθμος εταίρος αποκλείεται πλήρως από τη συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης διαχειριστικών αποφάσεων αλλά από τις αποφάσεις που ανήκουν στο σύνολο των εταίρων και που αφορούν τη δομή και την οργάνωση της εταιρείας, την εποπτεία και τον έλεγχο διαχείρισής της. Ωστόσο, προβαίνοντας σε μία τεολογική ερμηνεία της διάταξης αυτής γίνεται ορθώς δεκτό ότι ο ετερόρρυθμος εταίρος αποκλείεται κατά πρώτους μόνο από τη λήψη διαχειριστικών αποφάσεων και όχι από αποφάσεις εκείνες οι οποίες λαμβάνονται από το σύνολο των εταίρων. Άλλωστε αν ασπαζόμασταν την πρώτη άποψη, η οποία στέκεται στην αμιγώς γραμματική ερμηνεία της διάταξης αυτής, θα καταλήγαμε δίχως άλλο σε ασύμφορα για τον ετερόρρυθμο εταίρο συμπεράσματα, καθώς ο τελευταίος θα αποκλειόταν από οποιαδήποτε απόφαση αφορούσε την εταιρεία, ακόμη και από αυτές που θα αφορούσαν κρίσιμα για τον εταιρικό βίο ζητήματα. Πρόσθετο επιχείρημα στην ανωτέρω τεολογική ερμηνεία είναι η σκέψη ότι ο νομοθέτης σε κρίσιμα για την εταιρεία ζητήματα απαιτεί την ύπαρξη ομόφωνης απόφασης των εταίρων δίχως να εξαιρεί ρητά τον ετερόρρυθμο εταίρο από τη διαδικασία λήψης της σχετικής απόφασης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της διάταξης του άρθρου 281 παρ. 1 του ν. 4072/2012 περί τροποποίησης της εταιρικής σύμβασης σε περίπτωση λύσης της εταιρείας, αλλά και του άρθρου 282 παρ. 2 του ν.4072/2012 περί μετατροπής της Ε.Ε. σε Ο.Ε.

Τονίζεται δε για μία ακόμη φορά - κατ' ανάλογη εφαρμογή διάταξης του άρθρου 254 του ν. 4072/2012 – ότι και με το άρθρο 274 του ν. 4072/2012 θεσπίζεται ενδοτικό και όχι αναγκαστικό δίκαιο. Συνεπώς, εφόσον υπάρχει σχετική καταστατική πρόβλεψη, μπορεί να ανατεθεί και στον ετερόρρυθμο εταίρο διαχειριστική εξουσία, οπότε και ισχύουν όσα εκτέθηκαν στην υποενότητα υπό στοιχεία 4.1.1. αναφορικά με την ατομική εξουσία διαχείρισης των ομόρρυθμων εταίρων και τους περιορισμούς αυτής (ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 254 του ν. 4072/2012). Σε κάθε περίπτωση βέβαια σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 276 του ν. 4072/2012 «ο ετερόρρυθμος εταίρος δε μπορεί να ενεργεί για δικό του λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτου πράξεις που ανάγονται στο αντικείμενο της εταιρείας, εκτός αντίθετης πρόβλεψης στην εταιρική σύμβαση.» Ωστόσο και η διάταξη αυτή εισάγει ενδοτικό δίκαιο με αποτέλεσμα το επιτρεπτό τυχόν απόκλιση με σχετική καταστατική πρόβλεψη.

4.1.3 Το δικαίωμα εναντίωσης

Άμεσα συνυφασμένη με τη διαχειριστική εξουσία είναι η εκδήλωση του δικαιώματος εναντίωσης, το οποίο μπορεί να αποτελέσει «φραγμό» στην εξουσία του διαχειριστή και τις

ενέργειες στις οποίες αυτός μπορεί να προβεί στο πλαίσιο άσκησης των διαχειριστικών του καθηκόντων. Το δικαίωμα εναντίωσης καθιερώνεται στη διάταξη του άρθρου 254 παρ. 2 εδαφ. β για τον ομόρρυθμο εταίρο και στη διάταξη του άρθρου 274 παρ. 2 του ν.4072/2012 για τον ετερόρρυθμο εταίρο. Ωστόσο, όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω, ο νομοθέτης μολονότι πρόβλεψε το δικαίωμα αυτό και για τον ομόρρυθμο αλλά και για τον ετερόρρυθμο εταίρο οι δύο ως άνω νομοθετικές διατάξεις παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Το άρθρο 254 παρ. 2 του ν. 4072/2012 αναγνωρίζει το δικαίωμα εναντίωσης μόνο στον ομόρρυθμο εταίρο που έχει την ιδιότητα του διαχειριστή και όχι σε όλους τους ομόρρυθμους εταίρους. Εκ της ανωτέρω διάταξης προκύπτει το πρώτον η στενή σύνδεση που ήθελε ο νομοθέτης μεταξύ του δικαιώματος εναντίωσης και της εξουσίας διαχείρισης στις προς τα έσω σχέσεις των εταίρων. Στο πνεύμα αυτό του νόμου γίνεται αντιστοίχως δεκτό ότι σε περίπτωση που η εξουσία του ομόρρυθμου εταίρου έχει περιορισθεί από το καταστατικό σε συγκεκριμένους μόνο τομείς της εταιρικής δραστηριότητας, αντίστοιχος περιορισμός υφίσταται και για τους τομείς στους οποίους δύναται να ασκηθεί το δικαίωμα εναντίωσης. Αντίστοιχα, αν στο καταστατικό ορίζεται ότι ένας εταίρος σε ορισμένους τομείς μπορεί να ενεργεί ατομικά και ότι σε άλλους θα πρέπει να ενεργεί από κοινού με άλλον ή άλλους εταίρους, με ανάλογο τρόπο θα πρέπει να εκδηλώνεται και το διαπλαστικό δικαίωμα εναντίωσης, όπου αυτό υφίσταται.

Στον αντίποδα, η διάταξη του άρθρου 274 παρ. 2 ορίζει ότι «ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν έχει δικαίωμα εναντίωσης σε πράξη που ενεργεί άλλος διαχειριστής εταίρος, εκτός αν η πράξη υπερβαίνει τη συνήθη διαχείριση. Στην τελευταία περίπτωση ο διαχειριστής οφείλει να μην τελέσει την πράξη αυτή». Η ανωτέρω διάταξη αναγνωρίζει κατ' αρχήν δικαίωμα εναντίωσης και στον ετερόρρυθμο - μη διαχειριστή εταίρο, ο οποίος αποκλειόμενος από τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων δε διαθέτει άλλο "όπλο" προκειμένου να προστατέψει τα συμφέροντά του και τα συμφέροντα της εταιρείας έναντι τυχόν ριψοκίνδυνων εγχειρημάτων από τους λοιπούς εταίρους - διαχειριστές της εταιρείας. Επιπλέον, εκ του ελάσσονος στο μείζον αν ο ετερόρρυθμος εταίρος έχει εξουσία διαχείρισης, υπαρχούσης προς τούτο σχετικής καταστατικής πρόβλεψης, έχει το δικαίωμα εναντίωσης ακόμη και απέναντι σε πράξη συνδιαχειριστή του που βρίσκεται εντός των ορίων της συνήθους διαχείρισης. Από τον ανωτέρω λοιπόν διαχωρισμό στον οποίο προβαίνει ο νομοθέτης εξάγεται το εξής συμπέρασμα, ότι η άσκηση του δικαιώματος εναντίωσης από ετερόρρυθμο εταίρο - διαχειριστή αποτελεί περίπτωση περιορισμού της διαχειριστικής εξουσίας των λοιπών διαχειριστών επί ατομικής διαχείρισης, ενώ η περίπτωση της εναντίωσης ετερόρρυθμου εταίρου - μη διαχειριστή

αποτελεί περίπτωση περιορισμού της επιχειρούμενης πράξης, η οποία βρίσκεται εκτός της συνήθους διαχείρισης.

Από τα ανωτέρω εύλογα συνάγεται η θεμελιώδης διάκριση μεταξύ των *άρθρων 254 παρ. 2 εδαφ. β και 274 παρ. 2 του ν.4072/2012*, καθότι στην πρώτη μεν περίπτωση αναγνωρίζεται το δικαίωμα εναντίωσης μόνον στον ομόρρυθμο εταίρο που έχει παράλληλα την εξουσία του διαχειριστή, ενώ στη δεύτερη περίπτωση ο νομοθέτης αναγνωρίζει στον ετερόρρυθμο εταίρο το δικαίωμα εναντίωσης, είτε αυτός έχει την ιδιότητα του διαχειριστή είτε όχι. Η ανωτέρω διαφορά – τελολογικά πάντα σκεπτόμενοι – προκύπτει λόγω των περιορισμένων κατά τα λοιπά εξουσιών που έχουν οι ετερόρρυθμοι εταίροι. Από τη στιγμή που ο νόμος κατ' αρχήν αναγνωρίζει ως νόμιμη την ατομική διαχείριση (*άρθρο 254 παρ. 2 εδαφ. α' ν. 4072/2012*) είναι σα να καταλείπει έμμεσα το δικαίωμα εναντίωσης σε κάθε ομόρρυθμο εταίρο διαχειριστή, αν και εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη καταστατική πρόβλεψη. Η νομική αντιμετώπιση του ετερόρρυθμου εταίρου όμως διαφέρει ακριβώς γιατί με τη διάταξη του *άρθρου 274 παρ. 1 του ν. 4072/2012* δε δίνεται στον ετερόρρυθμο εταίρο η δυνατότητα συμμετοχής στη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων, με εξαίρεση τις περιπτώσεις εκείνες όπου απαιτείται η λήψη απόφασης από το σύνολο των εταίρων, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω. Συνεπώς, για να δοθεί η εξουσία διαχείρισης στον ετερόρρυθμο εταίρο θα πρέπει τούτο να ορίζεται ειδικά στο καταστατικό της Ε.Ε. Αν δε το καταστατικό της εταιρείας "σιωπά" ως προς τον τρόπο διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων, θα ισχύει η νόμιμη – ατομική διαχείριση από τους ομόρρυθμους εταίρους (*άρθρο 254 παρ. 2 εδαφ. α' ν. 4072/2012*). Από τη στιγμή λοιπόν που ο νομοθέτης στις προς τα έσω σχέσεις της εταιρείας αναγνωρίζει λιγότερες εξουσίες στον ετερόρρυθμο εταίρο, θα πρέπει ως αντιστάθμισμα της μειωμένης διαχειριστικής του δυνατότητας να του παραχωρήσει το δικαίωμα εναντίωσης σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες αντίστοιχα αναγνωρίζονται στον ομόρρυθμο εταίρο, προκειμένου να μπορεί να προστατεύσει τόσο τα ίδια συμφέροντά του όσο και τα συμφέροντα της εταιρείας. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να έχουμε κατά νου πως και οι ανωτέρω διατάξεις θεσπίζουν ενδοτικό και όχι αναγκαστικό δίκαιο. Κατά τούτο όλως επιτρεπτή είναι η απόκλιση με το καταστατικό από τις ρυθμίσεις του ν. 4072/2012. Συνεπώς, αν στο καταστατικό της η Ε.Ε. παραχωρεί εξουσία διαχείρισης όμοια με αυτή του ετερόρρυθμου εταίρου (ατομική διαχείριση), δικαίωμα εναντίωσης έχει τόσο ο ομόρρυθμος όσο και ο ετερόρρυθμος εταίρος επί ίσοις όροις.

4.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. οι βασικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα σχετικά με τη διαχειριστική εξουσία των εταίρων, ήτοι τις προς τα έσω σχέσεις των εταίρων μεταξύ τους, είναι τα *άρθρα 55, 56, 57, 58,*

63 και 64 του ν. 4072/2012. Και στην Ι.Κ.Ε., όπως και στην Ε.Ε., αναγνωρίζεται από το νομοθέτη τόσο η νόμιμη όσο και η καταστατική διαχείριση υπό κάποιες όμως διαφοροποιήσεις, οι οποίες θα καταδειχθούν κατωτέρω εξ αφορμής της ανάλυσης του νομικού πλαισίου της διαχείρισης στην Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. αρμόδιο όργανο για τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων είναι οι διαχειριστές της, είτε είναι ένας είτε περισσότεροι (άρθρο 55 εδαφ. α' του ν. 4072/2012). Σε περίπτωση ωστόσο έλλειψης καταστατικής πρόβλεψης, τον κανόνα αποτελεί η συλλογική διαχείριση, ήτοι η διενέργεια των πράξεων διαχείρισης από όλους τους εταίρους συλλογικά ή και από το μοναδικό εταίρο, στην περίπτωση της μονοπρόσωπης Ι.Κ.Ε. (άρθρα 55 εδαφ. β' και 56 εδαφ. α' του ν. 4072/2012). Πρόκειται λοιπόν για την λεγόμενη νόμιμη διαχείριση, άλλως τη διαχείριση εκ του νόμου. Χαρακτηριστικά η ανωτέρω διάταξη ορίζει ότι «*Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στο καταστατικό οι πράξεις διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας διενεργούνται συλλογικά από όλους τους εταίρους ή από το μοναδικό εταίρο (νόμιμη διαχείριση)*». Ήδη λοιπόν στο παρόν παρατηρείται η πρώτη διαφορά μεταξύ των δύο υπό εξέταση εταιρικών μορφωμάτων, διαφορά η οποία έγκειται στον τρόπο διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων, ήτοι τις προς τα έσω σχέσεις των εταίρων μεταξύ τους. Ενώ λοιπόν η διάταξη του άρθρου 56 του ν. 4072/2012 αναγνωρίζει σε πρώτο λόγο ως νόμιμη τη συλλογική διαχείριση, στην Ε.Ε. τον κανόνα αποτελεί η ατομική διαχείριση σε περίπτωση μη ύπαρξης αντίθετης καταστατικής πρόβλεψης (άρθρο 254 παρ. 1 του ν. 4072/2012).

Στην Ι.Κ.Ε. λοιπόν απαιτείται σύμπραξη, προκειμένου να ληφθεί μια απόφαση. Εξαίρεση ωστόσο από τον κανόνα του συλλογικού τρόπου λήψης των αποφάσεων εισάγει η διάταξη του άρθρου 56 εδαφ. β' του ν. 4072/2012, η οποία ορίζει ότι «*επείγουσες πράξεις διαχείρισης, από την παράλειψη των οποίων απειλείται σοβαρή ζημία της εταιρείας, μπορεί να διενεργεί κάθε εταίρος χωριστά, ειδοποιώντας τους λοιπούς εταίρους*». Στην περίπτωση δηλαδή ύπαρξης κινδύνου πρόκλησης σοβαρής βλάβης για την εταιρεία, κατάσταση η οποία απαιτεί τη λήψη αποφάσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να διενεργηθούν οι απαιτούμενες πράξεις προς αποτροπή του κινδύνου ισχύει – κατ' εξαίρεση βέβαια - ως νόμιμη η ατομική διαχείριση. Στην περίπτωση αυτή καθίσταται δυνατή η λήψη αποφάσεων από κάθε διαχειριστή ατομικά, υπό την προϋπόθεση της σχετικής ειδοποίησης των υπολοίπων εταίρων, δίχως να απαιτείται η συναίνεση των τελευταίων. Ενώ λοιπόν η ατομική διαχείριση αποτελεί τον κανόνα στην περίπτωση της διαχείρισης της Ε.Ε., συνιστά την εξαίρεση στην περίπτωση της Ι.Κ.Ε. και συγκεκριμένα σε περιπτώσεις ύπαρξης κινδύνου πρόκλησης βλάβης της εταιρείας, ήτοι σε καταστάσεις που είναι έκδηλο το στοιχείο του κινδύνου. Το παρόν αποτελεί θα έλεγε κανείς ένα

αντιστάθμισμα μπροστά στον κινδύνου διαφωνίας των εταίρων μεταξύ τους ενόψει επειγουσών καταστάσεων που απαιτούν ταχύτητα και ευελιξία ως προς τον τρόπο λήψης των αποφάσεων. Εξ' ου και όταν πρόκειται για «επείγουσες πράξεις διαχείρισης από την παράλειψη των οποίων απειλείται σοβαρά ζημία της εταιρείας», ο νόμος αναγνωρίζει κατ' εξαίρεση τη δυνατότητα ατομικής δράσης του κάθε εταίρου (ατομική νόμιμη διαχείριση). Μόνη υποχρέωση του εταίρου που δρα αυτόνομα υπό ένα τέτοιο καθεστώς έγκκειται μόνον στην ενημέρωση των λοιπών εταίρων, δίχως να απαιτείται και η σχετική συναίνεση των τελευταίων ως προς τη διενέργεια ή μη της πράξης. Άλλωστε, αν απαιτείτο η συναίνεση των λοιπών εταίρων, θα αναιρούταν στην ουσία το ίδιο το νόημα της διάταξης του άρθρου 56 εδαφ. β' του ν. 4072/2012, η οποία εισάγει κατ' εξαίρεση τη δυνατότητα ατομικής δράσης του εταίρου – διαχειριστή ακριβώς ενόψει της επαπειλούμενου κινδύνου πρόκλησης ζημίας της εταιρείας. Περαιτέρω, όπως είναι λογικό, η πρόβλεψη μίας τέτοιας αντίστοιχης διάταξης στο εφαρμοζόμενο νομοθετικό καθεστώς της Ε.Ε. δε θα είχε κανένα απολύτως νόημα, αφού, ως έχει τονισθεί, ο κανόνας αναφορικά με τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων είναι η ατομική διαχείριση. Συνεπώς, ακόμη και σε περίπτωση κινδύνου ή οιασδήποτε άλλης κατ' επείγουσας περίπτωσης, η οποία θα απαιτούσε τη λήψη μέτρων και αποφάσεων πάραυτα, κάθε εταίρος έχοντας βάσει νόμου την εξουσία διαχείρισης, θα μπορούσε να δράσει μόνος του, δίχως τη συναίνεση των λοιπών εταίρων και να λάβει τις απαιτούμενες κατά περίπτωση αποφάσεις.

Πέραν της νόμιμης διαχείρισης όμως ο νόμος και στην Ι.Κ.Ε. αφήνει περιθώριο – όπως είναι λογικό και επόμενο – στην ιδιωτική πρωτοβουλία και ορίζει στην διάταξη του άρθρου 57 του ν.4072/2012 ότι «το καταστατικό μπορεί να ορίζει τον τρόπο διαχείρισης και εκπροσώπησης της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας (καταστατική διαχείριση)». Οι εταίροι λοιπόν είτε με τη σύναψη του αρχικού καταστατικού είτε με τροποποίηση αυτού μπορούν να ορίσουν ως διαχειριστές της εταιρείας ένα ή περισσότερα πρόσωπα, η σχετική απόφαση δε θα πρέπει να λαμβάνεται με πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων (άρθρο 72 παρ. 4 και 5 του ν. 4072/2012). Διαχειριστής της εταιρείας μπορεί να ορισθεί μόνον φυσικό πρόσωπο, εταίρος ή και τρίτος, στην περίπτωση δε ορισμού ως διαχειριστή νομικού προσώπου θα πρέπει το τελευταίο να ορίσει για λογαριασμό του φυσικό πρόσωπο που θα έχει και την εξουσία του διαχειριστή. Ακολούθως, η θητεία του διαχειριστή μπορεί να συμφωνηθεί είτε ως ορισμένου, είτε ως αορίστου χρόνου, ενώ αν στη σχετική απόφαση των εταίρων δεν ορίζεται κάτι ειδικότερα, λογίζεται ότι η εξουσία του διαχειριστή έχει δοθεί για αόριστο χρόνο (άρθρο 57 εδαφ. δ' του ν. 4072/2012). Ακόμη όμως και όταν η εξουσία διαχείρισης έχει χορηγηθεί καταστατικά σε περισσότερους εταίρους, ισχύει και εδώ ο κανόνας της νόμιμης διαχείρισης, ότι δηλαδή οι περισσότεροι καταστατικά διορισθέντες διαχειριστές θα πρέπει να ενεργούν τις

διαχειριστικές πράξεις συλλογικά και από κοινού (άρθρο 57 εδαφ ε' του ν. 4072/2012). Και στην περίπτωση αυτή όμως το καταστατικό μπορεί να περιέχει σχετική πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία οι αποφάσεις δύνανται να λαμβάνονται από την πλειοψηφία των εταίρων – διαχειριστών (πλειοψηφική διαχείριση) ή ακόμη και να ορίζει ως κανόνα την ατομική διαχείριση με παράλληλη πρόβλεψη της συλλογικής διαχείρισης μόνον για την επιχείρηση συγκεκριμένων ενεργειών ή μόνον σε συγκεκριμένες ρητά οριζόμενες περιπτώσεις. Σε κάθε περίπτωση ακόμη και επί καταστατικώς προβλεφθείσας διαχείρισης, η διάταξη του άρθρου 57 στο τελευταίο εδάφιο της επαναλαμβάνει στην ουσία τη διάταξη του άρθρου 56 εδαφ. β' του ν. 4072/2012 ορίζοντας σχετικώς ότι «επείγουσες πράξεις διαχείρισης, από την παράλειψη των οποίων απειλείται σοβαρή ζημία της εταιρείας, μπορεί να διενεργεί κάθε διαχειριστής χωριστά, ειδοποιώντας τους λοιπούς εταίρους». Αποτελεί λοιπόν ξεκάθαρα επιλογή των εταίρων να παρεκκλίνουν από τη νόμιμη συλλογική διαχείριση που προβλέπει ο νόμος και να αναθέσουν καταστατικά τη διαχείριση σε έναν ή περισσότερους διαχειριστές για ορισμένο ή και αόριστο χρονικό διάστημα (άρθρο 57 εδαφ. β ν. 4072/2012) και γενικώς να ορίσουν με βάση τις ανάγκες και τη δομή της εταιρείας τους τον τρόπο με τον οποίο επιθυμούν να λαμβάνονται οι αποφάσεις.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως στην Ι.Κ.Ε. ο τρόπος διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων αποτελεί ένα από τα ελάχιστα προαπαιτούμενα στοιχεία που θα πρέπει να προβλέπονται στο καταστατικό της και άρα των στοιχείων που δημοσιεύονται στον διαδικτυακό τόπο του Γ.Ε.ΜΗ. (άρθρο 50 παρ. 1 στοιχ. θ του ν. 4072/2012) στοιχείο το οποίο στον αντίποδα δεν απαιτείται στην Ε.Ε. (άρθρα 273 σε συνδ. 251 παρ. 1). Επιπλέον, κατ' αντιστοιχία προς τη διάταξη του άρθρου 50 παρ. 1 στοιχ. θ του ν. 4072/2012, το άρθρο 63 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι «ο διορισμός, η ανάκληση και η αντικατάσταση του διαχειριστή υπόκεινται σε δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ.». Συνεπώς, τόσο τα ατομικά στοιχεία του διαχειριστή, όσο και ο διορισμός και η τυχόν ανάκλησή του χρήζουν της απαιτούμενης δημοσιότητας στο Γ.Ε.ΜΗ., σε περίπτωση δε που η διαχείριση έχει ανατεθεί σε περισσότερα πρόσωπα, θα πρέπει προσθέτως των ανωτέρω να δημοσιεύεται και ο τρόπος δράσης τους, ήτοι αν αυτοί δύνανται να ενεργούν μόνον από κοινού ή και ο καθένας χωριστά. Με την ολοκλήρωση των σχετικών διατυπώσεων δημοσιότητας θεραπεύεται και η ύπαρξη τυχόν ελαττώματος ως προς το διορισμό του διαχειριστή (θεραπευτική δημοσιότητα), η δε εταιρεία σαφώς και δεν μπορεί να αντιτάξει την ύπαρξη ενός τέτοιου ελαττώματος έναντι των τρίτων (άρθρο 63 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Με βάση τις σχετικές διατάξεις περί δημοσιότητας στο Γ.Ε.ΜΗ. οι οποίες τυγχάνουν εφαρμογής και ως προς την εξουσία διαχείρισης, ισχύει ο κανόνας ότι μετά την παρέλευση 15 ημερών από τη δημοσίευση, δε μπορούν να αντιταχθούν έναντι των τρίτων οποιαδήποτε στοιχεία

δημοσιεύτηκαν, εκτός αν η εταιρεία αποδείξει ότι οι τρίτοι είχαν γνώση της καταχώρησης στο Γ.Ε.ΜΗ. Ωστόσο, στο παρόν αξίζει να σημειωθεί πως η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας δε συνιστά συστατικό τύπο του διορισμού, της ανάκλησης ή της αντικατάστασης του διαχειριστή εν αντιθέσει προς την τροποποίηση του καταστατικού. Τα ανωτέρω συντελούνται το πρώτον τη στιγμή εκείνη κατά την οποία έλαβαν χώρα και ουδόλως απαιτείται η δημοσιότητα προκειμένου να θεωρηθούν τετελεσμένα. Η δημοσιότητα αφορά μόνο τους τρίτους και την ασφάλεια αυτών και όχι τις εσωτερικές σχέσεις της εταιρείας.

Περαιτέρω, κατ' αναλογία προς ό,τι έχει ανωτέρω αναλυθεί στην Ε.Ε. αναφορικά με τις πράξεις που διενεργούνται από τους διαχειριστές καθ' υπέρβαση του εταιρικού σκοπού και εδώ ο νομοθέτης στη διάταξη του άρθρου 64 παρ. 2 ορίζει ότι *«πράξεις του διαχειριστή, ακόμη και αν είναι εκτός του εταιρικού σκοπού, δεσμεύουν την εταιρεία απέναντι στους τρίτους, εκτός αν η εταιρεία αποδείξει ότι ο τρίτος γνώριζε την υπέρβαση του εταιρικού σκοπού ή όφειλε να τη γνωρίζει»*. Μάλιστα τονίζεται ότι *«δεν συνιστά απόδειξη μόνη η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας ως προς το καταστατικό ή τις τροποποιήσεις του»*.

Τέλος, αναφορικά με την αμοιβή του διαχειριστή η διάταξη του άρθρου 64 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι *«ο διαχειριστής δεν αμείβεται για τη διαχείριση, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από το καταστατικό ή από απόφαση των εταίρων»*. Ο νόμος λοιπόν δεν αποκλείει κατ' αρχήν τη δυνατότητα ύπαρξης συμφωνημένης αμοιβής προς το διαχειριστή – εταίρο. Από τη στιγμή μάλιστα που δεν τίθεται κάποιος εκ του νόμου περιορισμός ως προς τον τρόπο αμοιβής του διαχειριστή, μπορεί αυτός να γίνεται είτε με τη μορφή ποσού που καταβάλλεται περιοδικά στον διαχειριστή είτε με ποσοστό επί των κερδών. Πάντως, σε κάθε περίπτωση διενεργείται ο απαιτούμενος έλεγχος τυχόν καταχρηστικότητας (281 ΑΚ) ως προς την αμοιβή του διαχειριστή, αμοιβή η οποία δεν δύναται προφανώς να υπερβαίνει τις συνηθισμένες αποδοχές με βάση την εργασία που παρέχεται. Μόνη περίπτωση κατά την οποία ο διαχειριστής δεν δικαιούται αμοιβής είναι αυτή κατά την οποία τα καθήκοντα διαχείρισης προβλέπονται ως αντικείμενο εξωκεφαλαιακής εισφοράς (άρθρο 78 του ν. 4072/2012). Η ύπαρξη τυχόν συμφωνημένης αμοιβής προς το διαχειριστή θα αναιρούσε την ίδια τη λειτουργία του άρθρου 81 του ν. 4072/2012 σύμφωνα με το οποίο *«η επιστροφή των κεφαλαιακών εισφορών πριν από τη λύση της εταιρείας επιτρέπεται μόνο με τη διαδικασία της μείωσης κεφαλαίου. Επιστροφή των λοιπών εισφορών ή απαλλαγή των εταίρων από τις υποχρεώσεις που ανέλαβαν με τις εισφορές αυτές δεν είναι επιτρεπτή»*.

5. ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

Σχετικά με το διαχωρισμό που έγινε στην προηγούμενη υποενότητα περί της εταιρικής διοίκησης, αντικείμενο της παρούσας είναι η ανάλυση της **εκπροσωπευτικής εξουσίας των εταίρων**, ήτοι της **εξωτερικής διαχείρισης**, άλλως της **διαχείρισης υπό την ευρεία του όρου έννοια**. Η παρούσα ανάλυση περί των ισχυουσών διατάξεων της εκπροσωπευτικής εξουσίας, κρίνεται ιδιαίτερως σημαντική ήδη από την ίδια την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4072/2012 σύμφωνα με την οποία η προς τα έσω εξουσία διαχείρισης είναι στενότερη από την προς τα έξω. Στην πράξη το παρόν συνεπάγεται πως τυχόν υπέρβαση της πρώτης εκ μέρους ενός εταίρου – διαχειριστή δεν επηρεάζει το κύρος της πράξης και την ισχύ της απέναντι στους τρίτους - συναλλασσόμενους, παρά μόνο δημιουργεί ευθύνη του τελευταίου έναντι της εταιρείας, εν αντιθέσει προς την εκπροσωπευτική εξουσία, η παράβαση της οποίας έχει ως συνέπεια κατ' αρχήν την ακυρότητα της πράξης.

Προτού ωστόσο αναλυθούν οι κατ' ιδίαν ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις περί της εκπροσωπευτικής εξουσίας τόσο για την Ε.Ε. όσο και για την Ι.Κ.Ε. χρήσιμη κρίνεται η αναφορά σε δύο θεωρίες που διεθνώς είχαν αναπτυχθεί αναφορικά με την έκταση της εκπροσωπευτικής εξουσίας των νομικών προσώπων εν γένει, πλαίσιο υπό το οποίο οδηγηθήκαμε τελικώς στο νομοθετικό καθεστώς που σήμερα ισχύει και εφαρμόζεται.

5.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ PROKURA

Η θεωρία αυτή έχει ως βασικό σκοπό της την προστασία των τρίτων που συναλλάσσονται με την εταιρεία. Αναγνωρίζει λοιπόν το απεριόριστο της εκπροσωπευτικής εξουσίας, εξουσία η οποία δεν δύναται να περιορισθεί ούτε από τον ίδιο το σκοπό της εταιρείας, δηλαδή από το αντικείμενο δράσης της, ούτε από σχετικές ρήτρες περιεχόμενες στην εταιρική σύμβαση, αλλά ούτε και από σχετικές αποφάσεις των εταίρων. Με βάση τη θεωρία αυτή οι τρίτοι συναλλασσόμενοι προστατεύονται σε κάθε περίπτωση ή και σχεδόν απεριόριστα, καθώς δεν είναι υποχρεωμένοι να λαμβάνουν γνώση των ρητρών που έχουν συμπεριληφθεί στο καταστατικό της εταιρείας, αλλά ούτε των σχετικών αποφάσεων των εταίρων. Ο μόνος περιορισμός που τίθεται από τη θεωρία αυτή έγκειται μόνο στις πράξεις που αντίκεινται στο νόμο ή στα χρηστά ήθη.

5.1.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ULTRA VIRES (ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ)

Στον αντίποδα της προηγούμενης θεωρίας βρίσκεται η θεωρία της *Ultra Vires*, η οποία δεν αναγνωρίζει το απεριόριστο της εκπροσωπευτικής εξουσίας, παρά υποστηρίζει πως η εξουσία εκπροσώπησης περιορίζεται στα όρια της διαχείρισης. Με βάση τη θεωρία αυτή η εταιρεία δεν δεσμεύεται έναντι των τρίτων για πράξεις που υπερβαίνουν τον εταιρικό της σκοπό και τις σχετικές αποφάσεις των εταίρων της. Σκοπός λοιπόν της θεωρίας αυτής είναι η προστασία των συμφερόντων της εταιρείας και των εταίρων έναντι των τρίτων που συναλλάσσονται με αυτήν.

Από την ανωτέρω επιγραμματική ανάλυση των δύο θεωριών που αρχικώς είχαν αναπτυχθεί, ευκρινώς προκύπτει η διαφορά της μίας από την άλλη. Η *θεωρία της prokura* έχει ως στόχο την ασφάλεια και την ταχύτητα των συναλλαγών, θέτοντας ως πρωταρχικό σκοπό της την ασφάλεια των τρίτων που συναλλάσσονται με την εταιρεία. Από την άλλη πλευρά, η *θεωρία της ultra vires* (*θεωρία της ειδικότητας*) προασπίζει το πρώτον τα συμφέροντα της εταιρείας και των εταίρων αυτής. Με την πάροδο των ετών οι δύο θεωρίες άρχισαν να συγκλίνουν μεταξύ τους, χωρίς ωστόσο να χάσουν τον πρωταρχικό σκοπό που η κάθε μία προάσπιζε. Έτσι η *θεωρία της prokura* δέχθηκε πως η εταιρεία δε θα ευθύνεται για τις πράξεις οι οποίες βρίσκονται εκτός του εταιρικού της σκοπού, υπό την προϋπόθεση της εκ μέρους της απόδειξης της κακοπιστίας του τρίτου που συναλλάχθηκε μαζί της. Από την άλλη πλευρά, η *θεωρία της ultra vires* (*θεωρία της ειδικότητας*) δέχθηκε ότι η εταιρεία θα δεσμεύεται από τις πράξεις που βρίσκονται εκτός των ορίων της διαχείρισής της, αν ο τρίτος αποδείξει την καλή του πίστη. Η σύγκλιση λοιπόν των δύο αρχικά ακραιφνώς αντίθετων θεωριών πραγματοποιήθηκε με την μετάθεση του βάρους απόδειξης είτε στην εταιρεία είτε στους τρίτους, προκειμένου να ρυθμιστεί σχετικώς το ζήτημα της ευθύνης των συναλλασσομένων κατά την άσκηση της εκπροσωπευτικής εξουσίας της εταιρείας.

Με την πάροδο των ετών και προκειμένου να ανευρεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένας κοινός τόπος αναφορικά με την έκταση της εκπροσωπευτικής εξουσίας και τις ευθύνες που γεννώνται από την υπέρβαση αυτής, τέθηκε σε εφαρμογή η **Κοινοτική Οδηγία 68/151/ΕΟΚ**. Στο άρθρο 9 της οδηγίας αυτής ρυθμίστηκε κατ' αρχήν η δέσμευση της εταιρείας έναντι των τρίτων ακόμη και σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων του εταιρικού σκοπού, αλλά και το μη αντιτάξιμο των περιορισμών που έχουν τεθεί στην εταιρική σύμβαση έναντι των τρίτων, ακόμη και στην περίπτωση που οι σχετικοί περιορισμοί αυτοί έχουν δημοσιευτεί σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες επιταγές του νόμου.

Ωστόσο, όταν η Οδηγία αυτή εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη αφορούσε κατ' αρχήν μόνο τις κεφαλαιουχικές εταιρείες. Εξ' αυτού του λόγου ο Έλληνας νομοθέτης κατά την εναρμόνιση της Οδηγίας στο τότε ισχύον δίκαιο των εταιρειών, προέβλεψε την αναλογική εφαρμογή αυτής

και στις προσωπικές εταιρείες, προς αποφυγήν του νομοθετικού κενού που εύλογα θα δημιουργούταν. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί πως προ της εφαρμογής της Οδηγίας 68/151/ΕΟΚ και στις προσωπικές εταιρείες τα ζητήματα περί της εκπροσωπευτικής εξουσίας ρυθμίζονταν από τις διατάξεις των άρθρων 60, 70 και 748 επομ. του Αστικού Κώδικα. Υφίστατο δηλαδή δυνατότητα περιορισμού της εκπροσωπευτικής εξουσίας με απόφαση των εταίρων, αλλά και με ρήτρες περιεχόμενες στο καταστατικό της, η δε υπέρβαση αυτής δε γεννούσε ευθύνη για την εταιρεία έναντι των τρίτων, εκτός και αν εκ των υστέρων λάμβανε χώρα η εκ μέρους των εταίρων έγκριση της σχετικής πράξης.

5.2 Για την Ε.Ε.

Ύστερα λοιπόν από την ανάλυση του πλαισίου υπό το οποίο φθάσαμε στο ισχύον για τις κεφαλαιουχικές και προσωπικές νομοθετικό καθεστώς της εκπροσωπευτικής εξουσίας σειρά έχει η κατ' ιδίαν ανάλυση του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος σε κάθε μία εκ των υπό εξέταση στην παρούσα διπλωματική εργασία εταιρειών. Κατ' αναλογία του τρόπου με τον οποίο αναλύθηκε η διαχειριστική εξουσία στην Ε.Ε., θα ακολουθήσει ομοίως και ανάλυση της προς τα έξω εξουσίας των εταίρων με τους τρίτους συναλλασσόμενους, παραθέτοντας πρώτα την έκταση της εκπροσωπευτικής εξουσίας των ομορρύθμων εταίρων – διαχειριστών και δρώντων στην Ε.Ε. και ακολούθως των ετερόρρυθμων εταίρων, με σκοπό την καλύτερη και βαθύτερη κατανόηση του εν λόγω ζητήματος.

5.2.1 Εκπροσωπευτική εξουσία των ομορρύθμων εταίρων στην Ε.Ε.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 257 παρ. 3 του ν. 4072/2012 «η εκπροσωπευτική εξουσία εκτείνεται σε όλες τις δικαστικές και εξώδικες πράξεις που εμπίπτουν στην επιδίωξη του σκοπού της εταιρείας». Από τη διάταξη αυτή εύλογα μπορούν να προκύψουν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εκπροσωπευτικής εξουσίας. Εκ πρώτοις από μία απλή ανάγνωση της σχετικής διάταξης, προκύπτει το **απεριόριστο** αυτής. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να ειπωθεί πως η σχετική διατύπωση του νόμου είναι κάπως παραπλανητική, καθώς εύλογα εξάγει κανείς το συμπέρασμα ότι η εκπροσωπευτική εξουσία δεν υπόκειται σε περιορισμούς. Στόχος όμως του νομοθέτη στο σημείο αυτό είναι απλώς να αποσαφηνίσει το είδος των πράξεων που συγκροτούν την εκπροσωπευτική εξουσία υπό την έννοια της λειτουργίας της εταιρείας σε αντιδιαστολή προς την ανώτατη λειτουργία λήψης των αποφάσεων και ουδόλως να θέσει περιορισμούς σε αυτήν. Ακολούθως, η εκπροσωπευτική εξουσία δεν δύναται να περιορισθεί από την εταιρική σύμβαση και τις αποφάσεις των εταίρων,

οπότε υπ' αυτήν την έννοια είναι **μη περιορίσιμη**. Με γνώμονα λοιπόν αυτά τα δύο βασικά χαρακτηριστικά που «οριοθετούν» την εκπροσωπευτική εξουσία επιτελείται κατ' αρχάς ο σκοπός της ταχύτητας των συναλλαγών αλλά και της προστασίας των τρίτων, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει πως προστατεύονται και οι κακόπιστοι συναλλασσόμενοι (*άρθρο 257 παρ. 3 εδαφ. β ν. 4072/2012*).

Στην ανωτέρω θέση περί του μη περιορισμού της εκπροσωπευτικής εξουσίας συνηγορεί και το γεγονός ότι αυτή δεν περιορίζεται στις πράξεις συνήθους διαχείρισης – όπως συμβαίνει στην εξουσία διαχείρισης – αλλά εκτείνεται και σε πράξεις εκτός της συνήθους διαχείρισης. Ορθότερο βέβαια σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η σχετική απόφαση να λαμβάνεται με τη συναίνεση όλων των εταίρων κατ' εφαρμογήν της διάταξης του *άρθρου 254 παρ. 3 του ν.4072/2012*. Από τη διάταξη αυτή συνάγεται η υποχρέωση πίστης που βαρύνει τον εκπρόσωπο της εταιρείας να λαμβάνει τη συναίνεση των λοιπών εταίρων πριν από την τέλεση μίας πράξης, η οποία βρίσκεται εκτός της συνήθους διαχείρισης της εταιρείας, όπως είναι επί παραδείγματι η εκποίηση ακινήτου της εταιρείας ή η σύναψη δανείου μεγάλης αξίας. Βέβαια ακόμη και στην περίπτωση τη μη λήψης της συναίνεσης των λοιπών εταίρων εκ μέρους του εκπροσώπου της εταιρείας, η πράξη αυτού θα θεωρείται έγκυρη, ισχυρή και δεσμευτική για την εταιρεία, υπό την προϋπόθεση όμως της καλής πίστης του συναλλασσόμενου τρίτου.

Περαιτέρω, όπως και στη διαχειριστική εξουσία, έτσι και στην περίπτωση της εκπροσωπευτικής εξουσίας, ισχύει ο **κανόνας της ατομικής εκπροσώπησης**. Ο κάθε εταίρος δηλαδή έχει βάσει νόμου την εξουσία να ενεργεί από μόνος του, χωρίς να απαιτείται η σύμπραξη των λοιπών εταίρων – εκπροσώπων (**νόμιμη ατομική εκπροσώπηση**) (*άρθρο 257 παρ. 1 ν. 4072/2012*). Ωστόσο, μία από τις σχετικές διαφορές μεταξύ των δύο εξουσιών που δικαιολογεί και τα χαρακτηριστικά του απεριόριστου και μη περιορισμού της εκπροσωπευτικής εξουσίας είναι πως εν αντιθέσει με το δικαίωμα εναντίωσης που αποτελεί φραγμό στην άσκηση της διαχειριστικής εξουσίας, το δικαίωμα αυτό δεν δύναται να περιορίσει την εκπροσωπευτική εξουσία, μιας και τέτοιο δικαίωμα δεν καθιερώνεται από τη διάταξη του *άρθρου 257 του ν. 4072/2012*, η οποία εφαρμόζεται στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Στην πράξη το συνήθως συμβαίνον είναι να ανατίθεται η εξουσία εκπροσώπησης στα ίδια πρόσωπα στα οποία έχει ανατεθεί και η εξουσία διαχείρισης. Άλλωστε ο κανόνας της διάταξης του *άρθρου 257 παρ. 1 του ν. 4072/2012* είναι **ενδοτικού δικαίου**, επιτρεπόμενης της σχετικής αντίθετης καταστατικής πρόβλεψης. Δύναται λοιπόν η εταιρεία με σχετική πρόβλεψη στο καταστατικό της να αναθέσει την εξουσία εκπροσώπησης είτε σε ορισμένους εταίρους της,

αποκλείοντας τους λοιπούς, είτε σε όλους του εταίρους της, μη απαιτούμενης της σύμπραξης όλων των εταίρων κατά την επιχείρηση της πράξης και αρκούσης της διενέργειας αυτής από έναν έστω εταίρο, υπό την προϋπόθεση όμως της έγκρισης από τους λοιπούς εταίρους – εκπροσώπους, είτε να περιορίσει το αντικείμενο και το είδος των δικαιοπραξιών που θα διενεργούνται από κάθε εταίρο, είτε να ορίσει περιορισμένη διάρκεια στην εξουσία των εκπροσώπων – εταίρων, είτε να προβλέψει τη χορήγηση της εξουσίας εκπροσώπησης υπό όρους, όπως για παράδειγμα υπό τον όρο της ενημέρωσης των λοιπών εταίρων πριν από την επιχείρηση κάθε δικαιοπραξίας κ.ο.κ.

Καταλείπεται λοιπόν και στην περίπτωση αυτή ευρεία ελευθερία στους εταίρους να ρυθμίσουν καταστατικά, όπως επιθυμούν, το καθεστώς εκπροσώπησης της εταιρείας, αποκλίνοντας από τη νόμιμη ατομική εξουσία εκπροσώπησης του ν. 4072/2012. Σε κάθε περίπτωση βέβαια το εκάστοτε σύστημα εκπροσώπησης που προβλέπεται στην εταιρική σύμβαση θα πρέπει να καταχωρείται στο Γ.Ε.ΜΗ.(*άρθρο 251 παρ. 1 του ν. 4072/2012*), προκειμένου οι τρίτοι να είναι σε θέση να λάβουν γνώση των νομίμων εκπροσώπων της εταιρείας. Τυχόν δε παράλειψη καταχώρησης της σχετικής ρήτρας της εταιρικής σύμβασης που ρυθμίζει την εξουσία εκπροσώπησης και κατά τρόπο αποκλίνοντα από τον κανόνα της ατομική εκπροσώπησης, έχει ως συνέπεια το ανίσχυρο της ρήτρας αυτής έναντι των τρίτων.

Προκειμένου να κατανοήσουμε εις βάθος το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της εκπροσωπευτικής εξουσίας στην Ε.Ε., αρκεί να σκεφτούμε την περίπτωση εκείνη κατά την οποία έχει ανατεθεί καταστατικά η εκπροσώπηση της εταιρείας σε όλους ή σε μερικούς από τους εταίρους της, τηρουμένων των σχετικών διατυπώσεων δημοσιότητας, και ένας από τους εταίρους προβαίνει σε πράξη εκπροσώπησης της εταιρείας χωρίς τη συναίνεση των λοιπών, μολονότι η τελευταία απαιτείται. Στην προκειμένη περίπτωση έχουμε υπέρβαση της διαχειριστικής εξουσίας ή κατ' ακριβολογία έλλειψη εκπροσωπευτικής εξουσίας. Αν μία τέτοια πράξη δε λάβει έστω και εκ των υστέρων την έγκριση από τους λοιπούς εταίρους, προκειμένου να ισχυροποιηθεί αναδρομικά, δε θα είναι ισχυρή απέναντι στην εταιρεία και τους λοιπούς εταίρους. Θα είναι μεν έγκυρη, αλλά θα δεσμεύει μόνο τον εταίρο (ατομικά) που συναλλάχθηκε με τον τρίτο. Η μεταγενέστερη έγκριση μπορεί βέβαια να δοθεί και σιωπηρά, όταν από τις πράξεις των εταίρων συνάγεται κατά τρόπο αδιαμφησβήτητο και σαφή η βούλησή τους να εγκρίνουν την τελεσθείσα πράξη. Σε κάθε περίπτωση ο τρίτος που συναλλάχθηκε με την εταιρεία καλή τη πίστη προστατεύεται και η πράξη στην οποία προέβη ο εταίρος διαχειριστής χωρίς να λάβει την έγκριση των λοιπών εταίρων – ως απαιτείται καταστατικά – είναι δεσμευτική και για την εταιρεία (*άρθρο 271 παρ. 3 εδαφ. β ν.4072/2012*). Το πιθανότερο είναι σε περίπτωση

που δεν εγκριθεί έστω και μεταγενέστερα η πράξη αυτή του εταίρου – διαχειριστή να υποχρεωθεί ο τελευταίος να καταβάλει στην εταιρεία αποζημίωση για τη ζημία που η τελευταία υπέστη εξ' αφορμής τέλεσης της πράξης αυτής, ενώ παράλληλα το παρόν θα συνιστά και λόγο ανάκλησής του ως διαχειριστή.

Παρά το απεριόριστο και μη περιορισμό της εκπροσωπευτικής εξουσίας μόνος **περιορισμός** που τίθεται κατά την άσκηση αυτής είναι αυτός που υπαγορεύεται από την ίδια την **εκπλήρωση του εταιρικού σκοπού**, ως κοινού παρονομαστή κατά την επιχείρηση κάθε πράξης για λογαριασμό της εταιρείας. Ο νομοθέτης προκειμένου να εξασφαλίσει ένα minimum προστασίας των εταιρικών συμφερόντων όρισε πως και μεν η εκπροσωπευτική εξουσία είναι απεριόριστη, δεν δύναται όμως να εκφεύγει των ορίων που διαγράφονται από τον εταιρικό σκοπό. Υπέρβαση του εταιρικού σκοπού έχουμε όταν η τελούμενη πράξη εκφεύγει του αντικειμένου της εταιρικής δραστηριότητας, ανεξάρτητα από το αν η πράξη αυτή είναι κατ' αποτέλεσμα επωφελής ή δυσμενής για την εταιρεία. Παραδείγματα υπέρβασης του εταιρικού σκοπού αποτελούν ενδεικτικά: η αγορά μηχανήματος άσχετου με την εταιρική δραστηριότητα ή οι διενεργούμενες για την κάλυψη προσωπικών αναγκών του διαχειριστή δαπάνες. Στην υπέρβαση του εταιρικού σκοπού μπορεί να υπαχθούν ακόμη και οι πράξεις που θίγουν σε διαρκή βάση ή ματαιώνουν την πραγμάτωση του εταιρικού σκοπού. Τέτοιο παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει η εκποίηση ολόκληρης της επιχείρησης ή ουσιώδους κλάδου αυτής. Τέτοιες πράξεις συνιστούν σύμφωνα με μερίδα της θεωρίας και της νομολογίας κραυγαλέες περιπτώσεις υπέρβασης του εταιρικού σκοπού, ώστε να μην απαιτείται η εξέταση της καλής ή κακής πίστης στο πρόσωπό του τρίτου κατά τον έλεγχο του κύρους της επιχειρούμενης πράξης. Κατ' άλλη άποψη τέτοιες πράξεις εκφεύγουν εντελώς της αρμοδιότητας των εταίρων που έχουν αναλάβει την εκπροσώπηση της εταιρείας και κατά τούτο αποτελούν πράξεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα όλων των εταίρων (*άρθρο 253 του ν. 4072/2012*).

Παρά ταύτα με γνώμονα το απεριόριστο και μη περιορισμό της εκπροσωπευτικής εξουσίας ακόμη και οι πράξεις που βρίσκονται εκτός του εταιρικού σκοπού δεσμεύουν κατ' αρχάς την εταιρεία, μπορούν όμως να προταθούν έναντι του τρίτου, μόνο εάν ο τελευταίος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την υπέρβαση, με συνέπεια τη ανυπαρξία δέσμευσης για την εταιρεία. Ωστόσο, για την απόδειξη του στοιχείου της γνώσης του τρίτου δεν απαιτείται ο τελευταίος να ενήργησε με πρόθεση βλάβης των εταίρων ή της εταιρείας, αρκεί να αποδειχθεί ότι ενήργησε γνωρίζοντας την υπέρβαση. Στο σημείο αυτό παρατηρείται ομοιότητα με το ισχύον στις κεφαλαιουχικές εταιρείες νομοθετικό καθεστώς. Περαιτέρω, αφ' ης στιγμής δεν υφίσταται στο νόμο ειδική ρύθμιση αναφορικά με το ζήτημα της απόδειξης της ύπαρξης ή μη γνώσης του

τρίτου αναφορικά με τα εταιρικά ζητήματα που έχουν περιβληθεί των απαιτούμενων εκ του νόμου διατυπώσεων δημοσιότητας στο Γ.Ε.ΜΗ., κρίνεται αναγκαία στο παρόν η αναλογική εφαρμογή. Μόνη λοιπόν η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας ως προς την εταιρική σύμβαση και τις τροποποιήσεις αυτής δεν στοιχειοθετεί από μόνη της απόδειξη της γνώσης του τρίτου. Εξάλλου μόνη η γνώση του τρίτου περί του εταιρικού σκοπού εν γένει, δεν δύναται ούτε αυτή από μόνη της να στοιχειοθετήσει τη γνώση αυτού περί της υπέρβασης του εταιρικού σκοπού, μιας και από τον ευρεία έννοια του εταιρικού σκοπού δεν απορρέει πάντα άμεσα και η υπέρβασή του. Ωστόσο, σε ακραίες περιπτώσεις υπέρβασης του εταιρικού σκοπού θεωρείται πως αρκεί η εκ μέρους του τρίτου γνώση του εταιρικού σκοπού εν γένει, προκειμένου να στοιχειοθετεί και η γνώση του περί της υπέρβασης αυτού και άρα και η κακή του πίστη. Στην περίπτωση της «κραυγαλέας» υπέρβασης του εταιρικού σκοπού εμπίπτει για παράδειγμα η μεταβίβαση του συνόλου της επιχείρησης ή σημαντικού κλάδου αυτής, στην οποία μόλις προ ολίγου αναφερθήκαμε, και στην οποία θεωρείται πως δεν απαιτείται η απόδειξη της γνώσης ή μη του τρίτου ως προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση της κακοπιστίας του, καθώς αυτή τεκμαίρεται. Το τεκμήριο αυτό ωστόσο είναι μαχητό, εξ' ου και κατά τα λοιπά, εναπόκειται στον τρίτο το ζήτημα της ανταπόδειξης περί της μη ύπαρξης γνώσης περί της υπέρβασης του εταιρικού σκοπού στο πρόσωπό του, προκειμένου να επέλθει η ανατροπή του τεκμηρίου.

Σε κάθε περίπτωση η γνώση ή υπαίτια άγνοια εκ μέρους του τρίτου κρίνεται κάθε φορά κατά περίπτωση κατόπιν στάθμισης του αντικειμένου της συναλλαγής και των συνθηκών κατάρτισής της. Ένδειξη της γνώσης ή υπαίτιας άγνοιας εκ μέρους του τρίτου μπορεί να συνιστά η εμφάνιση του αντικειμένου της εταιρικής δραστηριότητας στην επωνυμία ή τη σφραγίδα της εταιρείας ή οι τυχόν προηγούμενες επαγγελματικές σχέσεις του τρίτου με την εταιρεία. Ωστόσο, σε περίπτωση αμφιβολίας για το αν μία πράξη εμπίπτει ή όχι στον εταιρικό σκοπό, θεωρείται κατά μαχητό τεκμήριο ότι εμπίπτει. Θεωρείται δηλαδή ότι συντρέχει η καλή πίστη του τρίτου - συναλλασσόμενου με την εταιρεία ως αυτονόητη προϋπόθεση, με συνέπεια τη δέσμευση της εταιρείας έναντι του τρίτου. Η ζυγαριά λοιπόν γέρνει υπέρ της καλής πίστης των τρίτων, τεκμήριο το οποίο καλείται η εταιρεία να ανατρέψει φέροντας το βάρος απόδειξης περί της ύπαρξης στο πρόσωπο του τρίτου γνώσης ή υπαίτιας άγνοιας περί της υπέρβασης του εταιρικού σκοπού κατά την επιχείρηση της πράξης από τον εταίρο – διαχειριστή. Αν λοιπόν η εταιρεία κατορθώσει και αποδείξει την ύπαρξη κακής πίστης στο πρόσωπο του τρίτου, αυτό έχει ως άμεση συνέπεια τη μη δέσμευσή της. Η επιχειρηθείσα πράξη τελεί βέβαια υπό τη μετέωρη κατάσταση της έγκρισής της από το σύνολο ή την πλειοψηφία των εταίρων, σύμφωνα πάντα με την αντίστοιχη καταστατική πρόβλεψη, οπότε και η πράξη ισχυροποιείται αναδρομικά. Αν από την άλλη δε λάβει χώρα η απαιτούμενη έγκριση, δημιουργείται σχετική υπέρ της εταιρείας

ακυρότητα. Την ακυρότητα αυτή δηλαδή δεν μπορεί να την επικαλεσθεί ο τρίτος που συναλλάχθηκε με την εταιρεία, καθώς ο περιορισμός του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. β του ν. 4072/2012 έχει τεθεί χάριν της προστασίας των εταιρικών συμφερόντων και όχι των (κακόπιστων) τρίτων. Συνεπώς, στο πλαίσιο μίας τυχόν δικαστικής διένεξης μεταξύ των δύο μερών η εταιρεία η οποία μάχεται υπέρ της μη δεσμευτικότητας της επιχειρηθείσας πράξης, μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα αυτής, ακυρότητα την οποία κατά τα ανωτέρω δεν μπορεί να επικαλεσθεί ο τρίτος, ο οποίος μάχεται υπέρ της δεσμευτικότητας της πράξης.

Ύστερα από τη ανάλυση του απεριόριστου και μη περιορίσιμου της εκπροσωπευτικής εξουσίας και του αντιτάξιμου έναντι των κακόπιστων τρίτων των πράξεων που τελούνται καθ' υπέρβαση του εταιρικού σκοπού έπεται ακολούθως η ανάλυση της διάταξης του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. 3 του ν. 4072/2012 σύμφωνα με την οποία «περιορισμοί της εκπροσωπευτικής εξουσίας με την εταιρική σύμβαση ή με απόφαση των εταίρων δεν προβάλλονται στους τρίτους». Ήδη από την αρχή της παρούσας υποενότητας τονίσθηκε πως ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της εκπροσωπευτικής εξουσίας είναι το μη περιορίσιμο αυτής από σχετικές ρήτρες τεθειμένες στην εταιρική σύμβαση ή με απόφαση των εταίρων. Το πνεύμα της διάταξης αυτής συγκλίνει και με τα ισχύοντα στο δίκαιο των κεφαλαιουχικών εταιρειών, πηγή προέλευσης των οποίων είναι το άρθρο 9 παρ. 2 της Πρώτης Κοινοτικής Οδηγίας του Εταιρικού Δικαίου (68/151/ΕΟΚ), η οποία αναλύθηκε στις αρχές του παρόντος κεφαλαίου.

Κατ' αντιστοιχία προς τους περιορισμούς που οι εταίροι δύνανται καταστατικά να θέσουν στην εξουσία διαχείρισης έτσι και στην εκπροσωπευτική εξουσία μπορεί να τεθούν ποικίλοι περιορισμοί είτε με την εταιρική σύμβαση είτε με σχετικές αποφάσεις των εταίρων. Προ της ανάλυσης των περιορισμών που δύνανται να τεθούν από τους εταίρους στην εκπροσωπευτική εξουσία, χρήσιμη κρίνεται στο παρόν η διάκριση μεταξύ των μεμονωμένων περιορισμών που τίθενται στην εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας σε σχέση με την καθιέρωση δια της εταιρικής σύμβασης ενός συστήματος καταστατικής εκπροσώπησης, το οποίο παρεκκλίνει από τη νόμιμη (ατομική) εκπροσώπηση (άρθρο 257 παρ. 1 του ν. 4072/2012).

Η διάκριση αυτή έχει βαρύνουσα σημασία κυρίως όσον αφορά με το ζήτημα του αντιτάξιμου ή μη των περιορισμών αυτών έναντι των τρίτων. Η διάταξη του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. γ' του ν. 4072/2012 αφορά μόνον την περίπτωση των μεμονωμένων περιορισμών που έχουν τεθεί στην εκπροσωπευτική εξουσία. Τέτοιοι περιορισμοί, ακόμη και αν έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις δημοσιότητας, δεν αντιτάσσονται έναντι των τρίτων, ανεξαρτήτως της γνώσης ή άγνοιας των τελευταίων. Δε θα ήταν άλλωστε και λογικό να βαρύνονται κάθε φορά οι τρίτοι με

την υποχρέωση να ελέγχουν προ της επιχείρησης μία πράξης με αντισυμβαλλόμενη την εταιρεία την τήρηση των εσωτερικών όρων εκπροσώπησης αυτής. Προκρίνεται λοιπόν εδώ η προστασία των καλόπιστων τρίτων, οι οποίοι συναλλάχθηκαν με την εταιρεία επιδεικνύοντας εμπιστοσύνη στο ότι ο εκπρόσωπος με τον οποίο συναλλάχθηκαν είχε την απαιτούμενη εξουσία εκπροσώπησης, μη υποκείμενης αυτής σε περιορισμούς. Έτσι, δεν θα μπορούσε για παράδειγμα να αντιταχθεί έναντι των τρίτων εσωτερικός μεμονωμένος περιορισμός που έχει τεθεί στην εκπροσωπευτική εξουσία, σύμφωνα με τον οποίο για να λάβει η εταιρεία δάνειο άνω των 10.000 ευρώ απαιτείται η σύμφωνη γνώμη όλων των εταίρων.

Από την άλλη πλευρά, αντιτάξιμος έναντι των τρίτων κρίνεται για παράδειγμα ο περιορισμός σύμφωνα με τον οποίο για την επιχείρηση οιασδήποτε δικαιοπραξίας απαιτείται η σύμπραξη όλων των εταίρων. Η διαφορά έγκειται ακριβώς στο ότι πρόκειται για περιορισμό τεθέντα στην εκπροσωπευτική εξουσία δυνάμει συμβατικής ρήτρας ή απόφασης των εταίρων, βάσει του οποίου όμως διαγράφεται ο γενικότερος τρόπος εκπροσώπησης της εταιρείας. Ο περιορισμός αυτός δύναται να αντιταχθεί ελεύθερα έναντι των τρίτων, τηρουμένης πάντα της πρόσθετης προϋπόθεσης της δημοσιότητας του περιορισμού αυτού στο Γ.Ε.ΜΗ. αλλά και της προϋπόθεσης της ύπαρξης κακής πίστης στο πρόσωπο του τρίτου κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. β' του ν. 4072/2012.

Συνεπώς, σε συνάρτηση προς ό,τι ισχύει στις κεφαλαιουχικές εταιρείες σε συνδυασμό με την ίδια την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι περιορισμοί της εκπροσωπευτικής εξουσίας θα πρέπει να αντιτάσσονται έναντι των τρίτων πάντα με γνώμονα την καλή ή κακή πίστη των τελευταίων. Ορθότερο λοιπόν είναι κατ' ανάλογη εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. β' του ν. 4072/2012 να προβούμε σε τελολογική συστολή του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. γ' του ν. 4072/2012 δεχόμενοι ως πρόσθετη προϋπόθεση της μη δέσμευσης της εταιρείας και του αντιτάξιμου των περιορισμών που υφίστανται στον τρόπο εκπροσώπησης της την απόδειξη εκ μέρους αυτής της ύπαρξης κακής πίστης στο πρόσωπο του τρίτου. Μόνη διαφορά εδώ, εν αντιθέσει προς τη διάταξη του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. β' του ν. 4072/2012 είναι ότι δεν αρκεί η ελαφρά αμέλεια του τρίτου για στοιχειοθέτηση της κακοπιστίας του. Ο τελευταίος απαιτείται να βαρύνεται με βαριά αμέλεια, άλλως να συντρέχει στο πρόσωπό του θετική γνώση ως προς την ύπαρξη του περιορισμού, στοιχείο το οποίο θα πρέπει να επικαλεσθεί και να αποδείξει η εταιρεία, προκειμένου να γίνει δεκτή η μη ύπαρξη δέσμευσης στο πρόσωπό της. Σε κάθε περίπτωση ισχύει ο κανόνας περί της μη ύπαρξης τεκμηρίου γνώσης του τρίτου απλά και μόνο ένεκα της τήρησης των διατυπώσεων δημοσιότητας, κανόνας ο οποίος ισχύει τόσο στις περιπτώσεις των άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. β' και γ' του ν. 4072/2012, όσο και στις αντίστοιχες

διατάξεις των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Έτσι και η διάταξη του άρθρου 257 παρ. 3 εδαφ. γ' του ν. 4072/2012 παρίσταται πλήρως συνυφασμένη με το γενικότερο σκοπό του νομοθέτη περί προαγωγής της ταχύτητας και της ασφάλειας των συναλλαγών, χωρίς όμως να φθάνει στο σημείο της προστασίας ακόμη και των κακόπιστων τρίτων! Κατ' αντιστοιχία προς ό,τι ειπώθηκε ανωτέρω κατά τη νομική ανάλυση της διάταξης του άρθρου 257 παρ. εδαφ. β' και εδώ η πράξη που τελείται καθ' υπέρβαση των περιορισμών που έχουν τεθεί από την εταιρική σύμβαση ή κατόπιν σχετικής απόφασης των εταίρων, τελεί υπό την αίρεση της έγκρισης από το σύνολο των εταίρων ή από την πλειοψηφία αυτών, εφόσον υφίσταται σχετική καταστατική πρόβλεψη, οπότε και ισχυροποιείται αναδρομικά. Στην περίπτωση δε που δεν υπάρξει σχετική έγκριση, παράγεται σχετική υπέρ της εταιρείας ακυρότητα, η οποία μπορεί να αντιταχθεί κατά του κακόπιστου τρίτου με συνέπεια τη μη δέσμευσή της.

5.2.2 Εκπροσωπευτική εξουσία των ετερόρρυθμων εταίρων στην Ε.Ε.

Κατόπιν ανάλυσης της νομικής θέσης του ομόρρυθμου εταίρου – διαχειριστή στην ετερόρρυθμη εταιρεία σειρά στην παρούσα υποενότητα έχει η ανάλυση της νομικής θέσης του ετερόρρυθμου εταίρου υπό της σκοπιά της εκπροσωπευτικής εξουσίας που δύναται να ανατεθεί στον τελευταίο, επί σκοπώ βαθύτερης κατανόησης και διάκρισης των όποιων διαφορών υφίστανται στις εξουσίες του ενός και του άλλου αντίστοιχα.

Στην περίπτωση του ετερόρρυθμου εταίρου τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 278 παρ. 1 του ν. 4072/2012. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι «Ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν έχει την εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας». Το παρόν εκ πρώτης είναι εύλογο τόσο χάριν της προστασίας των καλόπιστων τρίτων, όσο και χάριν της προστασίας των εταιρικών συμφερόντων. Ο νομοθέτης δηλαδή θέλοντας να προστατεύσει τον καλόπιστο συναλλασσόμενο (τρίτο) ο οποίος μπορεί να συναλλάσσεται με τον ετερόρρυθμο εταίρο νομίζοντας δικαιολογημένα ότι αυτός είναι ομόρρυθμος εταίρος, αποκλείει το πρώτον τον ετερόρρυθμο εταίρο από την εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας. Από την παρούσα διάταξη εκδηλώνεται η πρόθεση του νομοθέτη να προστατέψει τα εταιρικά συμφέροντα και την εταιρική περιουσία εν γένει από τυχόν ριψοκίνδυνες πράξεις του ετερόρρυθμου εταίρου, για τις οποίες ο τελευταίος θα ευθύνεται περιορισμένα έως του ποσού της εισφοράς του εν αντιθέσει προς την απεριόριστη ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων των δρώντων στην ετερόρρυθμη εταιρεία.

Απόκλιση από την ανωτέρω νομοθετική πρόβλεψη εισάγει η *δεύτερη παράγραφος του άρθρου 278 του ν. 4072/2012* στην οποία ορίζεται ότι: «*με την εταιρική σύμβαση μπορεί να ανατεθεί σε ετερόρρυθμο εταίρο η εκπροσώπηση της εταιρείας. Για κάθε πράξη εκπροσώπησης από μέρους ετερόρρυθμου εταίρου ευθύνεται ο ίδιος ως ομόρρυθμος, εκτός και αν ο τρίτος που συναλλάχθηκε μαζί του γνώριζε ότι είναι ετερόρρυθμος*». Από την ανωτέρω εξαίρεση που καθιερώνεται στο νόμο, εύλογα προκύπτει πως ο αποκλεισμός του ετερόρρυθμου εταίρου από την εκπροσώπηση της εταιρείας δεν συνιστά διάταξη αναγκαστικού δικαίου. Ως εκ τούτου είναι δυνατή η αντίστοιχη αντίθετη καταστατική πρόβλεψη, δυνάμει της οποίας δύναται να ανατεθεί και στον ετερόρρυθμο εταίρο η εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας, είτε με τη μορφή της συλλογικής είτε της ατομικής εκπροσώπησης, οπότε και η σχέση πράξη εκπροσώπησης στην οποία θα προβεί ο ετερόρρυθμος εταίρος θα είναι δεσμευτική για την εταιρεία.

Παρά το ότι ο αποκλεισμός του ετερόρρυθμου εταίρου από την εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας τέθηκε από το νομοθέτη χάριν της ασφάλειας των συναλλαγών και της προστασίας της εταιρείας, ακόμη και στην περίπτωση που καταστατικά έχει δοθεί τέτοια εξουσία στον ετερόρρυθμο εταίρο, ο νομοθέτης προέβλεψε ως αντιστάθμισμα της εξουσίας αυτής, την ευθύνη αυτού ως ομόρρυθμου εταίρου. Με αυτό τον τρόπο και ο ετερόρρυθμος εταίρος ο οποίος ενεργεί στο όνομα και για λογαριασμό της εταιρείας δεν θα δρα εκ του ασφαλούς, δεσμεύοντας απεριόριστα μεν τους ομόρρυθμους εταίρους, ενώ ο ίδιος παραμένει στο απυρόβλητο ευθυνόμενος περιορισμένα έως του ποσού της εισφοράς του. Από τη στιγμή που και ο ίδιος ασκεί πράξεις εκπροσώπησης της εταιρείας, φέρει ισάξιο βάρος ευθύνης με τους ομόρρυθμους εταίρους ευθυνόμενος και εκείνος ως ομόρρυθμος. Η παρούσα διάταξη τίθεται ως αντίβαρο για τον ετερόρρυθμο εταίρο, ο οποίος, όταν εκπροσωπεί την εταιρεία, θα πρέπει να δρα πιο μετρημένα και συνετά. Άλλωστε η υποχρέωση αυτή τον βαρύνει κατά τα λοιπά - όπως και τους υπολοίπους εταίρους - σε κάθε περίπτωση. Έτσι λοιπόν, ουδέν περιθώριο εξαπάτησης του καλόπιστου τρίτου δίνεται στον ετερόρρυθμο εταίρο ως προς την αυτή ιδιότητά του, αφού ο τελευταίος στις συναλλαγές του με τους τρίτους ευθύνεται ως ομόρρυθμος εταίρος.

Μοναδική εξαίρεση η οποία εισάγεται με τη *δεύτερη παράγραφο του άρθρου 278 του ν. 4072/2012* είναι εκείνη της κακοπιστίας του τρίτου ως προς την ιδιότητα του εταίρου ως ετερόρρυθμου, δηλαδή η περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο τρίτος που συναλλάχθηκε με τον ετερόρρυθμο εταίρο γνώριζε την εν λόγω ιδιότητά του τελευταίου. Στην περίπτωση αυτή όμως θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της αυτόβουλης δράσης του ετερόρρυθμου εταίρους και της δράσης αυτού εντός των ορίων της εξουσίας εκπροσώπησης που καταστατικά του έχει

δοθεί. Στην πρώτη περίπτωση ορθά έχει υποστηριχθεί ότι τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί ψευδοαντιπροσώπωσης (*άρθρα 229 επομ. ΑΚ*), άμεση συνέπεια των οποίων είναι η ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου απέναντι στον τρίτο με τον οποίο συναλλάχθηκε, μη ευθυνόμενων των λοιπών ομορρύθμων εταίρων. Στη δεύτερη περίπτωση – εν αντιθέσει με το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς του άρθρου 28 του ΕμπΝ – εισάγεται η δυνατότητα απαλλαγής του ετερόρρυθμου εταίρου από τη βαρύτερη ευθύνη του, ήτοι την ευθύνη του ως ομόρρυθμου εταίρου. Ο ετερόρρυθμος εταίρος θα ευθύνεται λοιπόν περιορισμένα υπό την αυτή ιδιότητά του, των λοιπών ομορρύθμων εταίρων ευθυνόμενων απεριόριστα, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι ο πρώτος ενήργησε βάσει των εξουσιών που καταστατικά του είχαν δοθεί.

Εν κατακλείδι, αν εμέναμε σε μία καθαρή γραμματική ερμηνεία της διάταξης του *άρθρου 278 παρ. 2 του ν. 4072/2012*, θα καταλήγαμε στο λανθασμένο συμπέρασμα την ευθύνης του ετερόρρυθμου εταίρου ως ομόρρυθμου κάθε φορά που αυτός ενεργούσε μία μεμονωμένη πράξη εκπροσώπησης της εταιρείας. Κάτι τέτοιο όμως θα καθιστούσε ανενεργό το θεσμό της ετερόρρυθμης εταιρείας, αφού ο ετερόρρυθμος εταίρος θα ευθυνόταν άνευ ετέρου τινός ως ομόρρυθμος εταίρος κάθε φορά που δρούσε ως εκπρόσωπος της ετερόρρυθμης εταιρείας. Στην περίπτωση δε αυτή θα μιλούσαμε ξεκάθαρα για μία ομόρρυθμη εταιρεία. Η ανωτέρω σκέψη μας οδηγεί στην αναγκαιότητα τελεολογικής ερμηνείας της διάταξης του *άρθρου 278 παρ. 2 του ν. 4072/2012* δυνάμει της οποίας δύναται να ανατεθεί και στον ετερόρρυθμο εταίρο η εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας, υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης σχετικής καταστατικής πρόβλεψης. Συνεπώς, η απεριόριστη ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου, ήτοι η ευθύνη του ως ομόρρυθμου ετέρου, θα πρέπει να καταφάσκει στις περιπτώσεις εκείνες της συνεχούς ανάμειξής του στην εκπροσώπηση της εταιρείας, δηλαδή στη διενέργεια πράξεων κατά έναν πιο συστηματικό τρόπο και κατά τρόπο που να δημιουργείται στους τρίτους η εύλογη πεποίθηση ότι πρόκειται για ομόρρυθμο εταίρο. Σε μία τέτοια περίπτωση ο ετερόρρυθμος εταίρος – ή κατ' ακριβολογία ο ετερόρρυθμος εταίρος που ευθύνεται ως ομόρρυθμος – αποκτά την εμπορική ιδιότητα, ιδιότητα την οποία έχει και κάθε ομόρρυθμος εταίρος. Με αυτό τον τρόπο αυξάνεται και το επίπεδο προστασίας των δανειστών ως προς την αποτελεσματική ικανοποίησή τους, περαιτέρω δε ενισχύεται και η φερεγγυότητα της εταιρείας, αφού παράλληλα με τους απεριόριστους ευθυνόμενους ομόρρυθμους εταίρους, ευθύνεται επιπρόσθετα και ένα ακόμη πρόσωπο, ήτοι αυτό του ετερόρρυθμου εταίρου, που εκπροσωπεί σε συστηματική βάση την εταιρία κατά τα ως άνω.

Κατά τα λοιπά τα όσα έχουν ανωτέρω αναλυθεί στην ενότητα υπό στοιχεία 5.2.1 αναφορικά με την εξουσία εκπροσώπησης των ομορρυθμων εταιρων ισχύουν *mutatis matandis* και στην περίπτωση του ετερόρρυθμου εταίρου, όταν ο τελευταίος ενεργεί συστηματικά ως εκπρόσωπος της εταιρείας.

5.3 Για Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. κατ' αντιστοιχία προς ό,τι έχει ανωτέρω αναλυθεί αναφορικά με την εξουσία διαχείρισης των εταιρων στις προς τα έσω σχέσεις μεταξύ τους ισχύει κατά βάση και στην εκπροσωπευτική εξουσία. Εφαρμοστέες και εδώ είναι οι διατάξεις των *άρθρων 55 και 56 του ν. 4072/2012*, οι οποίες καθιερώνουν ως νόμιμο σύστημα εκπροσώπησης της εταιρείας αυτό της συλλογικής εκπροσώπησης. Εξαίρεση εισάγεται και στο παρόν στην περίπτωση της μονοπρόσωπης Ι.Κ.Ε., όπου την εταιρεία εκπροσωπεί ο μοναδικός της εταίρος που είναι ταυτοχρόνως και διαχειριστής της. Το σύστημα της συλλογικής εκπροσώπησης της εταιρείας έχει ως αυτόθροη συνέπεια την ομόφωνη και από κοινού λήψη των αποφάσεων. Η έννοια της συλλογικής διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας προσεγγίζει θα έλεγε κανείς την από κοινού δράση του διοικητικού συμβουλίου της Α.Ε., όργανο το οποίο ακόμη και όταν λαμβάνει αποφάσεις κατά πλειοψηφία δεσμεύει την εταιρεία ως όργανο εκπροσώπησης της, καθότι θεωρείται ότι σε κάθε περίπτωση δρα συλλογικώς.

Ακολούθως, όπως και στην εξουσία διαχείρισης, έτσι και στην εκπροσωπευτική εξουσία δίνεται νομοθετικά η δυνατότητα απόκλισης από τον κανόνα της συλλογικής εκπροσώπησης της Ι.Κ.Ε., με σχετική αντίθετη καταστατική πρόβλεψη. Στην περίπτωση λοιπόν κατά την οποία καταστατικά έχει ανατεθεί η εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας σε ένα πρόσωπο, τότε αυτός και μόνον αυτός ως διαχειριστής και εκπρόσωπος της εταιρείας έχει την εξουσία διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων και δύναται να διενεργεί κάθε πράξη που αφορά στη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας της και την εν γένει επιδίωξη του εταιρικού σκοπού.

Όπως τονίσθηκε και ανωτέρω ο διαχειριστής ο οποίος έχει στην πράξη τις περισσότερες φορές και την εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας δεσμεύει την τελευταία απέναντι στους τρίτους, ακόμη και αν οι πράξεις του αυτές εκφεύγουν του εταιρικού σκοπού. Εξαίρεση ωστόσο στην ανωτέρω δέσμευση αποτελεί η περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο τρίτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την υπέρβαση. Κοινός τόπος βέβαια στο δίκαιο τόσο των προσωπικών όσο και των κεφαλαιουχικών εταιρειών είναι η θέση κατά την οποία μόνο η διαπίστωση της τήρησης των διατυπώσεων δημοσιότητας δεν συνιστά άνευ ετέρου τινός απόδειξη της γνώσης του τρίτου

(άρθρο 63 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Κατά τα λοιπά ισχύουν όσα λεπτομερώς ανωτέρω έχουν αναλυθεί αναφορικά με τις πράξεις του εκπροσώπου της εταιρείας που υπερβαίνουν τον εταιρικό σκοπό και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες αυτή μπορεί να προταθεί έναντι των τρίτων με αποτέλεσμα τη μη δέσμευση της εταιρείας. Η εκτενής ανάλυση που προηγήθηκε ανωτέρω αναφορικά με το νομικό ζήτημα της εκπροσωπευτικής εξουσίας των ομορρύθμων και των ετερορρύθμων εταίρων στην Ε.Ε. αντίστοιχα, πραγματοποιήθηκε ακριβώς ένεκα της εκ της φύσης τους διαφορετικής «νομικής» αντιμετώπισης, περίπτωση η οποία δεν ισχύει - τουλάχιστον στην προκειμένη περίπτωση - στην Ι.Κ.Ε. στην οποία πέραν του ίδιου του νομικού προσώπου υφίστανται οι λοιποί εταίροι – διαχειριστές, η νομική θέση των οποίων είναι κατά βάση η ίδια.

6. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ – ΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΗΝ Ι.Κ.Ε.

Οι υποχρεώσεις του εταίρου - διαχειριστή στον οποίο, όπως και ανωτέρω έχει εκτεθεί, ανατίθεται στην πράξη τις περισσότερες φορές και η εξουσία εκπροσώπησης της εταιρείας είναι κατά βάση παρόμοιες τόσο στις προσωπικές όσο και στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, λόγος για τον οποίο η ανάλυση που θα ακολουθήσει στον παρόν για την Ε.Ε. και την Ι.Κ.Ε. θα είναι κοινή. Οι υποχρεώσεις του διαχειριστή έχουν όπως είναι λογικό διάφορες εκφάνσεις κατά την πορεία του εταιρικού βίου. Ωστόσο, στην παρούσα υποενότητα θα γίνει μία προσπάθεια κατηγοριοποίησης των βασικότερων υποχρεώσεων του εταίρου - διαχειριστή και εκπροσώπου της εταιρείας, όπως αυτές αναπαρίστανται τόσο στο επίπεδο μίας προσωπικής όσο και μίας κεφαλαιουχικής εταιρείας.

Ο διαχειριστής της εταιρείας βαρύνεται κατά πρώτο και κύριο λόγο με την **υποχρέωση της χρηστής και συνετούς διοίκησης της εταιρείας**, υπό την έννοια τόσο της διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων, όσο και της εκπροσώπησης της εταιρείας. Άλλωστε οι αποφάσεις που λαμβάνει δεσμεύουν τόσο τον ίδιο, όσο και την εταιρεία και τους λοιπούς εταίρους, γι' αυτό και οφείλει να ενεργεί με κάθε δυνατή επιμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Οφείλει λοιπόν να εκτελεί τα καθήκοντά του κατά τις επιταγές του νόμου, σε πλήρη και ταυτόχρονη συμμόρφωση με τα όσα ορίζονται στο καταστατικό της εταιρείας σε συνδυασμό και με τις αποφάσεις των εταίρων. Περαιτέρω, οι επιχειρηματικές του επιλογές θα πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα την ευόδωση του εταιρικού σκοπού, επιδιώκοντας κάθε φορά όσο το δυνατόν μεγαλύτερα κέρδη για την εταιρεία, αποφεύγοντας παράλληλα τον κίνδυνο πρόκλησης ζημιών για την τελευταία, καθώς και την ανάληψη ριψοκίνδυνων εγχειρημάτων

δυσανάλογων με το ευρύτερο αντικείμενο δράσης της επιχείρησης. Ο ίδιος ο νομοθέτης έχοντας κατά νου τη βαρύνουσα σημασία θέση του διαχειριστή και προκειμένου να εξασφαλίσει την τήρηση των ανωτέρω, προέβλεψε την ευθύνη του εταίρου – διαχειριστή για κάθε διαχειριστικό του πταίσμα κατά την άσκηση των καθηκόντων του (άρθρα 252 και 67 παρ. 1 εδαφ. 1 του ν. 4072/2012).

Στο παρόν ωστόσο παρατηρείται μία ουσιώδης απόκλιση μεταξύ της ευθύνης του διαχειριστή στην Ι.Κ.Ε. και την Ε.Ε., απόκλιση η οποία δικαιολογείται από τη νόμιμη συλλογική εξουσία διαχείρισης και εκπροσώπησης που ισχύει στην Ι.Κ.Ε., εν αντιθέσει προς την ατομική διαχειριστική και εκπροσωπευτική εξουσία που αποτελεί τον κανόνα στην Ε.Ε. Στην Ι.Κ.Ε. η διάταξη του άρθρου 67 παρ. 1 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012 εισάγει ρητώς **εξαιρέση από την ευθύνη του διαχειριστή για κάθε πταίσμα** του εφόσον πρόκειται «για πράξεις ή παραλείψεις που στηρίζονται σε σύνομη απόφαση των εταίρων». Τελείως διαφορετικά αντιμετωπίζεται ένα τέτοιο ζήτημα υπό το καθεστώς της νόμιμης ατομικής διαχείρισης που ισχύει στην Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία ένας εταίρος - διαχειριστής παραβιάσει τους κανόνες της τακτικής διαχείρισης, θεωρείται πως υπάρχει έως ένα βαθμό συνυπαιτιότητα και των λοιπών εταίρων – διαχειριστών. Στην άποψη αυτή συνηγορεί και η πρόβλεψη από το νομοθέτη δυνατότητας (δικαιώματος) εναντίωσης των λοιπών εταίρων – διαχειριστών απέναντι σε ριψοκίνδυνα εγχειρήματα άλλου εταίρου – διαχειριστή (άρθρο 254 παρ. 2 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012), καθώς και το δικαίωμα που έχει ο καθένας τους προς έλεγχο και εποπτεία επί των εταιρικών υποθέσεων.

Περαιτέρω, ο διαχειριστής τόσο στην Ε.Ε. όσο και στην Ι.Κ.Ε. βαρύνεται με την **υποχρέωση πίστης**, η οποία εξειδικεύεται στην υποχρέωσή εκπλήρωσης και προώθησης του εταιρικού σκοπού. Με άλλα λόγια ο διαχειριστής βαρύνεται με την υποχρέωση εκπλήρωσης του σκοπού της εταιρείας πάντα με γνώμονα την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των συμφερόντων των υπολοίπων εταίρων και του νομικού προσώπου της εταιρείας και ποτέ με γνώμονα το ίδιο συμφέρον του (άρθρο 65 στοιχ. α του ν. 4072/2012 και 747 ΑΚ). Δεν μπορεί λοιπόν εξ αφορμής της διαχειριστικής του θέσης να εκμεταλλεύεται ευκαιρίες που ανακύπτουν προς ίδιον όφελος, αλλά ούτε και να τελεί ανταγωνιστικές πράξεις κατά της εταιρείας. Αυτή η **αρνητικής φύσης υποχρέωση του διαχειριστή περί αποφυγής και αποχής τέλεσης ανταγωνιστικών πράξεων** συγκεκριμενοποιείται στο νομοθετικό πλαίσιο της Ι.Κ.Ε. και συγκεκριμένα στη διάταξη του άρθρου 65 στοιχ. γ' του ν. 4072/2012, η οποία ορίζει ότι ο διαχειριστής – εταίρος δε μπορεί να διενεργεί πράξεις για λογαριασμό του ίδιου ή τρίτων που ανάγονται στο σκοπό της εταιρείας, ούτε να είναι εταίρος προσωπικής εταιρείας, Ε.Π.Ε. ή άλλης Ι.Κ.Ε. που επιδιώκει τον ίδιο σκοπό.

Ωστόσο, η ίδια διάταξη εισάγει ταυτοχρόνως και εξαίρεση σύμφωνα με την οποία οι εταίροι δύνανται με σχετική απόφασή τους να επιτρέψουν τη διενέργεια τέτοιων πράξεων. Δικαιολογητική βάση της εν λόγω εξαίρεσης προφανώς βρίσκει έρεισμα στα κεφαλαιουχικά στοιχεία που ενυπάρχουν στην Ι.Κ.Ε., οπότε και δίνεται από το νομοθέτη η δυνατότητα απόκλισης από τον κανόνα της απαγόρευσης τέλεσης ανταγωνιστικών προς την εταιρεία πράξεων με τη σύμφωνη γνώμη των λοιπών εταίρων.

Αντίστοιχη διάταξη περί απαγόρευσης τέλεσης ανταγωνιστικών προς την εταιρεία πράξεων εκ μέρους του εταίρου - διαχειριστή και εκπροσώπου της εταιρείας δεν υφίσταται στις ειδικότερες διατάξεις του ν. 4072/2012 για την Ε.Ε., με αποτέλεσμα την ανάγκη αναπλήρωσης του κενού αυτού δια της αναλογικής εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 747 ΑΚ. Η διάταξη αυτή ορίζει ειδικότερα ότι «ο εταίρος δεν δικαιούται να ενεργεί για δικό του ή ξένο λογαριασμό πράξεις αντίθετες με τα συμφέροντα της εταιρείας». Ωστόσο, με την ως άνω διάταξη εισάγεται ενδοτικό δίκαιο με αποτέλεσμα το επιτρεπτό της απόκλισης από αυτήν με σχετική (καταστατική) πρόβλεψη των εταίρων. Βέβαια, στην Ε.Ε. που αποτελεί μορφή προσωπικής εταιρείας στην οποία οι προσωπικοί δεσμοί και οι σχέσεις των εταίρων μεταξύ τους είναι πολύ πιο έντονοι, μία τέτοια συμφωνία που θα επιτρέπει την άσκηση ανταγωνιστικής δραστηριότητας από τον εταίρο – διαχειριστή, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να δίδεται κατόπιν σχετικής άδειας, ήτοι με τη σύμφωνη γνώμη όλων των εταίρων και κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην αναιρείται η αντίστοιχη υποχρέωση του διαχειριστή για την προώθηση του κοινού εταιρικού σκοπού.

Αν παρά την απαγόρευση του νόμου ο εταίρος – διαχειριστής της εταιρείας προβεί στη διενέργεια τέτοιων απαγορευμένων ανταγωνιστικών πράξεων, οι συνέπειες τις οποίες αντιμετωπίζει τόσο στην Ε.Ε., όσο και στην Ι.Κ.Ε. είναι κοινές και προσανατολίζονται κυρίως στην υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης προς την εταιρεία για τη ζημία που η τελευταία υπέστη εξ' αφορμής της πράξης αυτής, ζήτημα πραγματικό το οποίο κρίνεται *in concreto*. Εναλλακτικά, η εταιρεία δύναται αντί να ασκήσει το δικαίωμα αποζημίωσης να θεωρήσει έγκυρες και ισχυρές τις πράξεις, σα να είχαν διενεργηθεί δηλαδή για δικό της λογαριασμό με αποτέλεσμα την υποκατάστασή της στην ανταγωνιστική πράξη, δυνατότητα η οποία δίνεται σε περίπτωση που η πράξη έχει διενεργηθεί από το διαχειριστή της για ίδιο λογαριασμό. Αν από την άλλη η πράξη διενεργήθηκε για λογαριασμό κάποιου τρίτου και όχι του διαχειριστή, η εταιρεία έχει το δικαίωμα να ζητήσει αμοιβή για τη μεσολάβηση, άλλως να ζητήσει να της εκχωρηθεί η σχετική απαίτηση (άρθρο 65 παρ. 3 του ν. 4072/2012).

Συνεπώς, από τα ανωτέρω λοιπόν εύλογα συμπεραίνουμε πως ο νομοθέτης επιτρέπει μεν στον εταίρο - διαχειριστή τη δυνατότητα άσκησης ανταγωνιστικής δραστηριότητας ή ακόμη και τη συμμετοχή του σε άλλη κεφαλαιουχική ή προσωπική εταιρεία τόσο στην Ε.Ε. όσο και στην Ι.Κ.Ε., υπό κάποιους όμως περιορισμούς. Στην πράξη το φαινόμενο της άσκησης ανταγωνιστικής δραστηριότητας εκ μέρους του εταίρου - διαχειριστή είναι ίσως πιο πιθανό να εμφανισθεί σε μία κεφαλαιουχική εταιρεία, ακριβώς λόγω της φύσης και τη δομής σε σχέση με μία προσωπική εταιρεία, μιας και οι προσωπικοί δεσμοί που συνδέουν τους εταίρους μεταξύ τους στην τελευταία είναι ομολογουμένως πιο ανεπτυγμένοι. Είναι λοιπόν λογικό οι εταίροι σε μία Ε.Ε. να είναι πιο επιφυλακτικοί στη χορήγηση μίας τέτοιας δυνατότητας στον εταίρο – διαχειριστή τους. Ακόμη δε και αν τελικά το αποφασίσουν, θα το κάνουν υπό πολλούς όρους και περιορισμούς προς εξασφάλιση των εννόμων συμφερόντων της εταιρείας τους.

Πέραν των ανωτέρω, ο εταίρος - διαχειριστής βαρύνεται επιπροσθέτως με την **υποχρέωση εχεμύθειας** που είναι ίσως και από τις πιο σημαντικές (*άρθρο 65 παρ. 1 στοιχ. δ' του ν. 4072/2012*). Αφ' ης στιγμής διαθέτει τέτοιο κομβικό ρόλο για την εταιρεία – τόσο στην Ι.Κ.Ε. όσο και στην Ε.Ε. – οφείλει να διαφυλάττει και να μην αποκαλύπτει απόρρητες πληροφορίες της εταιρείας σε τρίτους. Η υποχρέωση δε αυτή αποτελεί απόρροια της γενικότερης υποχρέωσης πίστης, η οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζει τη διαχειριστική και εκπροσωπευτική του δράση εν γένει.

Τέλος, ο διαχειριστής εταίρος βαρύνεται με την **υποχρέωση λογοδοσίας** έναντι των λοιπών εταίρων ή κατά την μάλλον κρατούσα νομολογία έναντι της εταιρείας, υποχρέωση η οποία συνίσταται στην παροχή πληροφοριών για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων (*άρθρο 254 παρ. 4 του ν. 4072/2012*), λογοδοσία την οποία οφείλει σε κάθε περίπτωση στο τέλος κάθε εταιρικής χρήσης, καθώς και μετά τη λήξη της θητείας του. Η υποχρέωση αυτή του διαχειριστή αποτελεί από την αντίθετη πλευρά του ιδίου νομίσματος αντίστοιχο δικαίωμα των λοιπών εταίρων προς πληροφόρηση, έλεγχο της πορείας των εταιρικών υποθέσεων και λογοδοσία.

7. ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ

7.1 Για την Ε.Ε.

Στην Ε.Ε. το ζήτημα της ανάκλησης του διαχειριστή εμφανίζεται μόνον στην περίπτωση της καταστατικής διαχείρισης, μόνο δηλαδή όταν η διαχειριστική εξουσία έχει ανατεθεί σε έναν ή περισσότερους εταίρους με σχετική δημοσίευση της αντίστοιχης καταστατικής ρήτρας στο

Γ.Ε.ΜΗ. Όπως είναι λογικό ανάκληση, ήτοι παύση των εξουσιών του διαχειριστή, δε νοείται σε περίπτωση που ισχύει η νόμιμη διαχείριση. Ας μην ξεχνούμε άλλωστε πως ο νομοθέτης στην Ε.Ε. καθιερώνει ως νόμιμη την ατομική διαχείριση και εκπροσώπηση της εταιρείας.

Ο ν. 4072/2012 δεν προβλέπει στις αντίστοιχες διατάξεις του για την Ε.Ε. κάποια ειδική πρόβλεψη αναφορικά με την ανάκληση του ορισθέντος δια της εταιρικής σύμβασης διαχειριστή και τις συνέπειες αυτής. Το κενό αυτό λοιπόν θα πρέπει να συμπληρωθεί με την αναλογική εφαρμογή του άρθρου 752 ΑΚ. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι «η διαχείριση που έχει ανατεθεί με την εταιρική σύμβαση σε έναν ή σε μερικούς από τους εταίρους μπορεί να ανακληθεί μόνο για σπουδαίο λόγο. Η συμφωνία που αποκλείει την ανάκληση για σπουδαίο λόγο είναι άκυρη. Σπουδαίος λόγος θεωρείται ιδίως η βαριά παράβαση καθηκόντων ή η ανικανότητα για τακτική διαχείριση. Η ανάκληση γίνεται με ομόφωνη απόφαση όλων των λοιπών εταίρων, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία». Από την ανωτέρω διάταξη εύλογα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα, ήτοι: **α)** η αδυναμία ανάκλησης διαχειριστή με δικαστική απόφαση και **β)** η αδυναμία ανάκλησης διαχειριστή επί διμελούς προσωπικής – εδώ ετερόρρυθμης – εταιρείας. Αναλυτικότερα, αφ' ης στιγμής η ίδια η διάταξη κάνει λόγο για «ομόφωνη απόφαση», εύλογα συμπεραίνει κανείς την αδυναμία εφαρμογής της σε μία Ε.Ε. που αποτελείται μόνον από έναν ομόρρυθμο και έναν ετερόρρυθμο εταίρο. Μόνη διέξοδος στην περίπτωση αυτή είναι η καταγγελία της σύμβασης για σπουδαίο λόγο. Το ίδιο θα συμβεί και στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία οι διαχειριστές είναι περισσότεροι αλλά συγχρόνως συνιστούν και την πλειοψηφία. Και εδώ ανάκληση δε χωρεί με μόνη διέξοδο την καταγγελία της εταιρείας, ήτοι της εταιρικής σύμβασης, για σπουδαίο λόγο.

Περαιτέρω, οι συνέπειες της ανάκλησης του διαχειριστή ποικίλουν ανάλογα με το σύστημα διαχείρισης και εκπροσώπησης που ακολουθείται κάθε φορά στην Ε.Ε. που εξετάζουμε.

Αν ο ανακληθείς διαχειριστής είναι σύμφωνα με το καταστατικό ο μόνος εταίρος – διαχειριστής της εταιρείας, κατά μία άποψη αναβιώνει η νόμιμη ατομική διαχείριση. Πειστική ωστόσο κρίνεται και η άποψη σύμφωνα με την οποία σε μία τέτοια περίπτωση θα ισχύει η συλλογική διαχείριση με το επιχείρημα της εικαζόμενης βούλησης των εταίρων, οι οποίοι σαφώς και δε θα ήθελαν να συμμετέχει στην διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων ο ανακληθείς εταίρος, επί νόμιμης ατομικής διαχείρισης, αλλά θα επιθυμούσαν τη διαχείριση από το σύνολο των εταίρων αποκλειόμενου του ανακληθέντα διαχειριστή.

Αν η διαχείριση έχει ανατεθεί καταστατικά σε περισσότερους εταίρους, με την έννοια ότι αυτοί μπορούν να ενεργούν μόνον από κοινού και ανακληθεί κάποιος από αυτούς, τότε η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων θα συνεχισθεί κανονικά από τους λοιπούς εταίρους – διαχειριστές.

Αν από την άλλη η διαχείριση έχει ανατεθεί καταστατικά σε περισσότερους εταίρους, με την έννοια όμως ότι ο καθένας μπορεί να δρα ατομικά, δίχως να απαιτείται η σύμπραξη των λοιπών εταίρων - διαχειριστών, τυχόν ανάκληση ενός εκ των διαχειριστών, δεν θα επηρεάσει την εξουσία διαχείρισης των λοιπών, οι οποίοι και θα εξακολουθούν να δρουν ατομικά, χωρίς τη συμμετοχή του ανακληθέντα διαχειριστή.

7.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. τα σχετικά με την ανάκληση του διαχειριστή ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 59 και 61 του ν. 4072/2012. Το άρθρο 59 του ν. 4072/2012 ρυθμίζει την περίπτωση ανάκλησης του διαχειριστή που έχει ορισθεί καταστατικά για ορισμένο χρόνο. Ο διαχειριστής αυτός δύναται να ανακληθεί με απόφαση των εταίρων, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων, εκτός αν το καταστατικό ορίζει μεγαλύτερη πλειοψηφία. Προσθέτως αυτού, όπως και στην Ε.Ε., απαιτείται η ύπαρξη σπουδαίου λόγου που να δικαιολογεί την ανάκληση. Η διάταξη αυτή τελολογικά ερμηνευόμενη μας οδηγεί στο συμπέρασμα της δυνατότητας ανάκλησης του διαχειριστή που έχει ορισθεί για αόριστο χρονικό διάστημα οποτεδήποτε και χωρίς την ύπαρξη σπουδαίου λόγου. Σε κάθε περίπτωση αν ανακληθεί ο καταστατικά ορισθείς διαχειριστής, αναβιώνει το σύστημα της συλλογικής διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων που ισχύει βάσει νόμου στην Ι.Κ.Ε. (νόμιμη συλλογική διαχείριση), δηλαδή η διαχείριση θα ασκείται από τους λοιπούς εταίρους από κοινού (άρθρο 60 παρ. 1 τελευτ. εδαφ. του ν. 4072/2012).

Ήδη από μία πρώτη επιγραμματική ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου της ανάκλησης του διαχειριστή στην Ι.Κ.Ε. αμέσως παρατηρεί κανείς ορισμένες διαφορές μεταξύ του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος στην Ι.Κ.Ε. και την Ε.Ε. Στην περίπτωση της ανάκλησης του καταστατικά ορισθέντα στην Ε.Ε. διαχειριστή αναβιώνει το σύστημα της νόμιμης ατομικής διαχείρισης, αν δεν ορίζεται κάτι ειδικότερο καταστατικά, εν αντιθέσει προς το σύστημα της νόμιμης συλλογικής διαχείρισης το οποίο θα ισχύσει σε μία τέτοια περίπτωση στην Ι.Κ.Ε. Περαιτέρω, ο νομοθέτης απαιτεί στην Ε.Ε. την ύπαρξη ομόφωνης απόφασης περί ανάκλησης του διαχειριστή, εν αντιθέσει προς την πλειοψηφική απόφαση που κατ' ελάχιστον απαιτείται στην Ι.Κ.Ε. για την ανάκληση του διαχειριστή που έχει ορισθεί καταστατικά για ορισμένο χρονικό διάστημα. Προσθέτως των ανωτέρω ο νομοθέτης προβλέπει στην Ι.Κ.Ε. και τη δυνατότητα ανάκλησης του διαχειριστή δικαστικώς, ύστερα από αίτηση των εταίρων που κατέχουν το ένα δέκατο (1/10) του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων (άρθρο 61 παρ. 1 εδαφ. α' του ν. 4072/2012), ανατρέποντας την κεφαλαιουχική πλειοψηφία, δυνατότητα που

δεν υφίσταται στην Ε.Ε. Αρμόδιο δικαστήριο για να επιληφθεί την διαφοράς είναι το Ειρηνοδικείο της έδρα της εταιρείας, το οποίο δικάζει κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.

Τέλος, ο νομοθέτης στην Ι.Κ.Ε. αναγνωρίζει και την περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο διαχειριστής έχει ορισθεί από έναν ή από κάποιους από τους εταίρους, οπότε και η ανάκλησή του θα γίνει από τους τελευταίους με ταυτόχρονο διορισμό νέου διαχειριστή. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση δεν αποκλείεται η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 61 του ν. 4072/2012, ήτοι της ανάκλησης του διαχειριστή διά της δικαστικής οδού, εφόσον υφίσταται σπουδαίος προς τούτο λόγος, αφού και εδώ πρόκειται κατ' ουσίαν για μία ακόμη περίπτωση καταστατικώς ανατεθείσας εξουσίας διαχείρισης.

8. ΤΡΟΠΟΣ ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Τόσο η Ε.Ε. όσο και η Ι.Κ.Ε. εκφράζουν ως νομικά πρόσωπα τη βούλησή τους μέσω των οργάνων τους. Τα όργανα αυτά είναι το πρώτον **το σύνολο των εταίρων**, το οποίο αποτελεί το ανώτατο όργανο της εταιρείας και το οποίο είναι επιφορτισμένο με την ανώτατη λειτουργία αυτής και δεύτερον **οι διαχειριστές της εταιρείας** οι οποίοι καταστατικά έχουν ορισθεί από τους εταίρους και στους οποίους έχει ανατεθεί η διαχείριση των εσωτερικών υποθέσεων της εταιρείας ή και η εκπροσώπηση αυτής στις συναλλαγές της με τους τρίτους, όπως έχει αναλυθεί εκτενώς και στις προηγούμενες ενότητες. Στα δύο αυτά όργανα συμμετέχουν στην πράξη συχνά τα ίδια πρόσωπα, δίχως όμως αυτό να πρέπει να οδηγεί στη σύγχυσή τους, μιας και υφίσταται σαφής μεταξύ τους διάκριση. Αρκεί απλώς να σκεφτούμε πως η διαχείριση αποτελεί μεν δραστηριότητα, η οποία κατευθύνεται στην επιδίωξη του εταιρικού σκοπού, υφίστανται όμως και ζητήματα που αφορούν εν γένει τη συγκρότηση και την οργάνωση της εταιρείας και τα οποία δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των διαχειριστών, γι' αυτό και δεν είναι δυνατόν να λάβουν οι τελευταίοι έγκυρα τέτοιες μείζονος σημασίας αποφάσεις.

Αντικείμενο λοιπόν της παρούσας υποενότητας αποτελεί η ανάλυση του τρόπου λήψης των αποφάσεων τόσο επί ζητημάτων βαρύνουσας για την εταιρεία σημασίας. Όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω, ο ως άνω τρόπος λήψης των αποφάσεων ομοιάζει με την περίπτωση εκείνη στην οποία ελλείπει η σχετική καταστατική πρόβλεψη αναφορικά με τον τρόπο λήψης των αποφάσεων, περίπτωση δηλαδή κατά την οποία δεν έχει καταστατικά ανατεθεί η διαχειριστική και εκπροσωπευτική εξουσία σε έναν ή περισσότερους με απόφαση των εταίρων και συνεπώς

καταλείπεται στους εταίρους η εξουσία να αποφασίζουν για τα εταιρικά ζητήματα υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που κάθε φορά θέτει ο νόμος.

8.1 Για την Ε.Ε.

Ως προς τον τρόπο λήψης των αποφάσεων στην Ε.Ε. εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των άρθρων 253 και 274 του ν. 4072/2012. Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 253 ορίζει ότι «*οι αποφάσεις λαμβάνονται με συμφωνία όλων των εταίρων*». Από τη διάταξη αυτή συνάγεται πως **το ανώτατο όργανο λήψης των αποφάσεων στην Ε.Ε.**, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την ανώτατη λειτουργία αυτής, **είναι το σύνολο των εταίρων**. Αρμόδιο λοιπόν όργανο λήψης των αποφάσεων σε υψίστης σημασίας ζητήματα που αφορούν την πορεία των εταιρικών υποθέσεων, καθώς και κάθε μεταβολή στη συγκρότηση και την οργάνωση της εταιρείας εν γένει, είναι οι εταίροι ως σύνολο, ήτοι **η συνέλευση των εταίρων**. Η αξίωση του κάθε εταίρου να συμμετέχει και να συμπράττει στη λήψη των αποφάσεων απορρέει από την ίδια την εταιρική του ιδιότητα, αφ' ης στιγμής πρόκειται για αποφάσεις καθοριστικές για τη λειτουργία της εταιρείας και την επίτευξη του εταιρικού της σκοπού εν γένει. Πάντως, στο σημείο αυτό τονίζεται πως η διάταξη του άρθρου 253 παράγραφος 1 του ν. 4072/2012 εισάγει ενδοτικό δίκαιο, μη ούσας υποχρεωτικής της λήψης των αποφάσεων ομόφωνα από τους εταίρους. Εξάλλου, η δεύτερη παράγραφος της εν λόγω διάταξης ορίζει ότι «*εφ' όσον έχει συμφωνηθεί πλειοψηφική λήψη αποφάσεων, η πλειοψηφία υπολογίζεται εν αμφιβολία με βάση τον αριθμό των εταίρων*».

Αναφορικά με το ζήτημα της συμμετοχής ή μη του ετερόρρυθμου εταίρου στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων εφαρμοστέα είναι η διάταξη του άρθρου 274 του ν. 4072/2012, η οποία ορίζει ότι «*ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν συμμετέχει στη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων, ούτε στη λήψη των αποφάσεων, εκ αν ορίζεται διαφορετικά στην εταιρική σύμβαση*». Από μία πρώτη ανάγνωση της διάταξης αυτής προκύπτει ο πλήρης αποκλεισμός του ετερόρρυθμου εταίρου από τη λήψη των αποφάσεων που αφορούν τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων, με αποτέλεσμα να αφήνεται αυτή αποκλειστικά στους ομόρρυθμους εταίρους. Παρά ταύτα, η διάταξη αυτή εισάγει ενδοτικό δίκαιο και άρα νομίμως μπορούν οι εταίροι να αποκλίνουν καταστατικά από την ως άνω νομοθετική πρόβλεψη. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση - όπως έχει αναλυθεί και σε προηγούμενη ενότητα -βλ. σχετικώς 4.1.2 Διαχειριστική εξουσία των ετερόρρυθμων εταίρων στην Ε.Ε. - ορθότερη κρίνεται η άποψη σύμφωνα με την οποία ο ετερόρρυθμος εταίρος δε θα πρέπει να αποκλείεται από τη λήψη αποφάσεων που αφορούν ζητήματα ζωτικής για την εταιρεία σημασίας. Εξάλλου, όπου ο νόμος απαιτεί τη λήψη

αποφάσεων με ομόφωνη απόφαση όλων των εταίρων δεν αποκλείει ρητώς τον ετερόρρυθμο εταίρο και άρα έμμεσα συνάγεται η δυνατότητα συμμετοχής του τελευταίου, όταν πρόκειται να ληφθούν τέτοιες ζωτικής σημασίας για την εταιρεία αποφάσεις.

Στην Ε.Ε. ο νόμος δεν ορίζει ειδικώς ποιες είναι εκείνες οι περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται ομόφωνη (άρθρο 253 παρ. 1 του ν.4072/2012), και σε ποιες πλειοψηφική (άρθρο 253 παρ. 2 του ν.4072/2012) απόφαση των εταίρων, καθώς και σε ποιες περιπτώσεις τυχόν αποκλείεται η πλειοψηφική λήψη απόφασης και απαιτείται σε κάθε περίπτωση ομοφωνία. Ερμηνευτικά λοιπόν θα πρέπει να θεωρήσουμε πως το σύνολο των εταίρων – είτε κατά πλειοψηφία είτε με ομόφωνη απόφαση όλων των εταίρων - είναι κατά πρώτο λόγο αρμόδιο να αποφασίζει για ζητήματα για τα οποία δεν είναι αρμόδιοι να αποφασίζουν οι διαχειριστές. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων των εταίρων, η ρύθμιση των σχέσεων των εταίρων μεταξύ τους, ο διορισμός του διαχειριστή, ζητήματα που άπτονται της εποπτείας και του ελέγχου διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων κ.ά. Βέβαια, ορθότερο και σύμφωνο με το πνεύμα του νόμου είναι σε ζητήματα υψίστης για την εταιρεία σημασίας και για τη συνέχιση της λειτουργίας της, να λαμβάνονται οι αποφάσεις ομόφωνα. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η τυχόν τροποποίηση του καταστατικού, η αλλαγή της έδρας της εταιρείας και η τυχόν εγκατάσταση της στο εξωτερικό, η λύση της εταιρείας κ.ο.κ.

8.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. το ανώτατο όργανο της εταιρείας είναι σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 68 παρ. 1 του ν. 4072/2012 το σώμα των εταίρων, ήτοι **το σύνολο των εταίρων** που έχει την εξουσία να αποφασίζει, εφόσον δεν υφίσταται από το νόμο ή το καταστατικό αρμοδιότητα κάποιου άλλου οργάνου.

Η δράση του οργάνου αυτού είναι αφενός μεν **επικουρική**, αφετέρου δε **συντρέχουσα** με την τυχόν ανατεθείσα αρμοδιότητα του εκάστοτε διαχειριστή. Αναλυτικότερα, η αρμοδιότητα του σώματος των εταίρων χαρακτηρίζεται από τη μία ως επικουρική, καθώς υποχωρεί στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες έχει ανατεθεί μία αρμοδιότητα σε άλλο εταιρικό όργανο. Από την άλλη, θεωρείται συντρέχουσα, καθώς ως όργανο με γενική αρμοδιότητα υφίσταται παράλληλα με τους διαχειριστές, η δε ανατεθείσα εξουσία διαχείρισης σε κάποιον από τους εταίρους ή ακόμα και σε τρίτο σε καμία περίπτωση δεν αναιρεί η αρμοδιότητα του οργάνου αυτού να αποφασίζει για θέματα διαχείρισης της εταιρείας.

Εξαίρεση από τον κανόνα της συντρέχουσας αρμοδιότητας του σώματος των εταίρων εισάγει η διάταξη του άρθρου 68 παρ. 2 στοιχ. α' έως στ' του ν. 4072/2012, στην οποία καθιερώνονται ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες η συνέλευση των εταίρων έχει **αποκλειστική αρμοδιότητα**. Ο νόμος λοιπόν εισάγει αποκλειστική αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων για το σώμα των εταίρων στις περιπτώσεις τροποποίησης του καταστατικού, διορισμού και ανάκλησης διαχειριστή, έγκρισης των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, διανομής κερδών, διορισμού ελεγκτή, απαλλαγής του διαχειριστή από την ευθύνη του, λύσης της εταιρείας ή παράτασης της διάρκειας αυτής, μετατροπής και συγχώνευσης της εταιρείας. Μοναδική περίπτωση ανάθεσης της αποκλειστικής αρμοδιότητας του σώματος των εταίρων εισάγει η παράγραφος 3 του άρθρου 68 του ν. 4072/2012 σύμφωνα με την οποία οι εταίροι δύνανται με ομόφωνη απόφασή τους να παραχωρήσουν στο διαχειριστή την εξουσία τροποποίησης του καταστατικού για χρονικό διάστημα όμως που δεν υπερβαίνει τα τρία (3) έτη. Σε κάθε περίπτωση οι εταίροι με σχετική καταστατική πρόβλεψη μπορούν να επεκτείνουν τις αρμοδιότητές τους ορίζοντας και άλλες περιπτώσεις στις οποίες μόνοι αρμόδιοι για τη λήψη των αποφάσεων θα είναι οι ίδιοι. Βέβαια, η επέκταση κάθε φορά των αρμοδιοτήτων τους θα πρέπει να γίνεται κάπως επιφυλακτικά, προκειμένου να μην παραγκωνίζονται υπέρμετρα οι εξουσίες των λοιπών εταιρικών οργάνων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι διαχειριστές. Αρκεί να σκεφτούμε πως αν οι εταίροι προέβαιναν σε μία υπέρ το δέον επέκταση των περιπτώσεων στις οποίες αυτοί θα είχαν την εξουσία να αποφασίζουν κατ' αποκλειστικότητα, θα φθάναμε στο παράδοξο να αποφασίζει η πλειοψηφία για θέματα που ο νόμος επιτάσσει τη συλλογική διαχείριση, οδηγούμενοι έτσι σε μίας μορφής καταστρατήγηση της συλλογικής δράσης των εταίρων που αποτελεί και το σύστημα της νόμιμης διαχείρισης και εκπροσώπησης της Ι.Κ.Ε.

Ειδικότερα, αναφορικά με τον τρόπο σύγκλησης των συνελεύσεων του σώματος των εταίρων εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των άρθρων 69 έως 73 του ν. 4072/2012. Ο νόμος αναγνωρίζει τρία είδη συνέλευσης στην Ι.Κ.Ε. διάκριση η οποία δε λαμβάνει χώρα στην Ε.Ε. Πρόκειται για την τακτική, την έκτακτη και την καταστατική συνέλευση των εταίρων.

Η **τακτική συνέλευση** συγκαλείται υποχρεωτικά από τον διαχειριστή της εταιρείας μία φορά ετησίως το αργότερο έως τη δέκατη (10^η) ημερολογιακή μέρα του ένατου μήνα μετά τη λήξη της εταιρικής χρήσης (άρθρο 69 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Αντικείμενο αυτής είναι η έγκριση των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων ή και οποιοδήποτε άλλο θέμα έχει τεθεί στην ημερήσια διάταξη. Η πρόσκληση των εταίρων στη συνέλευση απαιτείται να γίνεται τουλάχιστον προ οκτώ (8) πλήρων ημερών, μη υπολογιζομένης της ημέρας της σύγκλησης και της ημέρας διενέργειας της συνέλευσης. Απαιτείται δε προσωπική πρόσκληση του κάθε εταίρου, η οποία

δύναται να διενεργηθεί ακόμη και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), ήτοι με κάθε πρόσφορο μέσο (άρθρο 70 παρ. 1 του ν. 4072/2012).

Εκτός από την ετήσια τακτική συνέλευση των εταίρων, η οποία συγκαλείται από το διαχειριστή μέσα σε εννέα μήνες από τη λήξη της εταιρικής χρήσης με σκοπό την έγκριση των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ο διαχειριστής οφείλει να συγκαλέσει σε συνέλευση τους εταίρους, αν το ζητήσουν οι εταίροι που κατέχουν το ένα δέκατο (1/10) του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων (**έκτακτη συνέλευση**). Παρά ταύτα αν ο διαχειριστής δεν προβεί σε σύγκληση της συνέλευσης εντός δέκα (10) ημερών από την υποβολή του σχετικού αιτήματος σε αυτόν, οι αιτούντες εταίροι μπορούν νόμιμα να προβούν οι ίδιοι σε σύγκληση της συνέλευσης με αντικείμενο την προτεινόμενη ημερήσια διάταξη (άρθρο 70 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Αξίζει να σημειωθεί πως ο νόμος δεν αποκλείει τη δυνατότητα υποβολής εκ μέρους των μειοψηφούντων εταίρων ακόμη και διαδοχικών αιτημάτων σύγκλησης της συνέλευσης των εταίρων - ακόμη δε και με παρόμοιο περιεχόμενο - υπό την προϋπόθεση ωστόσο του σχετικού ελέγχου τυχόν καταχρηστικότητας ως προς την άσκηση του δικαιώματος αυτού (281 ΑΚ).

Η συνέλευση των εταίρων συνέρχεται νόμιμα όπου ορίζει το καταστατικό, στο εσωτερικό ή και στο εξωτερικό. Αν στο καταστατικό δεν περιέχεται αντίστοιχη διάταξη περί του τόπου σύγκλησης της συνέλευσης των εταίρων, νόμιμα η τελευταία συνέρχεται στην έδρα της εταιρείας ή και οπουδήποτε αλλού, αρκεί να συναινούν όλοι οι εταίροι (άρθρο 71 παρ. 1 του ν. 4072/2012). Περαιτέρω, ο νόμος προβλέπει ακόμα και τη δυνατότητα σύγκλησης της συνέλευσης των εταίρων με τηλεδιάσκεψη (άρθρο 71 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Η τηλεδιάσκεψη ωστόσο δε νοείται με την ευρεία του όρου έννοια, ώστε να περιλαμβάνει και την επικοινωνία μέσω τηλεφώνου. Σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως του τρόπου διεξαγωγής της συνέλευσης των εταίρων, τόσο ο διαχειριστής όσο και οι λοιποί εταίροι θα πρέπει να παρέχουν όλα τα εχέγγυα για την εξακρίβωση της γνησιότητας συμμετοχής του κάθε εταίρου στη συνέλευση, αλλά και τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας.

Επιπροσθέτως, στην *τέταρτη παράγραφο* του άρθρου 70 του ν. 4072/2012 αναγνωρίζεται από το νομοθέτη ως έγκυρη η περίπτωση της συνεδρίασης της συνέλευσης των εταίρων που δεν έχει συκληθεί νόμιμα, αλλά παρίστανται σε αυτήν το σύνολο των εταίρων και ουδείς αντιλέγει ως προς τη διενέργεια και τη σύγκληση αυτής (**καθολική συνέλευση**).

Τέλος, στη διάταξη του άρθρου 73 του ν. 4072/2012 ο νομοθέτης προβλέπει ακόμη και τη **δυνατότητα λήψης απόφασης χωρίς να λάβει χώρα συνέλευση των εταίρων**, ήτοι μέσω της

υπογραφής του πρακτικού διά περιφοράς. Με τον τρόπο αυτόν δίνεται η δυνατότητα στους εταίρους της Ι.Κ.Ε. να λαμβάνουν ομόφωνες αποφάσεις εκτός συνέλευσης. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί η ευελιξία που παρέχει ο νομοθέτης στη λήψη των αποφάσεων στην Ι.Κ.Ε. – εν αντιθέσει προς την Α.Ε. – καθότι η σχετική δυνατότητα υφίσταται ακόμη και όταν πρόκειται να ληφθεί πλειοψηφική και όχι μόνον ομόφωνη απόφαση. Σε μία τέτοια περίπτωση το πρακτικό θα πρέπει να υπογραφεί από όλους του εταίρους με παράλληλη αναφορά στα ονόματα των μειοψηφούντων εταίρων. Κατά τα λοιπά, αν πρόκειται για ομόφωνη λήψη απόφασης, γίνεται στο πρακτικό σχετική μνεία περί της λήψης απόφασης κατόπιν ομοφωνίας των εταίρων. Περαιτέρω, ο νόμος ορίζει ότι, εφόσον υφίσταται σχετική καταστατική πρόβλεψη, δύνανται οι σχετικές υπογραφές των εταίρων να αντικατασταθούν από την ανταλλαγή μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) ή και με άλλα ηλεκτρονικά μέσα (*άρθρο 73 εδαφ. δ του ν. 4072/2012*), απλοποιώντας και επιταχύνοντας έτι περισσότερο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σε κάθε περίπτωση το πρακτικό αυτό θα πρέπει να καταχωρηθεί στο βιβλίο πρακτικών του *άρθρου 66 του ν. 4072/2012* με παράλληλη αναφορά σε όλες τις λεπτομέρειες του τρόπου λήψης της απόφασης και επισύναψη των σχετικών ειδικών συμφωνιών.

Περαιτέρω, ανεξάρτητα από τον τρόπο και το χρόνο σύγκλησης και συνέλευσης του σώματος των εταίρων ο νομοθέτης κατά γενικό κανόνα απαιτεί για τη λήψη των αποφάσεων με την **απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων** (*άρθρο 72 παρ. 4 του ν. 4072/2012*), ορίζοντας παράλληλα πως οι δε αποφάσεις που λαμβάνονται δεσμεύουν και τους απόντες ή διαφωνούντες εταίρους. Μόνες περιπτώσεις στις οποίες ο νόμος απαιτεί την **αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων** είναι εκείνες που αφορούν ζωτικής σημασίας ζητήματα της εταιρείας. Τέτοιες περιπτώσεις είναι ο αποκλεισμός εταίρου από την εταιρεία, η λύση της εταιρείας ή η παράταση της διάρκειάς της, η μετατροπή και η συγχώνευση της εταιρείας και η τροποποίηση του καταστατικού της (*άρθρο 72 παρ. 5 του ν. 4072/2012*). Περαιτέρω, υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες ο νόμος απαιτεί τη **λήψη ομόφωνης απόφασης εκ μέρους των εταίρων**, όπως είναι η περίπτωση της μεταφοράς της καταστατικής έδρας της εταιρείας σε άλλη χώρα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (*άρθρο 45 παρ. 2 του ν. 4072/2012*) ή η περίπτωση παροχής στους εταίρους νέων δικαιωμάτων ή επιβολής νέων υποχρεώσεων με τη σχετική τροποποίηση του καταστατικού (*άρθρο 94 παρ. 1 του ν. 4072/2012*). Πάντως ο νόμος δίνει την ευχέρεια στους εταίρους να προβλέψουν στο καταστατικό τους ότι ορισμένες ή και όλες οι αποφάσεις θα απαιτούν μεγαλύτερα ποσοστά πλειοψηφίας από αυτά που απαιτεί ο νόμος, ή ότι το σύνολο των αποφάσεων θα πρέπει να λαμβάνεται ομόφωνα από τους εταίρους ή ότι όλες οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με διπλή πλειοψηφία, ήτοι με πλειοψηφία μεριδίων και προσώπων κατά το

πρότυπο της ΕΠΕ (άρθρο 13 του ν. 3190/1955). Αν βέβαια τέτοια πρόβλεψη δεν υπάρχει στο αρχικό καταστατικό, η σχετική τροποποίηση αυτού με την πρόβλεψη αυξημένης πλειοψηφίας ως προς τη λήψη των αποφάσεων απαιτεί την ομόφωνη απόφαση όλων των εταίρων (άρθρο 72 παρ. 6 του ν. 4072/2012). Σε κάθε περίπτωση, μολονότι ο νομοθέτης δίνει στους εταίρους τη δυνατότητα απόκλισης από τις νομοθετικές διατάξεις μέσω της καταστατικής πρόβλεψης ποσοστών πλειοψηφίας ανώτερων από αυτά που απαιτεί ο νόμος για τη λήψη των αποφάσεων, αντίστοιχη δυνατότητα δεν υφίσταται από την άλλη πλευρά του ιδίου νομίσματος, ήτοι η με καταστατική πρόβλεψη μείωση των ποσοστών πλειοψηφίας εκεί όπου ο νόμος απαιτεί την ύπαρξη αυξημένης πλειοψηφίας, ή και ομόφωνης απόφασης, ακριβώς επειδή πρόκειται για ζητήματα υψίστης για την εταιρεία σημασίας.

Ακολούθως, την περίπτωση αποκλεισμού του εταίρου από το δικαίωμα ψήφου του ρυθμίζει η διάταξη του άρθρου 72 παρ. 3 του ν. 4072/2012. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή ένας εταίρος, είτε είναι διαχειριστής είτε όχι, στερείται του δικαιώματος ψήφου, όταν πρόκειται να αποφασισθούν θέματα που τον αφορούν προσωπικά, ως αυτά ορίζονται ειδικότερα στο νόμο. Πιο συγκεκριμένα ο νόμος αναγνωρίζει τρεις περιπτώσεις αποκλεισμού του εταίρου από το δικαίωμα ψήφου του, ήτοι: **πρώτον** όταν πρόκειται να διορισθεί ειδικός εκπρόσωπος για τη διεξαγωγή δίκης εναντίον του (άρθρο 67 παρ. 4 του ν. 4072/2012), **δεύτερον** όταν πρόκειται να αποφασισθεί η απαλλαγή από την ευθύνη του ως διαχειριστή (άρθρο 67 παρ. 2 του ν. 4072/2012) και **τρίτον** όταν πρόκειται να αποφασισθεί ο αποκλεισμός του από την εταιρεία (άρθρο 93 του ν. 4072/2012). Στις ως άνω περιπτώσεις τα εταιρικά μερίδια του εταίρου δεν θα ληφθούν υπόψιν κατά τον υπολογισμό της πλειοψηφίας.

Από την ανωτέρω ανάλυση εύλογα προκύπτουν οι διαφορές που υφίστανται ως προς τον τρόπο λήψης των αποφάσεων στην Ι.Κ.Ε. και την Ε.Ε. σε περίπτωση έλλειψης καταστατικής διαχείρισης ή όταν πρόκειται να ληφθούν αποφάσεις υψίστης για την εταιρεία και τη συνέχισης της λειτουργίας της σημασίας. Το παρόν άλλωστε είναι και το λογικό, αρκεί κανείς να σκεφθεί τη διαφορετική νομική τους μορφή, της πρώτης ως κεφαλαιουχικής και της δεύτερης ως προσωπικής εταιρείας.

Στην Ι.Κ.Ε., αφ' ης στιγμής ο νόμος δεν επιβάλλει ορισμένη απαιτούμενη απαρτία προκειμένου να λαμβάνονται έγκυρα οι αποφάσεις, αρκεί οι τελευταίες να λαμβάνονται με πλειοψηφία. Αντιθέτως, στην Ε.Ε. ο νομοθέτης καθιερώνει ως κανόνα την ομόφωνη λήψη αποφάσεων, εκτός και αν καταστατικά προβλέπεται η δυνατότητα πλειοψηφικής λήψης αποφάσεων από τους εταίρους. Περαιτέρω, στην Ι.Κ.Ε. το δικαίωμα ψήφου του κάθε εταίρου δεν υπολογίζεται

καθαρά αριθμητικά, ήτοι ο κάθε εταίρος να έχει μία ψήφο, αλλά με βάση τον αριθμό των εταιρικών του μεριδίων (άρθρο 72 παρ. 2 εδαφ. α' του ν. 4072/2012), ενώ το δικαίωμα ψήφου του κάθε εταίρου είναι ανεξάρτητο από το ποσοστό συμμετοχής του στο εταιρικό κεφάλαιο. Από την άλλη πλευρά, στην Ε.Ε. η κάθε ψήφος του εταίρου υπολογίζεται καθαρά αριθμητικά, γεγονός το οποίο φυσικά αποτελεί άμεση απόρροια της έλλειψης κεφαλαιουχικών στοιχείων στο συγκεκριμένο εταιρικό τύπο. Περίπτωση περιορισμού της κεφαλαιουχικής πλειοψηφίας και εισαγωγής αμιγώς προσωπικών στοιχείων στην Ι.Κ.Ε. εισάγει η διάταξη του άρθρου 72 παρ. 2 εδαφ. β' και γ' του ν. 4072/2012 στην οποία ορίζεται ότι «στο καταστατικό μπορεί να τεθεί μέγιστο όριο αριθμού ψήφων που μπορεί να έχει κάθε εταίρος για τη λήψη ορισμένων αποφάσεων. Στην περίπτωση αυτή για τον υπολογισμό της πλειοψηφίας θεωρείται ότι τα επιπλέον μερίδια του εταίρου δεν υπάρχουν». Πέραν της ως άνω ρητής περίπτωσης εξαίρεσης από τον ίδιο το νομοθέτη, η διάταξη του άρθρου 72 παρ. 6 του ν. 4072/2012 προβλέπει τη δυνατότητα καταστατικής θέσπισης επιπλέον περιορισμών, μη δυνάμενων τούτων όμως να οδηγήσουν στην έμμεση μετατροπή της Ι.Κ.Ε. σε προσωπική εταιρεία διά της καταστατικής πρόβλεψης μόνο αριθμητικής πλειοψηφίας των εταίρων κατά τη λήψη των αποφάσεων.

Συμπερασματικά, εύλογα θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο τρόπος λήψης των αποφάσεων στην Ι.Κ.Ε. εμφανίζει μία κάποια μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Αυτό άλλωστε άπτεται και του κεφαλαιουχικού χαρακτήρα της, εν αντιθέσει προς την Ε.Ε. η οποία, ούσα προσωπική εταιρεία, παρουσιάζει μία κάποια μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τον τρόπο λήψης των αποφάσεων στην πράξη κυρίως λόγω του μικρού της μεγέθους αλλά και των στενών προσωπικών δεσμών που συνδέουν τους εταίρους μεταξύ τους. Ωστόσο, δε μπορεί να μείνει απαρατήρητο το γεγονός ότι ο νομοθέτης μέσω καινοτόμων νομοθετικών διατάξεων έχει απλοποιήσει κατά πολύ τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και στην Ι.Κ.Ε., είτε μέσω της πλειοψηφικής λήψης των αποφάσεων των εταίρων, είτε μέσω της θέσπισης επαναστατικών τρόπων συνέλευσης των εταίρων και λήψης αποφάσεων, μέσω των συνελεύσεων με τηλεδιάσκεψη, της λήψης αποφάσεων μέσω πρακτικού διά περιφοράς κ.ο.κ. Μέσω των εργαλείων αυτών η Ι.Κ.Ε. ως εταιρικός τύπος καθίσταται ιδιαίτερα ανταγωνιστική, αποτελώντας μία εξίσου υπολογίσιμη δύναμη απέναντι στην ευελιξία που παρέχει ο εταιρικός τύπος της Ε.Ε. και όλα αυτά δίχως να λησμονούσε τη δυνατότητα που δίνεται στους εταίρους της Ι.Κ.Ε. να συνδυάσουν καταστατικά και προσωπικά στοιχεία ως προς τον τρόπο λήψης των αποφάσεων.

9. ΕΙΣΦΟΡΕΣ

9.1 Για την Ε.Ε.

Στην Ε.Ε. δεν υφίσταται ειδική διάταξη που να ρυθμίζει το ζήτημα των εισφορών των εταίρων (ετερόρρυθμων και ομόρρυθμων). Κατά συνέπεια, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των άρθρων 741, 742 και 744 ΑΚ. Το άρθρο 741 ΑΚ τονίζει κατά πρώτο λόγο το στοιχείο της εισφοράς ως ένα από τα ουσιώδη στοιχεία της εταιρικής σύμβασης. Η διάταξη αυτή ορίζει ειδικότερα ότι: «με τη σύμβαση της εταιρίας δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό». Κάθε εταίρος λοιπόν, προκειμένου να συμμετέχει στην εταιρεία, θα πρέπει να καταβάλει την (αντίστοιχη – ανάλογη) εισφορά του.

Ο νομοθέτης δε θέτει κάποιον περιορισμό ως προς το είδος της εισφοράς, όπως προκύπτει και από τη διάταξη του άρθρου 742 ΑΚ σύμφωνα με την οποία οι εισφορές των εταίρων μπορούν να συνίστανται σε εργασία, χρήματα ή άλλα αντικείμενα, ή και σε οποιαδήποτε άλλη παροχή. Αφ' ης στιγμής η εισφορά συμβάλλει στην πραγματοποίηση του εταιρικού σκοπού (άρθρο 741 ΑΚ), το είδος αυτής δε διαδραματίζει κανέναν απολύτως ρόλο. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η ενδοτικού δικαίου διάταξη του άρθρου 742 ΑΚ, η οποία καταλείπει ιδιαίτερη ευελιξία και ευχέρεια στους εταίρους ως προς το είδος της εισφοράς που επιθυμούν να προσφέρουν στην εταιρεία προς επίτευξη του εταιρικού σκοπού. Από τα ανωτέρω λοιπόν εύλογα προκύπτει ότι η εισφορά αποτελεί μία έννοια στην οποία περιλαμβάνεται ένα ευρύ φάσμα ενεργειών, πράξεων ή και παραλείψεων, οι οποίες ενδεικτικά μπορεί συνίστανται στην παροχή ενός περιουσιακού στοιχείου δεκτικού συναλλαγής, χρηματικές απαιτήσεις έναντι τρίτων, παροχή υπηρεσιών για την οποία όμως δεν θα καταβάλλεται μισθός (αφού παρέχεται υπό τη μορφή της εισφοράς) κ.ά. Η αναγκαιότητα ανυπαρξίας μισθού ή άλλης αμοιβής ως αναγκαίο στοιχείο της εισφοράς – όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω κατά την ανάλυση του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος της Ι.Κ.Ε. – δεν αποκλείει φυσικά τη παράλληλη σύναψη σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, ανεξάρτητων υπηρεσιών, έργου κλπ. μεταξύ του εταίρου και της εταιρείας υπό την απαραίτητη προϋπόθεση να βρίσκεται η παροχή αυτή εκτός και πέραν της κύριας και βασικής υποχρέωσης του εταίρου προς καταβολή εισφοράς.

Αφού λοιπόν η εισφορά μπορεί να συνίσταται σε οποιαδήποτε ενέργεια ή και παράλειψη εκ μέρους του εταίρου, ως εισφορά θα μπορούσε να νοηθεί και η απλή συμμετοχή του εταίρου στην εταιρεία υπό την έννοια της «εισφοράς» της παρουσίας του και της φερεγγυότητάς του (ενέργεια) ή και η παράλειψη συνέχισης προσωπικής εμπορικής δραστηριότητας ανταγωνιστικής προς τον σκοπό της εταιρείας (παράλειψη). Σε τέτοιες περιπτώσεις ωστόσο

τίθεται ζήτημα εκτίμησης του εταιρικού κεφαλαίου. Για λόγους καθαρά φορολογικούς λοιπόν συμφωνείται συνήθως στην πράξη η αναγραφή στο εταιρικό έγγραφο ενός συμβολικού ποσού εισφοράς ως μορφή έκφρασης ακριβώς αυτής της παροχής (ενέργειας ή παράλειψης) που προσφέρουν οι εταίροι.

Πάντως, ανεξάρτητα από την ευχέρεια που παρέχεται από το νομοθέτη ως προς το είδος των εισφορών των εταίρων, προκρίνεται σε κάθε περίπτωση η αρχή της ισότητας ως προς την καταβολή των εισφορών των εταίρων (*άρθρο 742 παρ. 2 ΑΚ*). Όλοι οι εταίροι λοιπόν θα πρέπει το πρώτον να εισφέρουν το ίδιο στην εταιρεία, υπό την επιφύλαξη της ύπαρξης αντίθετης καταστατικής πρόβλεψης. Αν και εφόσον το καταστατικό της υπό εξέταση επιχείρησης δεν προκρίνει την αρχή της ισότητας ως προς την καταβολή των εισφορών, θα πρέπει ειδικώς να ορίσει το είδος των εισφορών που πρόκειται να καταβληθούν από τους εταίρους.

9.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Στην Ι.Κ.Ε. το ζήτημα της εισφοράς παρουσιάζει ομολογουμένως μία κάποια μεγαλύτερη πολυπλοκότητα ακριβώς ένεκα της εταιρικής της μορφής ως κεφαλαιουχικής εταιρείας. Ωστόσο, όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω ορισμένα είδη εισφορών που προβλέπονται στην Ι.Κ.Ε, προσιδιάζουν στις προσωπικές εταιρείες.

Στην Ι.Κ.Ε. η έννοια της εισφοράς και του εταιρικού μεριδίου είναι έννοιες άμεσα συνδεδεμένες για τον εξής απλούστατο λόγο: το εταιρικό μερίδιο στην Ι.Κ.Ε. αναπαριστά το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής κάποιου εταίρου στην εταιρεία και υποδηλώνει παράλληλα την σχέση αυτού με την εταιρεία, ως ένα συνονθύλευμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Με απλά λόγια, η συμμετοχή του εταίρου στην Ι.Κ.Ε. επιτυγχάνεται το πρώτον με την απόκτηση ενός τουλάχιστον εταιρικού μεριδίου, με την καταβολή δηλαδή της αντίστοιχης εισφοράς που αντιπροσωπεύει το εταιρικό του μερίδιο.

Στο σημείο αυτό και προτού προβούμε στην κατ' ιδίαν ανάλυση των ειδών της εισφοράς που προβλέπει ο νόμος στην Ι.Κ.Ε. δέον όπως επισημανθούν τα κάτωθι, ήτοι:

α) κατά τη διάταξη του *άρθρου 76 παρ. 2 του Ν. 4072/2012* «Κάθε εταιρικό μερίδιο εκπροσωπεί ένα μόνο είδος εισφοράς», δίχως όμως να αποκλείεται η δυνατότητα απόκτησης από έναν εταίρο περισσότερων από ένα είδος εισφορών.

β) σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στις λοιπές κεφαλαιουχικές εταιρείες, στην Ι.Κ.Ε. τα εταιρικά μερίδια δεν αποτελούν υποδιαίρεσεις του κεφαλαίου της εταιρείας αλλά της συνολικής αξίας

των εισφορών που έχουν εισαχθεί σε αυτήν. Με άλλα λόγια στην Ι.Κ.Ε. δύναται κάποιος να αποκτήσει εταιρικά μερίδια, δηλαδή να συμμετέχει στην εταιρεία, δίχως απαραίτητα να έχει και ποσοστό συμμετοχής στο κεφάλαιο αυτής.

γ) τα εταιρικά μερίδια δεν μπορούν να παρασταθούν με μετοχές (*άρθρο 75 παρ. 1 εδαφ. β του ν. 4072/2012*), εν αντιθέσει με την Α.Ε., διάταξη εκ της οποίας προφανώς εμφανίζεται η πρόσθεση του νομοθέτη να μη διευκολύνει τη μεταβίβαση των εταιρικών μεριδίων εγχαρτώνοντάς τα, δηλαδή ενσωματώνοντας την αξία τους σε έγγραφο.

δ) στα εταιρικά μερίδια ισχύει η αρχή του αδιαίρετου, δηλαδή το κάθε εταιρικό μερίδιο δε μπορεί να διαιρεθεί σε μικρότερα.

ε) κατ' αναλογία προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης των εταίρων στην Ε.Ε., όπως αυτή ανωτέρω αναλύθηκε, και στην Ι.Κ.Ε. απαντάται η αρχή της ισότητας, υπό το πρίσμα της ίσης ονομαστικής αξίας του κάθε μεριδίου ανεξάρτητα από το είδος της εισφοράς που αντιπροσωπεύει. Το κάθε εταιρικό μερίδιο δηλαδή παρέχει ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις σε κάθε εταίρο, ανεξαρτήτως του τρόπου συμμετοχής του στην Ι.Κ.Ε., ανεξαρτήτως δηλαδή του είδους της εισφοράς που παρέχει. Δυνατότητα μεταβολής – αύξησης ή μείωσης – της αξίας των εταιρικών μεριδίων παρέχεται μόνο με την τροποποίηση του καταστατικού, μεταβολή η οποία σαφώς θα ισχύσει για όλα τα εταιρικά μερίδια, ασχέτως του είδους της εισφοράς που αντιπροσωπεύουν, στα πλαίσια της τήρησης της αρχής της ισότητας.

Σύμφωνα με τη διάταξη του *άρθρου 50 του ν. 4072/2012*, στην οποία ορίζονται τα ελάχιστα στοιχεία που θα πρέπει οπωσδήποτε να προβλέπονται στο καταστατικό μίας Ι.Κ.Ε., ορίζεται μεταξύ άλλων ότι: «*Το καταστατικό της εταιρείας πρέπει να περιέχει ..... στ) τις εισφορές των εταίρων κατά κατηγορία εισφορών και την αξία τούτων, σύμφωνα με τα άρθρα 77 έως και 79 καθώς και το κεφάλαιο της εισφοράς*» ενώ, σύμφωνα με τη διάταξη του *άρθρου 76 παρ. 2 εδαφ. α' του ν. 4072/2012* «*Οι εισφορές των εταίρων μπορεί να είναι τριών ειδών: κεφαλαιακές, εξωκεφαλαιακές και εγγυητικές*». Από τις ανωτέρω διατάξεις ευχερώς παρατηρεί κανείς τις πρώτες διαφορές σε σχέση με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς στην Ε.Ε. και εν γένει τις προσωπικές εταιρείες. Στην Ι.Κ.Ε. η αναγραφή του είδους και της αξίας της εισφοράς αποτελεί στοιχείο του ελάχιστου περιεχομένου του καταστατικού της, κάτι το οποίο δεν ισχύει για τους ομόρρυθμους εταίρους στην Ε.Ε., απαιτούμενης μόνον της αναγραφής της αξίας της εισφοράς του ετερόρρυθμου εταίρου, μιας και αυτή συνάπτεται άμεσα και ευθέως με την έκταση της ευθύνης του τελευταίου. Περαιτέρω ο νόμος 4072/2012 στην Ε.Ε. δεν συγκεκριμενοποιεί τα είδη των εισφορών, καταλείποντας στους εταίρους ευρεία δυνατότητα συμμετοχής στην Ε.Ε. ποικιλοτρόπως, εν αντιθέσει προς την Ι.Κ.Ε. στην οποία ορίζεται πιο λεπτομερειακά το ζήτημα

της εισφοράς των εταίρων, προφανώς ένεκα του κεφαλαιουχικού – και σε ελάχιστες περιπτώσεις προσωπικού – χαρακτήρα της.

Όπως τονίσθηκε και ανωτέρω ο νομοθέτης προβλέπει στην Ι.Κ.Ε. τρία είδη εισφορών, η ανάλυση των οποίων θα ακολουθήσει συνοπτικώς κάτωθι, ήτοι: **α)** τις κεφαλαιακές, **β)** τις εξωκεφαλαιακές και **γ)** τις εγγυητικές.

9.2.1 Κεφαλαιακές

Ορισμός: οι κεφαλαιακές εισφορές αποτελούν εισφορές σε μετρητά ή σε είδος που σχηματίζουν το κεφάλαιο της Ι.Κ.Ε.

Ανεξαρτήτως του είδους της εισφοράς, αυτές θα πρέπει να είναι δεκτικές αποτίμησης (*άρθρα 8 παρ. 5, 9 και 9^α του ΚΝ 2190/1920*), προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν κίνδυνος υπερτίμησης τους. Ο νομοθέτης, βέβαια, προβλέποντας το πιθανά υψηλό κόστος που θα δημιουργούσε η εφαρμογή των ανωτέρω άρθρων, προέβλεψε την απαλλαγή της υποχρέωσης αποτίμησης της εισφοράς των εταίρων, όταν η αξία αυτής είναι χαμηλότερη των 5.000 ευρώ (*άρθρο 77 παρ. 2 εδαφ. γ' του Ν. 4072/2012*). Σε κάθε περίπτωση, κατ' αναλογική εφαρμογή των *άρθρων 8 παρ. 5, 9 και 9^α του ΚΝ 2190/1920*, όπως ορίζεται και στη διάταξη του *άρθρου 77 παρ. 2 εδαφ. γ' του Ν. 4072/2012*, οι κεφαλαιακές εισφορές σε είδος θα πρέπει να υποβάλλονται σε δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ.

Περαιτέρω, η διάταξη του *άρθρου 77 παρ. 4 του ν. 4072/2012* ορίζει ότι το κεφάλαιο θα πρέπει να καταβάλλεται ολοσχερώς κατά τη σύσταση της εταιρείας ή την αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου, γεγονός το οποίο βεβαιώνεται με απόφαση του διαχειριστή που καταχωρίζεται στο Γ.Ε.ΜΗ. Στην αντίθετη περίπτωση ο διαχειριστής προβαίνει σε μείωση του εταιρικού κεφαλαίου και σε ακύρωση των εταιρικών μεριδίων που αντιστοιχούν στο κεφάλαιο που τελικώς δεν καταβλήθηκε, ώστε να μην υπάρχουν ανεξόφλητα μερίδια, ευθυνόμενος μάλιστα σύμφωνα με τη διάταξη του *άρθρου 119 του ν. 4072/2012* ακόμη και στην περίπτωση εκείνη που αμελήσει να μειώσει το κεφάλαιο και να ακυρώσει τα μερίδια.

Στο παρόν αξίζει να επισημανθεί πως παρά την καθιερωμένη στο νόμο αρχή της ισότητας, η οποία αναλύεται ειδικότερα στην ίση ονομαστική αξία του κάθε μεριδίου ανεξάρτητα από το είδος της εισφοράς που αντιπροσωπεύει, ο νομοθέτης σε ορισμένες περιπτώσεις επιφυλάσσει ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για τους εταίρους που διαθέτουν εταιρικά μερίδια, τα οποία

αντιπροσωπεύουν κεφαλαιακές εισφορές, όπως λ.χ. η περίπτωση της διάταξης του *άρθρου 90 παρ. 2 του ν. 4072/2012*, δια της οποίας καταλείπεται δικαίωμα προτίμησης μόνον στους εταίρους με κεφαλαιακές εισφορές σε περίπτωση αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου.

9.2.2 Εξωκεφαλαιακές

Ορισμός: οι εξωκεφαλαιακές εισφορές αποτελούν παροχές που δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κεφαλαιακής εισφοράς, όπως απαιτήσεις που προκύπτουν από την ανάληψη υποχρέωσης εκτέλεσης εργασιών ή παροχής υπηρεσιών (*άρθρο 78 παρ. 1 εδαφ. α' του ν.4072/2012*).

Από το συνδυασμό των διατάξεων των *άρθρων 8 παρ. 5 ΚΝ 2190/1920, 77 παρ.1 και 2 εδαφ. α' του ν.4072/2012* προκύπτει σαφώς πως οι εξωκεφαλαιακές εισφορές είναι εισφορές μη αποτιμητές σε χρήμα, οι οποίες ακριβώς λόγω της φύσης τους δεν αναπαρίστανται στον ισολογισμό της Ι.Κ.Ε. Με αφορμή την ενδεικτική απαρίθμηση της διάταξης του *άρθρου 78 παρ. 1 του ν. 4072/2012*, γίνεται δεκτό πως στην έννοια των εξωκεφαλαιακών εισφορών υπάγονται όχι μόνον οι απαιτήσεις που προκύπτουν από την ανάληψη υποχρέωσης προς εκτέλεση εργασιών ή παροχή υπηρεσιών, αλλά και – ενδεικτικά - η μεταφορά τεχνονγνωσίας, η τήρηση ορισμένης συμπεριφοράς ή και η παράλειψη ορισμένης συμπεριφοράς (υποχρέωση μη ανταγωνισμού, μη άσκησης ορισμένου επαγγέλματος για ορισμένο χρόνο μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσης) κ.ά.

Με τη διάταξη του *άρθρου 78 παρ. 1 του ν. 4072/2012* εισάγεται για πρώτη φορά η δυνατότητα εισφοράς εργασίας στο δίκαιο των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Σύμφωνα με σχετικές ερμηνείες που έχουν διατυπωθεί, ο έως τότε αποκλεισμός αυτού του είδους της εισφοράς στις κεφαλαιουχικές εταιρείες προφανώς οφείλετο στον προσωποπαγή χαρακτήρα της σύμβασης εργασίας και στην αδυναμία άμεσης καταβολής ή αποτίμησης αυτής, άλλως στην αδυναμία παράστασης αυτής στον ισολογισμό της εταιρείας. Με άλλα λόγια τέτοιας μορφής εισφορές κατέληγαν να έχουν «μηδαμινή αξία», ακριβώς λόγω της αδυναμίας αποτύπωσής τους, λόγος για τον οποίο μέχρι και τη θέσπιση της διάταξης του *άρθρου 78 παρ. 1 του ν. 4072/2012* ουδόλως προβλεπόταν η δυνατότητα παροχής τέτοιου είδους μη αποτιμητής σε χρήμα εισφοράς. Προκειμένου να καταστεί αντιληπτή η καμπή την οποία επέφερε η αναγνώριση των εξωκεφαλαιακών εισφορών στην Ι.Κ.Ε., αρκεί απλώς να σκεφτεί κανείς πόσο σημαντικό είναι το προσωπικό μίας εταιρείας για την πρόοδο και την εξέλιξή της, πόσο μάλλον όταν αυτό

συνδέεται και με τη λήψη εταιρικών μεριδίων στην Ι.Κ.Ε. και δεν αφήνεται στο στάδιο της ύπαρξης απλώς και μόνο μίας κλασσικού τύπου σύμβασης εξαρτημένης εργασίας.

Η αποτίμηση των εξωκεφαλαιακών εισφορών αποτελεί συνήθως αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των εταίρων που τις εισφέρουν και της εταιρείας. Αφ' ης στιγμής οι εισφορές αυτές δεν αποτελούν στοιχείο του ενεργητικού της εταιρείας, ουδείς κίνδυνος υφίσταται για τους δανειστές αυτής, οι οποίοι ουδεμία βλάβη θα υποστούν ακόμη και σε περίπτωση υπερβολικής αποτίμησής τους. Παρ' όλα αυτά δε θα ήταν ασφαλές να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι η τυχόν αυθαίρετη αποτίμηση των εξωκεφαλαιακών εισφορών θα έμενε άνευ αποτελέσματος. Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 78 παρ. 4 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι σε περίπτωση αποκλεισμού ή αποχώρησης του εταίρου από την εταιρεία, πριν αυτός παράσχει πλήρως την εξωκεφαλαιακή εισφορά του, γεννάται υποχρέωση αυτού προς καταβολή του μέρους της εισφοράς που δεν εκτέλεσε σε μετρητά. Πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της μη αυθαίρετης αποτίμησης των εξωκεφαλαιακών εισφορών είναι ότι οι τελευταίες σαφώς και αναλαμβάνουν επιχειρηματικό κίνδυνο υπό τη μορφή του κινδύνου της αποτυχίας των κινήσεων των εταίρων, γεγονός το οποίο οδηγεί κατ' αποτέλεσμα στη μείωση της αξίας των εταιρικών τους μεριδίων, όπως ενσωματώνεται σε αυτά η παρεχόμενη εργασία ή υπηρεσία.

Στο παρόν σημαντικό είναι να τονισθεί για μία ακόμη φορά ότι το αντάλλαγμα της παρεχόμενης εργασίας ή υπηρεσίας στην περίπτωση των εξωκεφαλαιακών εισφορών είναι η συμμετοχή του εκάστοτε εταίρου στην εταιρεία, γεγονός από το οποίο προκύπτει και η βασική διαφορά μεταξύ της εξωκεφαλαιακής εισφοράς και της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Αν προβλεπόταν αμοιβή των εταίρων ως αντιστάθμισμα της παρεχόμενης εργασίας ή υπηρεσίας, θα ματαιωνόταν στην ουσία η διάταξη του άρθρου 81 του ν. 4072/2012 σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται η επιστροφή των εξωκεφαλαιακών εισφορών στους εταίρους. Πρόσθετο επιχείρημα στη διάκριση μεταξύ των εξωκεφαλαιακών εισφορών και της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας είναι η αρχή του αδιαίρετου των εταιρικών μεριδίων, η οποία τυγχάνει εφαρμογής και στην προκειμένη περίπτωση. Σύμφωνα με την αρχή αυτή τα μερίδια που αντιστοιχούν στις εξωκεφαλαιακές εισφορές είναι αδιαίρετα, υπό την έννοια ότι η αξία στην οποία έχει αποτιμηθεί η εισφορά, υπό τη μορφή της συγκεκριμένης υπηρεσίας που παρέχεται, πιστώνεται αδιαίρετα σε όλα τα μερίδια. Ακόμη δηλαδή και όταν η εξωκεφαλαιακή εισφορά συνίσταται στην παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας, δε θα πρέπει αυτή να συγχέεται με την περίπτωση της παροχής ορισμένης υπηρεσίας που συνιστά εταιρική υποχρέωση, καθώς στη μεν πρώτη περίπτωση το «αντάλλαγμα» της παρεχόμενης υπηρεσίας συνίσταται στη λήψη εταιρικών μεριδίων και άρα στη συμμετοχή στην εταιρεία και τη λήψη των αποφάσεων, εν

αντιθέσει προς τη δεύτερη περίπτωση όπου η τυχόν παράβαση εκτέλεσης της υποχρέωσης προς παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας μπορεί δυνητικά να επιφέρει τον αποκλεισμό του εταίρου από την εταιρεία.

Παρά τη απαγόρευση επιστροφής των εξωκεφαλαιακών εισφορών και την συνακόλουθη απαλλαγή του εταίρου από την υποχρέωση που έχει αναλάβει προς την εταιρεία (άρθρο 81 εδαφ. β' του Ν. 4072/2012), υπό την έννοια της απαγόρευσης λήψης αμοιβής εκ μέρους των εταίρων για την παρεχόμενη εργασία ή υπηρεσία τους, μιας και το αντάλλαγμα που λαμβάνουν συνίσταται στη λήψη των εταιρικών μεριδίων, όπως έχει αναλυθεί και ανωτέρω, ο νομοθέτης καθιερώνει παρ' όλα αυτά τη δυνατότητα εξαγοράς των εξωκεφαλαιακών εισφορών, μέσω της μετατροπής των εισφορών των εταίρων σε κεφαλαιακές εισφορές με ταυτόχρονη καταβολή της αξίας της εισφοράς τους όπως αυτή ορίσθηκε στο καταστατικό υπό τη μορφή αύξησης του κεφαλαίου (άρθρο 82 παρ. 1 εδαφ. α' του Ν. 4072/2012). Άλλωστε βάσει της αρχής της ίσης αξίας των εταιρικών μεριδίων, ο εταίρος με εξωκεφαλαιακή εισφορά διαθέτει ακριβώς τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τον εταίρο με κεφαλαιακή ή εγγυητική εισφορά ή και άλλη εξωκεφαλαιακή εισφορά, μιας και όλα τα εταιρικά μερίδια παρέχουν στους εταίρους της Ι.Κ.Ε. τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις, ανεξάρτητα από το είδος της εισφοράς στο οποίο αντιστοιχούν. Μόνον στο στάδιο της εκκαθάρισης της εταιρείας παράγεται για τους εταίρους με εξωκεφαλαιακή εισφορά η πρόσθετη υποχρέωση προς εκπλήρωση των αναληφθεισών υποχρεώσεών τους στο μέτρο που αυτό κρίνεται αναγκαίο για τη διεκπεραίωση των εργασιών της εκκαθάρισης (άρθρο 105 παρ. 3 εδαφ. α' του Ν. 4072/2012).

Από την μέχρι τώρα ανάλυση του δεύτερου είδους των εισφορών που προβλέπονται στην Ι.Κ.Ε., εύλογα παρατηρεί κανείς ορισμένες ομοιότητες σε σχέση με τα αντίστοιχα ισχύοντα στο δίκαιο της Ε.Ε. Πλέον η δυνατότητα παροχής εργασίας υπό τη μορφή εισφοράς προβλέπεται και στα δύο εταιρικά μορφώματα. Προσθέτως αυτού κατ' αντιστοιχία προς την αναγκαιότητα χρηματικής αποτίμησης και ορισμού συγκεκριμένου ποσού στο καταστατικό της Ι.Κ.Ε. για την εξωκεφαλαιακή εισφορά και στην Ε.Ε. το ποσό που εισφέρει ο ετερόρρυθμος εταίρος θα πρέπει υποχρεωτικά να αναγράφεται στο καταστατικό, αφού όπως εκτέθηκε και ανωτέρω, τούτο συναρτάται άμεσα με το μέγεθος και την έκταση της ευθύνης του τελευταίου.

Συμπερασματικά, η εισαγωγή των εξωκεφαλαιακών εισφορών στο δίκαιο της Ι.Κ.Ε. αποτελεί αδιαμφισβήτητα καμπή στο δίκαιο των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Για πρώτη φορά δίνεται η δυνατότητα και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να επωφεληθούν από την εργασία και τις υπηρεσίες των ατόμων που εργάζονται για την εταιρεία, δίχως να χρειάζεται ήδη από τα πρώτα

στάδια της λειτουργία τους να τους καταβάλουν αμοιβή για τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους. Παράλληλα δε οι παρέχοντες τις υπηρεσίες προς την εταιρεία είναι λογικό και επόμενο να επιδεικνύουν μεγαλύτερο ζήλο κατά την προσφορά των υπηρεσιών τους, αφού πλέον δεν είναι απλοί εργαζόμενοι στην εταιρεία αλλά μέτοχοι. Άλλωστε, και οι μέτοχοι που εισφέρουν στην εταιρεία κεφαλαιακές εισφορές όσο και αυτοί που εισφέρουν εξωκεφαλαιακές εισφορές υπόκεινται στον επιχειρηματικό κίνδυνο με μόνη τη διαφορά ότι οι πρώτοι εισφέρουν άμεσα το ποσό της εισφοράς τους στην εταιρεία και άρα βιώνουν με μεγαλύτερη αμεσότητα των επιχειρηματικό κίνδυνο, ενώ οι δεύτεροι υφίστανται τον κίνδυνο μη εμφάνισης κερδών εκ μέρους της εταιρείας με αποτέλεσμα τη μείωση της αξίας των εταιρικών μεριδίων που έχουν αναλάβει.

Εν κατακλείδι, ορθώς υποστηρίζεται πως η εισαγωγή του θεσμού των εξωκεφαλαιακών εισφορών στο δίκαιο της Ι.Κ.Ε. έχει αδιαμφισβήτητα συνεισφέρει θετικά στη διεύρυνση της ελευθερίας των εταίρων και στη δυνατότητα αυτών να παρέχουν τις υπηρεσίες ή και την εργασία τους στην εταιρεία καθιστάμενοι μέτοχοι σε αυτήν, δίχως ταυτοχρόνως να απαιτείται η εισφορά χρημάτων εν τη γενέσει της εταιρείας, προκειμένου να αποκτήσουν εταιρικά μερίδια. Η εισαγωγή λοιπόν προσωπικών στοιχείων στην Ι.Κ.Ε υπό τη μορφή της δυνατότητας εισφοράς στην εταιρεία μέσω της παροχής εργασίας ή υπηρεσιών ομολογουμένως έχει συνεισφέρει θετικά στην περαιτέρω ανάπτυξη και την καλύτερη λειτουργία του θεσμού της Ι.Κ.Ε.

9.2.3 Εγγυητικές

Ορισμός: Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 79 παρ. 1 του ν. 4072/2012 «εγγυητικές είναι οι εισφορές που συνίστανται στην ανάληψη ευθύνης έναντι των τρίτων για τα χρέη της εταιρείας μέχρι το ποσό που ορίζεται στο καταστατικό. Ο εταίρος δηλαδή που παρέχει εγγυητική εισφορά θεωρείται ότι δηλώνει υπεύθυνα ότι είναι σε θέση και ότι θα καταβάλει κάθε προσπάθεια, ώστε να είναι σε θέση κατά πάντα χρόνο, να προβεί στις καταβολές των χρεών της εταιρείας μέχρι το ποσό που ορίζεται στο καταστατικό».

Με το θεσμό της εγγυητικής εισφοράς αυξάνεται σημαντικά η φερεγγυότητα της Ι.Κ.Ε., καθότι οι εταίροι που εισφέρουν στην εταιρεία εγγυητικές εισφορές, ευθύνονται με την προσωπική τους περιουσία μέχρι του ποσού που έχουν εγγυηθεί. Συνακόλουθα η οποιαδήποτε μεταβολή στην προσωπική περιουσία του εταίρου με εγγυητική εισφορά δύναται να επηρεάσει κατ' αρχήν τη φερεγγυότητά του ίδιου, αλλά και την φερεγγυότητα που προσδίδει στην εταιρεία,

γεγονός το οποίο δυνητικά μπορεί να οδηγήσει και στον αποκλεισμό αυτού από την εταιρεία (άρθρο 93 του Ν. 4072/2012). Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί πως η εγγυητική εισφορά εκτείνεται στην υποχρέωση κάλυψης οποιουδήποτε χρέους της εταιρείας (άρθρο 79 παρ. 3 εδαφ. α' του Ν. 4072/2012).

Όπως και οι εξωκεφαλαιακές εισφορές, έτσι και οι εγγυητικές δεν αναπαρίστανται στο ενεργητικό της εταιρείας, αφού κατ' ουσίαν δεν παρέχονται χρήματα στην εταιρεία υπό τη μορφή εταιρικών μεριδίων ως μέρους του κεφαλαίου αυτής. Το είδος αυτό της εισφοράς διαθέτει, όπως και οι εξωκεφαλαιακές εισφορές, το προβάδισμα της μη αναγκαιότητας καταβολής χρημάτων εν τη γενέσει της εταιρείας, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των κεφαλαιακών εισφορών. Από την άλλη πλευρά όμως οι εταίροι που εισφέρουν κατ' αυτόν τον τρόπο στην εταιρεία θα πρέπει να βρίσκονται σε ετοιμότητα ανά πάσα ώρα και στιγμή με το να μπορούν να διαθέτουν στην περιουσία τους τα αναγκαία κεφάλαια, προκειμένου να καλύψουν τυχόν μελλοντικό χρέος της εταιρείας. Η υποχρέωσή τους αυτή βέβαια έχει **ενοχικό** και όχι εμπράγματο χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι δε δεσμεύονται στοιχεία της περιουσίας τους, προκειμένου να είναι βέβαιο ότι, όταν παραστεί ανάγκη, θα εκπληρώσουν προσηκόντος την υποχρέωση που έχουν αναλάβει.

Περαιτέρω, η ευθύνη των εταίρων με εγγυητική εισφορά συγκεντρώνει τα κάτωθι χαρακτηριστικά τα οποία αναλύονται συνοπτικά ως εξής:

α) προσωπική, καθότι ο εταίρος ευθύνεται ο ίδιος ως οφειλέτης έναντι των εταιρικών δανειστών με την προσωπική του περιουσία και δεν απομειώνεται απλώς η αξία της εταιρικής του συμμετοχής από την τυχόν άσκηση της αξίωσης εκ μέρους ενός δανειστή της εταιρείας, όπως συμβαίνει με τις λοιπές μορφές εισφορών,

β) άμεση και ευθεία υπό την έννοια ότι οι δανειστές της εταιρείας αποκτούν ευθέως αξίωση κατά του εταίρου και δεν απαιτείται να στραφούν πρώτα κατά της εταιρείας και σε δεύτερο χρόνο κατά του εταίρου (άρθρο 79 παρ. 3 εδαφ. Β' του Ν. 4072/2012),

γ) πρωτογενής, καθότι ο δανειστής, μόλις καταστεί απαιτητή η αξίωσή του έναντι της εταιρείας, μπορεί αμέσως να στραφεί κατά του εταίρου με εγγυητική εισφορά,

δ) εις ολόκληρον ευθύνη αφενός μεν των περισσότερων εταίρων με εγγυητική εισφορά έναντι των δανειστών (άρθρο 79 παρ. 3 εδαφ. δ' του Ν. 4072/2012), αφετέρου δε της Ι.Κ.Ε. και των εταίρων για το ποσό πέραν της εγγυητικής εισφοράς,

ε) απεριόριστη, καθότι οι εταίροι με εγγυητική εισφορά ευθύνονται απεριόριστα με την προσωπική τους περιουσία έναντι των εταιρικών δανειστών, μέχρι του ποσού βέβαια που έχει συμφωνηθεί στο καταστατικό ότι πρόκειται να καλύψουν.

Με βάση τα ανωτέρω χαρακτηριστικά εύλογα προκύπτουν ορισμένες ομοιότητες και διαφορές των εταίρων με εγγυητική εισφορά αφενός μεν με τους ομόρρυθμους και ετερόρρυθμους εταίρους ως προς την έκταση της ευθύνης τους, αφετέρου δε με το θεσμό της εγγύησης του Αστικού Κώδικα.

Οι εταίροι που εισφέρουν στην Ι.Κ.Ε. υπό τη μορφή της εγγυητικής εισφοράς κατ' αρχήν ευθύνονται άμεσα, ευθέως, προσωπικά και πρωτογενώς με την προσωπική τους περιουσία, όπως και οι ομόρρυθμοι εταίροι. Η διαφορά ωστόσο έγκειται στην έκταση της ευθύνης, καθότι οι εταίροι με εγγυητική εισφορά δεν ευθύνονται απεριορίστως για όλα τα χρέη της εταιρείας, αλλά ευθύνονται μέχρι του ποσού που έχουν εγγυηθεί, ως αυτό αναγράφεται στο καταστατικό της εταιρείας, γι' αυτό άλλωστε και ο εταιρικός δανειστής θα πρέπει να εξοπλιστεί με ξεχωριστό εκτελεστό τίτλο κατά των εταίρων, μη αρκούντος του εκτελεστού τίτλου κατά της εταιρείας. Εξάλλου και η διάταξη του άρθρου 920 ΚΠολΔ δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των εταίρων με εγγυητική εισφορά και αφορά μόνο τη ρητά προβλεπόμενη περίπτωση των ομορρύθμων εταίρων. Από την άλλη πλευρά βέβαια, η έκταση της ευθύνης του εταίρου με εγγυητική εισφορά παρουσιάζει πλήρη, θα έλεγε κανείς, ομοιότητα με την ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου, ο οποίος ευθύνεται ευθέως, προσωπικώς και άμεσα, περιορισμένα όμως μέχρι του ποσού της εισφοράς του, ποσό όμως για το οποίο υπέγγυα θεωρείται ολόκληρη η περιουσία του.

Περαιτέρω, η ομοιότητα που υφίσταται μεταξύ του θεσμού της εγγυητικής εισφοράς και του θεσμού της εγγύησης του κοινού δικαίου (άρθρα 847 επομ. ΑΚ) δε θα πρέπει να οδηγεί σε σύγχυση μεταξύ των δύο θεσμών, καθότι υφίστανται μεταξύ τους ουσιώδεις αποκλείσεις. Η εγγύηση αποτελεί σύμβαση που συνάπτεται με συγκεκριμένο δανειστή και είναι παρεπόμενη της κύριας σύμβασης του πρωτοφειλέτη με τον εκάστοτε δανειστή του. Αντιθέτως, η εγγυητική εισφορά αποτελεί μονομερή αφηρημένη υπόσχεση κατά παντός τυχόν δανειστή της Ι.Κ.Ε., λόγος άλλωστε για τον οποίο η ευθύνη που προκύπτει από την εγγυητική εισφορά δεν δύναται να ασφαλισθεί με εμπράγματα ασφάλεια, αφού προαπαιτούμενο αυτής είναι η ύπαρξη συγκεκριμένου δανειστή. Περαιτέρω, η ευθύνη του εγγυητή εκτείνεται κάθε φορά στην έκταση που έχει η κύρια οφειλή (άρθρο 851 ΑΚ), εν αντιθέσει προς τον εταίρο με εγγυητική εισφορά, ο οποίος ευθύνεται μέχρι του ποσού της εισφοράς που έχει εγγυηθεί. Τέλος, η κυριότερη διαφορά μεταξύ των δύο θεσμών έγκειται ακριβώς στον παρακολουθηματικό χαρακτήρα που έχει η εγγύηση του «κοινού δικαίου». Πιο συγκεκριμένα, με βάση τις διατάξεις των άρθρων 847 επομ. του ΑΚ ο δανειστής του πρωτοφειλέτη δύναται να στραφεί κατά του εγγυητή μόνον

ύστερα από την άκαρπη προσπάθεια αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της περιουσίας του πρωτοφειλέτη, μόνον δηλαδή αφότου έχει στραφεί πρώτα κατά του κυρίου οφειλέτη. Στο γεγονός αυτό συντείνει και η ένσταση διζήσεως την οποία διαθέτει ο εγγυητής (άρθρο 855 ΑΚ), ένσταση την οποία δε διαθέτει ο εταίρος με εγγυητική εισφορά στην Ι.Κ.Ε. Στην τελευταία περίπτωση ο εταιρικοί δανειστές μπορούν να στραφούν ευθέως κατά των εταίρων με εγγυητική εισφορά, δίχως να απαιτείται η προηγούμενη απόπειρα άκαρπης αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της εταιρείας. Βέβαια, και οι εταίροι μπορούν πέραν από τις προσωπικές τους ενστάσεις, να προτείνουν και τις ενστάσεις που θα μπορούσε να προτείνει η Ι.Κ.Ε., μη διαθέτοντας όμως στη φάρετρα τους την ένσταση διζήσεως.

Λόγω της φύσης της ευθύνης των εταίρων με εγγυητική εισφορά ως ευθείας και άμεσης έναντι των εταιρικών δανειστών από τη μία και ως ενοχικής από την άλλη, ο νομοθέτης προς εξασφάλιση των συμφερόντων των εταιρικών δανειστών προέβλεψε την υποχρέωση δημοσίευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. επικαιροποιημένης κατάστασης των εγγυητικών εισφορών, καθώς και των μεταβολών που επέρχονται σε αυτές (άρθρο 79 παρ. 7 σε συνδ. 119 του Ν. 4072/2012), ενώ παράλληλα θέσπισε και την υποχρέωση αναγραφής σε κάθε έντυπο της εταιρείας, όπως και στην ιστοσελίδα αυτής, του συνολικού ποσού των εγγυητικών εισφορών της εταιρείας (άρθρο 47 παρ. 1 και 2 του Ν. 4072/2012).

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 81 του ν. 4072/2012, η οποία τυγχάνει εφαρμογής σε όλα τα είδη των εισφορών και η οποία θεσπίζει την απαγόρευση επιστροφής των εισφορών των εταίρων, επαναλαμβάνεται στην ουσία και στη διάταξη του άρθρου 79 παρ. 5 του ν. 4072/2012 περί εγγυητικών εισφορών. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι σε περίπτωση εκπλήρωσης εκ μέρους του εταίρου της υποχρέωσης που έχει αναλάβει με την εγγυητική εισφορά, αποκλείεται η εκ μέρους του άσκηση του δικαιώματος αναγωγής κατά της εταιρείας, διότι κάτι τέτοιο θα ματαίωνε στην ουσία τον ίδιο το θεσμό της εγγυητικής εισφοράς. Διαφορετική βέβαια κρίνεται η περίπτωση εκείνη κατά την οποία κάποιος εταίρος αυτοβούλως προβαίνει στην καταβολή του εταιρικού χρέους, μολονότι υπάρχουν και άλλοι εταίροι με εγγυητική εισφορά. Στην περίπτωση αυτή ο πρώτος έχει δικαίωμα αναγωγής κατά των συνοφειλετών του, οι οποίοι ευθύνονται κατ' ισομοιρίαν έως του ποσού για το οποίο έχουν εγγυηθεί και το οποίο δεν έχουν ακόμα καλύψει.

Μολονότι ο εταίρος με εγγυητική εισφορά δε διαθέτει το δικαίωμα αναγωγής κατά της εταιρείας και των λοιπών εταίρων σε περίπτωση καταβολής του εταιρικού χρέους, δύναται κατά την απόλυτη κρίση του και έχοντας το κυρίαρχο δικαίωμα της επιλογής σε περίπτωση που ενάγεται από περισσότερους δανειστές, να αναλώσει το ποσό της ευθύνης του μόνο σε ένα

συγκεκριμένο δανειστή, δίχως να περιορίζεται από τον κανόνα της χρονικής προτεραιότητας. Μολονότι η επιλογή αυτή από το νομοθέτη φαντάζει κάπως άδικη για τον δανειστή που έχει χρονικά προγενέστερο προνόμιο έναντι των λοιπών δανειστών κατά της εταιρείας, εντούτοις παρουσιάζεται πλήρως νόμιμη. Μοναδική περίπτωση ματαίωσης της ικανοποιηθείσας απαίτησης ορισμένου δανειστή από τον εταίρο με εγγυητική εισφορά δύναται δικονομικά να στηριχθεί στη διάταξη του άρθρου 281 ΑΚ περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος και πάντως όχι στις διατάξεις των άρθρων 939 επομ. ΑΚ περί καταδολίευσης δανειστών, καθότι δε μπορεί να θεωρηθεί ότι η ικανοποίηση των λοιπών δανειστών ματαιώνεται από την απαλλοτρίωση της περιουσίας του εταίρου, αλλά από την ανάλωση του ποσού της ευθύνης αυτού, εξ' ου και δε θεωρείται εύστοχη η αναλογική εφαρμογή των ως άνω διατάξεων των άρθρων 939 επομ. ΑΚ.

Σύμφωνα με τις επιταγές της διάταξης του άρθρου 79 παρ. 2 του ν. 4072/2012 στο καταστατικό της εταιρείας θα πρέπει υποχρεωτικά να αναγράφεται πέρα από το ποσό της ευθύνης του εταίρου και η αξία της εγγυητικής εισφοράς, η οποία δε μπορεί να υπερβαίνει το 75% του ποσού της ευθύνης που έχει αναλάβει ο εταίρος. Η ως άνω διάταξη τίθεται για την ασφάλεια των δανειστών και δικαιολογείται από τη σκέψη ότι δεν είναι δυνατόν η ενδεχόμενη υποχρέωση καταβολής ενός ποσού από τον εταίρο να έχει ίση αξία με την άμεση και πραγματική καταβολή μίας κεφαλαιακής εισφοράς, ακριβώς ένεκα της αβεβαιότητας και του μελλοντικού χρόνου στο οποίο δύναται να εκπληρωθεί η πρώτη. Η αξία της εγγυητικής εισφοράς που αναγράφεται στο καταστατικό καθορίζεται είτε σε πρώτο χρόνο από τους ιδρυτές της εταιρείας, είτε σε μεταγενέστερο χρόνο από τους εταίρους (άρθρο 89 του ν. 4072/2012). Η αποτίμηση αυτή είναι οριστική και δε δύναται να μεταβληθεί, ακόμη και αν μεταβληθεί το status φερεγγυότητας του εταίρου. Αναθεώρηση της αποτίμησης της αξίας της εισφοράς – και όχι του ύψους της ευθύνης του εταίρου έναντι των εταιρικών δανειστών – χωρεί μόνον κατόπιν ομόφωνης απόφασης των εταίρων (άρθρο 94 παρ. 1 του Ν. 4072/2012), αν στο μεταξύ έχουν μεταβληθεί τα δεδομένα με βάση τα οποία είχε γίνει η αρχική αποτίμηση. Η αναθεώρηση αυτή έχει ως συνέπεια την τροποποίηση του συσχετισμού των εταιρικών μεριδίων, την αύξηση δηλαδή ή τη μείωση των μεριδίων που αντιστοιχούν στην εγγυητική εισφορά και τη συνακόλουθη μεταβολή του βάρους του δικαιώματος ψήφου και του ποσοστού συμμετοχής του εταίρου στα κέρδη. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή ουδεμία μεταβολή επέρχεται στην έκταση της ευθύνης των εταίρων με εγγυητική εισφορά έναντι των εταιρικών δανειστών. Οι εταίροι δηλαδή με εγγυητική εισφορά εξακολουθούν να ευθύνονται έναντι των εταιρικών δανειστών στο ίδιο μέτρο που ευθύνονταν και προ της αναθεώρησης της αξίας της εισφοράς τους, απλώς μεταβάλλεται η θέση τους στο εταιρικό γίγνεσθαι, όπως ανωτέρω αναλύθηκε.

Όπως και στην εξωκεφαλαιακή εισφορά, έτσι και στην εγγυητική, δίνεται η δυνατότητα «εξαγοράς» των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν, αν στο μεταξύ δεν έχει ανακύψει ζήτημα καταβολής του εταιρικού χρέους, με τη μετατροπή των αντίστοιχων μεριδίων σε μερίδια κεφαλαιακής εισφοράς. Περαιτέρω, ο εταίρος με εγγυητική εισφορά απαλλάσσεται από την υποχρέωση που αναλαμβάνει με την εισφορά αυτή και σε περίπτωση εξόδου του ή αποκλεισμού του από την εταιρεία ή θέσης της Ι.Κ.Ε. υπό εκκαθάριση. Στις περιπτώσεις αυτές όμως, ο εταίρος δεν απαλλάσσεται το πρώτον και αμέσως από την υποχρέωση που έχει αναλάβει, παρά εξακολουθεί να ευθύνεται έναντι των εταιρικών δανειστών για τα χρέη της εταιρείας που γεννήθηκαν προ της καταχώρησης αυτής στο Γ.Ε.ΜΗ. αλλά και για τρία (3) χρόνια μετά την καταχώρηση αυτής ή τη λύση της. Στο παρόν παρατηρείται η διαφορετική αντιμετώπιση του νομοθέτη όσον αφορά τους εταίρους με εξωκεφαλαιακές και εγγυητικές εισφορές στις περιπτώσεις εξόδου ή αποκλεισμού τους. Ενώ από τη μία δίνεται η δυνατότητα στον εταίρο με εξωκεφαλαιακή εισφορά να αποζημιώσει την εταιρεία, ως ορίζει η διάταξη του άρθρου 78 παρ. 4 του Ν. 4072/2012 και ακολούθως να εξέλθει από την εταιρεία, τέτοια δυνατότητα δε δίνεται στον εταίρο με εγγυητική εισφορά ο οποίος ακόμη και σε περίπτωση εξόδου του από την εταιρεία εξακολουθεί να ευθύνεται για τα χρέη αυτής για χρονικό διάστημα τριών (3) ετών (άρθρο 79 παρ. 6 του Ν. 4072/2012).

Ύστερα από την ανάλυση και των τριών ειδών των εισφορών στην Ι.Κ.Ε. εύλογα παρατηρείται η ομοιότητα που παρουσιάζει ο θεσμός της εξωκεφαλαιακής και εγγυητικής εισφοράς με τα είδη των εισφορών στην Ε.Ε. Αδιαμφισβήτη είναι η καμπή που επέφερε η καθιέρωση του θεσμού της εξωκεφαλαιακής εισφοράς στην Ι.Κ.Ε., καθώς οι μέχρι τότε εισφορές των εταίρων χαρακτηρίζονταν από ακραιφνώς κεφαλαιουχικά στοιχεία. Με την εισαγωγή λοιπόν του θεσμού των εξωκεφαλαιακών εισφορών εισέρχονται για πρώτη φορά στην Ι.Κ.Ε. στοιχεία προσωπικού χαρακτήρα, όπως είναι η παροχή εργασίας ή υπηρεσίας, που μέχρι τότε παρατηρούνταν μόνον στις προσωπικές εταιρείες. Περαιτέρω, με την καθιέρωση του θεσμού των εγγυητικών εισφορών δόθηκε για πρώτη φορά το σημαντικό προβάδισμα συμμετοχής στην Ι.Κ.Ε. προσώπων που δε διέθεταν χρήματα προς καταβολή εν τη γενέσει της εταιρείας, παρά ήταν διατεθειμένοι να προσφέρουν επιπλέον φερεγγυότητα στην εταιρεία διά της προσωπικής τους περιουσίας, όντες σε ετοιμότητα όταν παραστεί ανάγκη να ικανοποιήσουν τους δανειστές της εταιρείας μέχρι το ποσό που είχαν εγγυηθεί. Δια της καθιέρωσης των ανωτέρω ειδών των εισφορών η Ι.Κ.Ε. αποκτά ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι της Ε.Ε., καθώς οι εταίροι δύνανται πλέον να συμμετέχουν σε μία κεφαλαιουχικού τύπου εταιρεία εισφέροντας όμως στοιχεία αμιγώς προσωπικού χαρακτήρα. Πλέον οι συμμετέχοντες είτε σε μία

κεφαλαιουχική είτε σε μία προσωπική εταιρεία δύνανται να προσφέρουν την εργασία ή τις υπηρεσίες τους στην εταιρεία με αντάλλαγμα τη συμμετοχή τους σε αυτήν. Προσθέτως των ανωτέρω οι εταίροι, οι οποίοι επιθυμούν να λάβουν ένα περιορισμένο ρίσκο εισερχόμενοι στην εταιρεία, δύνανται είτε να λάβουν τη θέση ετερόρρυθμου εταίρου σε μία Ε.Ε., είτε να γίνουν εταίροι με εγγυητική εισφορά σε μία Ι.Κ.Ε. Τα ανωτέρω καταδεικνύουν τις ομοιότητες μεταξύ των δύο εταιρικών μορφωμάτων. Ωστόσο, όπως πολλάκις έχει λεχθεί ανωτέρω δε μπορεί να μείνει απαρατήρητο το γεγονός ότι προ της καθιέρωσης του εταιρικού θεσμού της Ι.Κ.Ε. τέτοια δυνατότητα ουδόλως υφίστατο – υπό τη μορφή αυτή – στις λοιπές κεφαλαιουχικές εταιρείες, γεγονός το οποίο προσδίδει στην Ι.Κ.Ε. ένα αναντίρρητο προβάδισμα τόσο έναντι των λοιπών κεφαλαιουχικών εταιρειών, όσο και έναντι των προσωπικών εταιρειών.

10. ΕΥΘΥΝΗ

Ένα από το μείζονος σημασίας ζητήματα που έχει κατά νου κάθε επιχειρηματίας προτού συστήσει την επιχείρησή του εξ' απόψεως της εκ μέρους του επιλογής της νομικής μορφής που θα της προσδώσει είναι το ζήτημα της ευθύνης που θα αντιμετωπίζει αυτός και οι συνέταιροί του διαρκούς της λειτουργίας της επιχείρησης, αλλά και μετά τη λύση της, καθώς και σε περίπτωση ύπαρξης χρεών σε βάρος της εταιρείας. Το ζήτημα λοιπόν της ύπαρξης ή μη ευθύνης εκ μέρους των εταίρων και της έκτασης αυτής τόσο ποσοτικά όσο και χρονικά αποτελεί το αντικείμενο της ανάλυσης της παρούσας υποενότητας.

10.1 Για την Ε.Ε.

Όπως έχει τονισθεί ήδη από την αρχή της παρούσας διπλωματικής εργασίας η ετερόρρυθμη εταιρεία δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά μία παραλλαγή της Ο.Ε., με μόνη τη διαφορά ότι στην Ε.Ε. υπάρχουν και εταίροι που ευθύνονται περιορισμένα. Το παρόν εμφανίζεται και από τον ορισμό που δίνει ο νομοθέτης για την Ε.Ε. και συγκεκριμένα από τη διάταξη του άρθρου 271 παρ. 1 του Ν. 4072/2012 στην οποία ορίζεται ότι «*Ετερόρρυθμη εταιρεία είναι η εταιρεία με νομική προσωπικότητα που επιδιώκει εμπορικό σκοπό και για τα χρέη της οποίας ένας τουλάχιστον από τους εταίρους ευθύνεται περιορισμένα (ετερόρρυθμος εταίρος), ενώ ένας άλλος τουλάχιστον από τους εταίρους ευθύνεται απεριόριστα*». Από την ανωτέρω διάταξη καθίσταται σαφές πως για να γίνει αντιληπτό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της Ε.Ε. εξ απόψεως ευθύνης των συμμετεχόντων σε αυτήν εταίρων, απαραίτητη κρίνεται η ανάλυση τόσο της φύσης της ευθύνης του ομόρρυθμου, όσο και του ετερόρρυθμου εταίρου, μορφή ευθύνης

κατ' αρχήν αντίθετη τα χαρακτηριστικά της οποίας όμως υπό κάποιες προϋποθέσεις συγκλίνουν. Σκόπιμη με βάση τα ανωτέρω είναι κατ' αρχάς η ανάλυση της ευθύνης του ομόρρυθμου εταίρου και ακολούθως του ετερόρρυθμου εταίρου, προσώπου η ύπαρξη του οποίου (ενν. του τελευταίου) στην εταιρεία είναι αυτή ακριβώς που τη διαφοροποιεί από τον εταιρικό τύπο της Ο.Ε.

10.1.1 Ευθύνη του Ομόρρυθμου Εταίρου στην Ε.Ε.

Στη διάταξη του άρθρου 249 παρ. 1 του Ν.4072/2012 καθιερώνεται η απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων για τα χρέη της εταιρείας είτε αυτά πηγάζουν από την εταιρική σύμβαση είτε από άλλο γενεσιουργό λόγο, τόσο απέναντι στους τρίτους, όσο και απέναντι στις αρχές (λ.χ. εφορία). Προφανής λόγος για τη νομοθετική πρόβλεψη της δέσμευσης της προσωπικής περιουσίας των ομορρύθμων εταίρων υπέρ των δανειστών για τα εταιρικά χρέη είναι η ανυπαρξία δεσμευμένης εταιρικής περιουσίας, όπως αντιθέτως συμβαίνει στις κεφαλαιουχικές εταιρείες. Η ευθύνη λοιπόν των ομορρύθμων εταίρων είναι εξ' αυτού του λόγου **ευθύνη εκ του νόμου**, με τη διάταξη δε του άρθρου 249 παρ. 1 του Ν. 4072/2012 εισάγεται αναγκαστικό δίκαιο, υπό την έννοια ότι συμφωνία για τον περιορισμό ή τον αποκλεισμό της ευθύνης των εταίρων δεν ισχύει έναντι των τρίτων (258 παρ. 1 του Ν. 4072/2012). Μόνη εξαίρεση από την απεριόριστη ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων αποτελεί η περίπτωση της ύπαρξης απαιτήσεων των εταίρων κατά της εταιρείας, οι οποίες απορρέουν από την εταιρική σύμβαση και για τις οποίες γίνεται δεκτό ότι ευθύνεται το νομικό πρόσωπο της εταιρείας και όχι οι εταίροι. Περαιτέρω, η ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων χαρακτηρίζεται ως **προσωπική και απεριόριστη**, υπό την έννοια ότι οι εταίροι **ευθύνονται για τα εταιρικά χρέη με ολόκληρη την περιουσία τους** και όχι μόνο κατά το λόγο της εισφοράς τους (όπως οι ετερόρρυθμοι εταίροι που δεν έχουν καταβάλλει την εισφοράς τους), σε περίπτωση δε πτώχευσης της εταιρείας **συμπτωχεύουν και αυτοί**. Σε περίπτωση ύπαρξης περισσότερων ομορρύθμων εταίρων στην Ε.Ε., αυτοί **ευθύνονται εις ολόκληρον** για τα εταιρικά χρέη, υπό την έννοια της παθητικής εις ολόκληρον ενοχής. Κάθε εταίρος δηλαδή έχει την υποχρέωση να καταβάλει ολόκληρο το χρέος, ο δανειστής όμως έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την εκπλήρωση της παροχής μόνον μία φορά από οποιονδήποτε συνοφειλέτη – ομόρρυθμο εταίρο ολικά ή μερικά (481 ΑΚ). Επιπροσθέτως, η ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων χαρακτηρίζεται ως **άμεση και πρωτογενής** – και όχι επικουρική – υπό την έννοια ότι ο δανειστής στην προσπάθεια ικανοποίησης της απαίτησής του έναντι της εταιρείας δεν είναι υποχρεωμένος να στραφεί πρώτα κατά αυτής και μετά κατά των εταίρων. Δύναται δηλαδή να στραφεί για ολόκληρο ή για μέρος της απαίτησής του είτε κατά της εταιρείας, είτε κατά ενός ή περισσότερων εταίρων, είτε

κατά της εταιρείας και των εταίρων μαζί (482 ΑΚ), συγχρόνως ή διαδοχικά. Εντούτοις περισσότερο συμφέρον για το δανειστή θα ήταν να στραφεί κατά της εταιρείας – ή κατά της εταιρείας και κατά ενός ή περισσότερων εταίρων και πάντως όχι κατά ενός μόνον εταίρου – διότι βάσει του εκτελεστού τίτλου κατά της (ετερόρρυθμης) εταιρείας θα μπορούσε να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση και κατά των ομορρύθμων εταίρων, δίχως να απαιτείται να εξοπλίσει την απαίτησή σου με εκτελεστό τίτλο και κατά των εταίρων (920 ΚΠολΔ).

Ωστόσο, στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας της απεριόριστης, άμεσης και προσωπικής ευθύνης των ομορρύθμων εταίρων. Έκφραση αυτού αποτελεί η περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο ομόρρυθμος εταίρος που κατέβαλε το χρέος της εταιρείας – χρέος αλλότριο κατά μερικούς, άποψη η οποία ωστόσο αμφισβητείται – έχει δικαίωμα αναγωγής κατά της εταιρείας και των λοιπών συνεταίρων του (487 και 488 ΑΚ). Περαιτέρω δε σε περίπτωση που δανειστής της εταιρείας είναι κάποιος από τους εταίρους, αυτός θα πρέπει κατά πρώτο λόγο να επιδιώξει να ικανοποιηθεί από την εταιρική περιουσία, η οποία είναι το πρώτον υπέγγυα για την εκπλήρωση των εταιρικών χρεών και μόνον εφόσον αυτό δεν καταστεί εφικτό, να στραφεί κατά των λοιπών συνεταίρων του.

Η έκφραση της απεριόριστης ευθύνης του ομόρρυθμου εταίρου παρατηρείται και στην ευθύνη με την οποία βαρύνεται ο τελευταίος τόσο κατά την αποχώρησή του από την εταιρεία, όσο και κατά την είσοδό του σε αυτήν σε χρονικό στάδιο μεταγενέστερο της ίδρυσης της εταιρείας. Ειδικότερα, ο εταίρος που αποχωρεί από την εταιρεία εξακολουθεί να ευθύνεται για τις μη ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της εταιρείας που γεννήθηκαν πριν από τη δημοσίευση της αποχώρησής του. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 258 παρ. 3 του ν. 4072/2012 «ο εταίρος που εισέρχεται στην εταιρεία ευθύνεται απεριόριστα και εις ολόκληρον και για τα υπάρχοντα πριν από την είσοδό του εταιρικά χρέη», διάταξη μάλιστα η οποία εισάγει αναγκαστικό δίκαιο, καθώς αντίθετη συμφωνία μεταξύ των εταίρων δεν ισχύει έναντι των τρίτων (άρθρο 258 παρ. 3 εδαφ. β του ν. 4072/2012).

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 269 του ν. 4072/2012 επεκτείνει την απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων και σε χρονικό στάδιο μετά τη λύση της εταιρείας, την έξοδο ή τον αποκλεισμό του εταίρου. Πιο συγκεκριμένα, η διάταξη του άρθρου 269 του ν. 4072/2012 ορίζει βραχυπρόθεσμη πενταετή παραγραφή των απαιτήσεων των εταιρικών δανειστών κατά των ομορρύθμων εταίρων από την καταχώρηση της λύσης της εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. (παρ. 1) ή από τον αποκλεισμό ή την έξοδο του εταίρου από την εταιρεία (παρ. 3), εκτός και αν ισχύει στη συγκεκριμένη περίπτωση βραχύτερη παραγραφή.

Συνεπώς, από τα ανωτέρω διαλαμβανόμενα, θα έλεγε κανείς πως η ευθύνη την οποία επέχει ο ομόρρυθμος εταίρος σε μία Ε.Ε. αποτελεί την ακραιφνή έκφανση του θεσμού των προσωπικών εταιρειών μετουσιωμένη στην απεριόριστη, ευθεία, άμεση και εις ολόκληρον ευθύνη που κατέχει ο ομόρρυθμος εταίρος για τα χρέη της εταιρείας.

10.1.2 Ευθύνη του Ετερόρρυθμου Εταίρου στην Ε.Ε.

Η ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου στην Ε.Ε. ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 279 και 280 του ν. 4072/2012. Βάση εκκίνησης της ανάλυσης της ευθύνης του ετερόρρυθμου εταίρου είναι η αρχή ότι αυτός έχει κατά πρώτο λόγο την υποχρέωση να καταβάλλει την εισφορά του στην εταιρεία και ότι ευθύνεται μέχρι του ύψους αυτής για τα εταιρικά χρέη. Ήδη λοιπόν από τον ορισμό της ευθύνης του ετερόρρυθμου εταίρου παρατηρείται στο παρόν η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ της ευθύνης του ομόρρυθμου και του ετερόρρυθμου εταίρου στην Ε.Ε. Ο μεν πρώτος ευθύνεται απεριόριστα και εις ολόκληρον με την προσωπική του περιουσία για τα εταιρικά χρέη, ενώ ο δεύτερος **ευθύνεται μεν προσωπικά για τα εταιρικά χρέη μέχρι όμως το ποσό της εισφοράς του και υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει καταβάλλει αυτήν**. Στην αντίθετη περίπτωση, στην οποία δηλαδή ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν έχει αμελήσει να καταβάλει την εισφορά του, δεν ευθύνεται έναντι των τρίτων για τα εταιρικά χρέη (άρθρο 279 παρ. 1 του ν. 4072/2012).

Όπως και στην περίπτωση της καθιέρωσης της απεριόριστης ευθύνης των ομορρύθμων εταίρων, έτσι και στην ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου ο νομοθέτης διαγράφει αναγκαστικό δίκαιο, καθότι συμφωνία μεταξύ των εταίρων που ρυθμίζει διαφορετικά το ζήτημα της ευθύνης του ετερόρρυθμου εταίρου δεν έχει ισχύ έναντι των τρίτων (άρθρο 279 παρ. 3 του ν. 4072/2012). Κατ' αναλογία των διατάξεων που ισχύουν για την ευθύνη του ομόρρυθμου εταίρου κατά την είσοδό του στην εταιρεία μετά την έναρξη της λειτουργίας της, η διάταξη του άρθρου 279 παρ. 2 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι και ο ετερόρρυθμος εταίρος ευθύνεται για τα προ της εισόδου του εταιρικά χρέη, υπό τις προϋποθέσεις όμως που θέτει η πρώτη παράγραφος της οικείας διάταξης, όπως αυτές ανωτέρω αναλύθηκαν, υπό την προϋπόθεση δηλαδή της μη καταβολής της εισφοράς του.

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 280 του Ν. 4072/2012 ρυθμίζει την περίπτωση εκείνη κατά την οποία η ετερόρρυθμη εταιρεία έχει αρχίσει τη λειτουργία της πριν καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. Στην περίπτωση αυτή ο νομοθέτης καθιερώνει την απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου για τα χρέη της εταιρείας που δημιουργήθηκαν κατά το ανωτέρω

χρονικό διάστημα, με εξαίρεση την περίπτωση εκείνη κατά την οποία οι τρίτοι συναλλασσόμενοι με την εταιρεία γνώριζαν τη συμμετοχή του εταίρου σε αυτήν υπό την ιδιότητα του ως ετερόρρυθμου εταίρου. Το ίδιο μάλιστα ισχύει και στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο ετερόρρυθμος εταίρος εισήλθε στην εταιρεία μετά την έναρξη της λειτουργίας της και πάντως πριν από την καταχώρηση αυτής στο Γ.Ε.ΜΗ.

Συμπερασματικά, η ύπαρξη ή μη ευθύνης στο πρόσωπο του ετερόρρυθμου εταίρου εξαρτάται άμεσα από το πραγματικό γεγονός της καταβολής της εισφοράς του, υποχρέωση η οποία όπως εκτέθηκε και ανωτέρω συνδέεται άμεσα με την εκπλήρωση του εταιρικού σκοπού. Μάλιστα, υποστηρίζεται έντονα πως στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο ετερόρρυθμος εταίρος έχει αμελήσει την εκπλήρωση της βασικότερης υποχρέωσής του, ήτοι την καταβολή της εισφοράς του, οι εταιρικοί δανειστές μπορούν είτε να ασκήσουν τα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται στις γενικές διατάξεις του ΚΠολΔ, δηλαδή πλαγιαστική άσκηση της αξίωσης της εταιρείας για την καταβολή της εισφοράς του ετερόρρυθμου εταίρου (άρθρο 72 ΚΠολΔ) και κατάσχεση στα χέρια της εταιρείας ως τρίτης (άρθρο 982 ΚΠολΔ), είτε να στραφούν ευθέως κατά του ετερόρρυθμου εταίρου, αφού ο τελευταίος ένεκα της μη καταβολής της αναλογούσας σε αυτόν εισφοράς του, ευθύνεται άμεσα, ευθέως, πρωτογενώς και εις ολόκληρον με την προσωπική του περιουσία έναντι των εταιρικών δανειστών, όχι όμως απεριόριστα, αλλά μέχρι το ποσό της εκ μέρους του οφειλόμενης εισφοράς.

10.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Στον εταιρικό τύπο της Ι.Κ.Ε., ως μορφή αμιγώς κεφαλαιουχικής εταιρείας, το ζήτημα της ευθύνης των εταίρων αντιμετωπίζεται τελείως διαφορετικά. Για την καλύτερη κατανόηση του ζητήματος της ευθύνης των συμμετεχόντων στην Ι.Κ.Ε. προσώπων κρίνεται σκόπιμη η διάκριση μεταξύ της ευθύνης των εταίρων – μη διαχειριστών και των διαχειριστών αυτής ως εκπροσώπων του νομικού προσώπου.

10.2.1 Ευθύνη των εταίρων – μη διαχειριστών

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 43 παρ. 2 του ν. 4072/2012 «με την επιφύλαξη του άρθρου 79, για τις εταιρικές υποχρεώσεις ευθύνεται μόνο η εταιρεία με την περιουσία της». Από τη διάταξη αυτή προκύπτει πως οι εταίροι ευθύνονται κατ' αρχήν μόνο για την καταβολή της εισφοράς τους κατά την είσοδό τους στην εταιρεία. Κατά τα λοιπά γεννάται ευθύνη του νομικού προσώπου της εταιρείας για τη μη ορθή εκπλήρωση των εταιρικών υποχρεώσεων, δίχως όμως να λησμονούμε και την ευθύνη την οποία αναλαμβάνουν οι εταίροι με εγγυητική εισφορά,

ευθύνη η οποία ακριβώς ένεκα της φύσης της γεννά υποχρέωση προς ικανοποίηση των εταιρικών δανειστών ανά πάσα στιγμή και μέχρι του ποσού που αυτοί έχουν εγγυηθεί.

Εξ' απόψεως ευθύνης των εταίρων έναντι του Δημοσίου το άρθρο 50 παρ. 3 του ΚΦΔ (ν. 4174/2013) ορίζει ότι αν κατά το χρόνο λύσης της Ι.Κ.Ε. δεν έχουν εξοφληθεί όλες οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρείας, περιλαμβανόμενων των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, θεμελιώνεται αλληλέγγυα με την Ι.Κ.Ε. ευθύνη των εταίρων της με ποσοστό συμμετοχής σε αυτήν μεγαλύτερο του 10 % και μέχρι του ποσού των αναληφθέντων κερδών ή απολήψεων σε μετρητά ή σε είδος λόγω της ιδιότητας τους ως εταίροι της Ι.Κ.Ε. κατά τα τρία (3) τελευταία έτη προ της λύσης της Ι.Κ.Ε. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 50 παρ. 4 του ΚΦΔ (ν. 4174/2013) τοιαύτη ευθύνη υπέχουν και όσοι υπήρξαν μεν εταίροι στην Ι.Κ.Ε. με ποσοστό συμμετοχής μεγαλύτερο του 10 %, αλλά π.χ. είχαν μεταβιβάσει τη μερίδα τους κατά τα τρία (3) τελευταία έτη πριν τη λύση της Ι.Κ.Ε., υπό την προϋπόθεση όμως ότι η υπό εξέταση οφειλή αφορά την περίοδο, στην οποία τα εν λόγω πρόσωπα ήταν εταίροι. Σημειώνεται στο παρόν ότι υπό τις ίδιες ανωτέρω προϋποθέσεις είχε θεσπιστεί με το άρθρο 31 παρ. 2 του ν. 4321/2015 η ευθύνη των εταίρων της Ι.Κ.Ε. με ποσοστό συμμετοχής μεγαλύτερο του 10 % και για την καταβολή των οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών, προσθετών τελών, προσαυξήσεων και λοιπών επιβαρύνσεων προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ και εν τέλει καταργήθηκε από τότε που ίσχυσε με το άρθρο 28 του ν. 4403/2016.

Από τα ανωτέρω εύλογα προκύπτει πως οι ευθύνες των εταίρων στην Ι.Κ.Ε., με εξαίρεση τους εταίρους με εγγυητική εισφορά, είναι πολύ περιορισμένες, ακριβώς ένεκα της φύσης της Ι.Κ.Ε. ως κεφαλαιουχικής εταιρείας. Στον συγκεκριμένο εταιρικό τύπο δεν υπάρχει ανάγκη θέσπισης εκ μέρους του νομοθέτη της προσωπικής ευθύνης των εταίρων για την ικανοποίηση των εταιρικών δανειστών, διότι οι εταίροι εισφέρουν χρήματα ως κεφάλαιο της εταιρείας (κεφαλαιουχικές εισφορές). Από την άλλη πλευρά, αφ' ης στιγμής στην Ι.Κ.Ε. δεν απαιτείται κατά το ιδρυτικό στάδιο αυτής η ύπαρξη ελάχιστου κεφαλαίου, όπως απαιτείται στην Α.Ε., αλλά μπορεί κατ' αρχήν να συσταθεί και με μηδενικό κεφάλαιο, ο νομοθέτης δημιούργησε το θεσμό των εγγυητικών εισφορών, έτσι ώστε παράλληλα με την εταιρεία να ευθύνονται και οι εταίροι για την ικανοποίηση των εταιρικών δανειστών, έστω και περιορισμένα, ήτοι μέχρι του ποσού που έχουν εγγυηθεί.

10.2.2 Ευθύνη των εταίρων - διαχειριστών

Το ζήτημα της ευθύνης των συμμετεχόντων στην Ι.Κ.Ε. προσώπων σκιαγραφείται τελείως διαφορετικά υπό τη σκοπιά του εταίρου που παράλληλα έχει και την εξουσία διαχείρισης του νομικού προσώπου της εταιρείας. Ειδικότερα, ο διαχειριστής της Ι.Κ.Ε. είναι βάσει νόμου ο εκπρόσωπος της εταιρείας και το πρόσωπο που ασκεί τη διοίκηση. Συνεπώς, ως εκ της αυτής ιδιότητάς του, όπως είναι εύλογο, σε περίπτωση κακοδιαχείρισης ευθύνεται και είναι υπόλογος έναντι της εταιρείας. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 4072/2012 ο διαχειριστής ευθύνεται έναντι της εταιρείας για παραβάσεις του νόμου (άρθρο 64 παρ. 1 του ν. 4072/12, ΑΚ 281, 288), του καταστατικού και των αποφάσεων των εταίρων, καθώς και για κάθε διαχειριστικό πταίσμα. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως ο νομοθέτης σκιαγραφεί την ευθύνη του διαχειριστή στην Ι.Κ.Ε. κατά τρόπο ανάλογο με το αντίστοιχα ισχύον στην Α.Ε. και στην Ε.Π.Ε. νομοθετικό καθεστώς. Ο διαχειριστής της Ι.Κ.Ε. είναι λοιπόν υποχρεωμένος κατ' αρχάς να πράττει βάσει νόμου, καταστατικού και βάσει των αποφάσεων των εταίρων, άλλως καθίσταται υπόχρεος για κάθε επιζήμια ενέργειά του έναντι του νομικού προσώπου της Ι.Κ.Ε. και των λοιπών εταίρων. Η δε ευθύνη του εκτείνεται και σε κάθε διαχειριστικό του πταίσμα, υπό την έννοια της μη τήρησης των κανόνων επιμέλειας (άρθρα 281, 288 ΑΚ).

Εξαίρεση από την ευθύνη του εταίρου – διαχειριστή εισάγεται από το νομοθέτη σε ορισμένες περιπτώσεις, ήτοι όταν πρόκειται για πράξεις ή παραλείψεις του τελευταίου που στηρίζονται σε σύννομη απόφαση των εταίρων ή που αφορούν εύλογη επιχειρηματική απόφαση (business judgment rule), η οποία ελήφθη με βάση την καλή πίστη, με επαρκείς πληροφορίες και αποκλειστικά προς εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος (άρθρο 67 παρ. 1 εδαφ. β' του ν. 4072/2012). Σε μία τέτοια περίπτωση ο διαχειριστής θα απαλλαγεί από την σχετική ευθύνη του, αν η απόφαση που ελήφθη ήταν εύλογη και σύμφωνη με την υποχρέωση πίστης και την εν γένει εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος. Επιπλέον, απαλλαγή του διαχειριστή από την ευθύνη του για κάθε διαχειριστικό πταίσμα, υπό την έννοια της απαλλαγής του από τις αστικές αξιώσεις της εταιρείας (και όχι των τρίτων), μπορεί να συμφωνηθεί και με **ομόφωνη απόφαση** των εταίρων κατά τη σύγκληση της συνήθους - τακτικής συνέλευσης ύστερα από την έγκριση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων (άρθρο 67 παρ. 2 του ν. 4072/2012). Επιπλέον, με βάση τη διάταξη του άρθρου 67 παρ. 2 του ν. 4072/2012 οι εταίροι μπορούν ομόφωνα να απαλλάξουν το διαχειριστή και από την ευθύνη του για κάθε ζημία της εταιρείας - ακόμη και για τη ζημία που προκλήθηκε εκ παράβασης του νόμου - ή και να παραιτηθούν από τις σχετικές αξιώσεις της εταιρείας. Αντιστοίχως, η εταιρεία μπορεί να παραιτηθεί της αξίωσής της εναντίον του διαχειριστή ή και να συμβιβασθεί (με αναλογική εφαρμογή των άρθ. 14 παρ. 2 περ. δ' του Ν 3190/55 και άρθ. 11 παρ. 2 Ν 3190/55) εντός των ορίων που θέτουν οι διατάξεις των άρθρων 178, 281 ΑΚ, ήτοι αν αυτό επιβάλλεται από το εταιρικό συμφέρον. Η σχετική αξίωσή της

εταιρείας παραγράφεται ύστερα από την παρέλευση τριών (3) ετών από την τέλεση της πράξης, ανεξάρτητα από το χρονικό σημείο γνώσης. Περαιτέρω, αναφορικά με την (έμμεση) ζημία που υπέστησαν οι εταίροι και οι τρίτοι, θεωρείται ότι αυτή αποκαθίσταται με την αποκατάσταση της ζημίας της εταιρείας.

Κατά τα λοιπά οι διαχειριστές υπέχουν άμεση ευθύνη έναντι των εταίρων και των τρίτων σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις περί αδικοπραξίας (άρθρα 914, 919, 281 ΑΚ). Εις ολόκληρον ευθύνη του διαχειριστή και της εταιρείας έναντι τρίτων ιδιωτών θα υφίσταται σε περίπτωση υπαίτιας πράξης ή παράλειψης, η οποία συνιστά αδικοπραξία ή συμπεριφορά κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων αντίθετη προς τις επιταγές των άρθρων 197 και 198 ΑΚ ή παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων. Η πιο συνηθισμένη περίπτωση εφαρμογής του ανωτέρου κανόνα είναι η έκδοση ακάλυπτης επιταγής, όπου οι τρίτοι δανειστές της εταιρείας μπορούν να στραφούν τόσο κατά της Ι.Κ.Ε. όσο και του διαχειριστή της ατομικά.

Περαιτέρω αναφορικά με την ευθύνη του διαχειριστή της Ι.Κ.Ε. προς το Ελληνικό Δημόσιο οι διατάξεις των άρθρων 50 παρ. 1, 2 και 5 του ΚΦΔ (ν. 4174/2013) προβλέπουν την αλληλέγγυα ευθύνη του διαχειριστή της Ι.Κ.Ε. κατά το χρόνο διάλυσης ή συγχώνευσης της εταιρείας για την πληρωμή του φόρου, των τόκων και των προστίμων που οφείλονται από την τελευταία, καθώς και του φόρου που παρακρατείται, ανεξάρτητα από το χρόνο βεβαίωσης τους. Πέραν τούτου ο νομοθέτης προβλέπει προσωπική και αλληλέγγυα ευθύνη του διαχειριστή και του νομικού προσώπου για τους παρακρατούμενους φόρους, τον ΦΠΑ και όλους τους επιρριπτόμενους φόρους κατά τη διάρκεια λειτουργίας της Ι.Κ.Ε. Ειδικότερα, αν έχει γίνει η παρακράτηση φόρου, ευθύνονται παράλληλα προς την Ι.Κ.Ε. οι διαχειριστές που είχαν την ως άνω ιδιότητα αυτή από τη λήξη της προθεσμίας απόδοσης του φόρου και μετά. Αντιθέτως, αν δεν έχει γίνει η παρακράτηση φόρου, παράλληλα με την Ι.Κ.Ε. θα ευθύνονται οι έχοντες την ιδιότητα του διαχειριστή κατά το χρόνο που υπήρχε η υποχρέωση παρακράτησης του φόρου. Επιπροσθέτως, αν η Ι.Κ.Ε. τυγχάνει ιδιοκτήτρια ακίνητης περιουσίας, ο διαχειριστής της ευθύνεται εις ολόκληρον με αυτήν για την πληρωμή των τόκων και των προστίμων που οφείλονται σε δικές του πράξεις ή παραλείψεις. Τέλος, αναφορικά με την υποχρέωση καταβολής ασφαλιστικών εισφορών η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 1 του ν. 4321/2015 θεσπίζει την προσωπική και αλληλέγγυα ευθύνη του διαχειριστή της Ι.Κ.Ε. έναντι των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (και πλέον Ε.Φ.Κ.Α.) ορίζοντας ότι ο διαχειριστής της Ι.Κ.Ε., ευθύνεται προσωπικά, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον μαζί με την Ι.Κ.Ε, τόσο κατά τη διάρκεια λειτουργίας της όσο και κατά το χρόνο λύσης ή συγχώνευσής της, για την καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών, πρόσθετων τελών,

προσαυγήσεων και λοιπών επιβαρύνσεων που οφείλονται από αυτήν προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης ανεξάρτητα από το χρόνο βεβαίωσής τους.

11. ΛΥΣΗ & ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ

11.1 Για την Ε.Ε.

Το ζήτημα της λύσης της Ε.Ε. ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 281 και 259 του ν. 4072/2012, ενώ όπου υφίσταται κενό στο νόμο, τυγχάνουν αναλογικής εφαρμογής οι γενικές διατάξεις των άρθρων 765 έως 783 ΑΚ, οι οποίες ρυθμίζουν τα της λύσης των αστικών εταιρειών.

Η διάταξη του άρθρου 281 του ν. 4072/2012 **ρυθμίζει την περίπτωση λύσης της Ε.Ε. αναγόμενης σε λόγους που αφορούν το πρόσωπο των εταίρων της.** Ειδικότερα, στην εν λόγω διάταξη ορίζεται ότι «σε περίπτωση εξόδου, αποκλεισμού ή θανάτου του μοναδικού ομόρρυθμου εταίρου, η ετερόρρυθμη εταιρεία λύνεται, εκτός αν με τροποποίηση της εταιρικής σύμβασης, που πρέπει να καταχωρισθεί μέσα σε τέσσερις (4) μήνες στο Γ.Ε.ΜΗ., ένας από τους ετερόρρυθμους εταίρους καταστεί ομόρρυθμος εταίρος ή αν εισέλθει στην εταιρεία νέος εταίρος ως ομόρρυθμος. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται το άρθρο 259.» Με αφορμή την ανωτέρω διάταξη του ν. 4072/2012 αξίζει να σημειωθεί πως με το πλέον ισχύον νομοθετικό καθεστώς η καταγγελία της εταιρείας όπως και οι μεταβολές στα πρόσωπα των εταίρων δεν αποτελούν λόγους λύσης της εταιρείας, νομοθετική επιλογή που ακολουθείται επίσης και στο δίκαιο της Ο.Ε. Βέβαια, στην Ε.Ε. ακριβώς ένεκα της «ιδιότυπης» φύσης της είναι λογικό, αν υπάρχει μόνον ένας ομόρρυθμος εταίρος, η έξοδος αυτού από την εταιρεία να συνεπάγεται και τη λύση αυτής, καθότι δεν είναι δυνατόν να συνεχίσει τη λειτουργία της χωρίς την ύπαρξη έστω και ενός ομόρρυθμου εταίρου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση θανάτου ή αποκλεισμού του μοναδικού ετερόρρυθμου εταίρου. Ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα αποφυγής της λύσης της εταιρείας, εφ' όσον ένας από τους ετερόρρυθμους εταίρους μετατραπεί σε ομόρρυθμο, ή αν εισέλθει νέος εταίρος στην εταιρεία ως ομόρρυθμος, περιπτώσεις οι οποίες απαιτούν την αντίστοιχη τροποποίηση του καταστατικού της εταιρείας και την καταχώρηση αυτού στο Γ.Ε.ΜΗ. μέσα σε τέσσερις (4) μήνες από το χρονικό σημείο της συντέλεσης του γεγονότος το οποίο θα επέφερε εν δυνάμει τη λύση της εταιρείας.

Ακολούθως, η Ε.Ε. λύεται για τους ίδιους λόγους για τους οποίους επέρχεται και η λύση της Ο.Ε. Η διάταξη του άρθρου 259 του ν. 4072/2012 **ρυθμίζει τις περιπτώσεις λύσης που αφορούν την**

ίδια την εταιρεία και όχι τους εταίρους της. Ειδικότερα, η ως άνω διάταξη ορίζει ότι «*Η ομόρρυθμη εταιρεία λύνεται: α) με την πάροδο του χρόνου διάρκειάς της, β) με απόφαση των εταίρων, γ) με την κήρυξή της σε πτώχευση και δ) με δικαστική απόφαση ύστερα από αίτηση του εταίρου, εφ' όσον υπάρχει σπουδαίος λόγος. Στην εταιρική σύμβαση μπορεί να προβλέπονται και άλλοι λόγοι λύσης της εταιρείας.*»

Κατωτέρω, θα ακολουθήσει συνοπτική ανάλυση των ρητώς προβλεπόμενων από το νόμο λόγων λύσης της Ε.Ε. επί σκοπώ βαθύτερης και ολιστικότερης κατανόησης των περιπτώσεων που ο νόμος ορίζει ότι επιφέρουν τη λύση της Ε.Ε.

Πιο συγκεκριμένα, η διάταξη του άρθρου 765 ΑΚ ορίζει ότι «*η εταιρεία που έχει συσταθεί για ορισμένο χρόνο λύνεται μόλις περάσει ο χρόνος αυτός*» (βλ. και άρθρο 259 παρ. 2 στοιχ. α του ν.4072/2012). **Η λύση της εταιρείας** επέρχεται λοιπόν το πρώτον αυτοδικαίως **μετά την πάροδο του καθορισμένου χρόνου διάρκειάς της**, χωρίς να είναι αναγκαία κάποια ιδιαίτερη ενέργεια εκ μέρους των εταίρων (λήψη αποφάσεως, σύνταξη εγγράφου ή δημοσίευση κ.λπ.). Οπωσδήποτε, τη λύση της εταιρείας θα ακολουθήσει το στάδιο της εκκαθάρισεως, κατά το οποίο η εταιρεία λογίζεται ότι υπάρχει και λειτουργεί αποκλειστικά και μόνο για τις ανάγκες και το σκοπό της εκκαθάρισεως. Η λύση της εταιρείας λόγω παρόδου του χρόνου διάρκειας της (αρχικής ή κατόπιν μεταγενέστερης παρατάσεως με τροποποίηση του καταστατικού) δεν επέρχεται, εάν αυτή (ενν. η εταιρεία) συνεχίζεται σιωπηρά τη λειτουργία της και ύστερα από την πάροδο της διάρκειάς της. Στην περίπτωση αυτή, έχουμε σιωπηρή ανανέωση της λειτουργίας της εταιρείας για αόριστο χρόνο, όπως ορίζει η διάταξη του άρθρου 769 ΑΚ.

Περαιτέρω, **η λύση της εταιρείας με απόφαση των εταίρων** (άρθρο 259 παρ. 1 στοιχ. β του ν. 4072/2012) πραγματοποιείται σε στάδιο προγενέστερο του συμφωνημένου χρόνου διάρκειάς της. Μάλιστα οι εταίροι μπορούν να προβλέψουν με το καταστατικό ότι η σχετική απόφαση περί της λύσεως της εταιρείας απαιτεί την πλειοψηφία των εταίρων ή ακόμη και να ορίσουν ότι η σχετική απόφαση δύναται να ληφθεί από έναν μόνο εταίρο, ο οποίος είναι κατάλληλα εξουσιοδοτημένος από τους λοιπούς εταίρους. Σε κάθε περίπτωση η συμφωνία των εταίρων για τη λύση της εταιρείας θα πρέπει να περιβληθεί σε έγγραφο τύπο, καθότι το σχετικό έγγραφο θα υποβληθεί στη διαδικασία της δημοσιότητας που ορίζουν οι σχετικές διατάξεις περί Γ.Ε.ΜΗ. Το παρόν άλλωστε είναι και λογικό αφ' ης στιγμής στην περίπτωση λύσης της εταιρείας με απόφαση των εταίρων το νομικό πρόσωπο λύνεται προς του συμφωνηθέντος χρόνου διάρκειάς του. Επί σκοπώ λοιπών προστασίας των τρίτων – συναλλασσομένων με την εταιρεία θα πρέπει και οι τελευταίοι να δύνανται να λάβουν γνώση του γεγονότος της πρόωρης λύσης της εταιρείας μέσω της δημοσιότητας που προσφέρει ο διαδικτυακός τόπος του Γ.Ε.ΜΗ.

Αναφορικά με την περίπτωση **λύσης της εταιρείας λόγω πτώχευσης** (άρθρο 259 παρ. 1 στοιχ. γ' του ν.4072/2012), κρατούσα στη θεωρία και νομολογία άποψη είναι ότι αυτή επιφέρει την αυτόθροη (ταυτόχρονη) συμπτώχευση και των ομόρρυθμων εταίρων της (Α.Π. 1002/1994). Η συμπτώχευση των ομόρρυθμων μελών της πτωχεύσασας εταιρείας επέρχεται μάλιστα χωρίς να απαιτείται να διαλαμβάνεται αυτό στην κηρύξασα την πτώχευση απόφαση, ενώ ο σύνδικος της πτωχεύσασας εταιρείας εκτελεί και χρέη συνδίκου των πτωχεύσεων των ομόρρυθμων μελών.

Τέλος, η πρόβλεψη από το νομοθέτη της δυνατότητας **λύσης της εταιρείας με δικαστική απόφαση** (άρθρο 259 παρ. 1 στοιχ. δ του ν. 4072/2012) διαφέρει από το αντίστοιχα ισχύον στον Αστικό Κώδικα νομοθετικό καθεστώς που ρυθμίζει τις περιπτώσεις λύσης της αστικής εταιρείας. Τα άρθρα 766-767 του Αστικού Κώδικα προβλέπουν τη λύση της εταιρείας με καταγγελία ενός ή περισσότερων μελών της (ομορρύθμων ή ετερορρύθμων), ανεξαρτήτως αν είναι ορισμένης ή αόριστης διάρκειας. Ωστόσο και στις δύο περιπτώσεις προβλέπεται ότι, αν ο εταίρος κατήγγειλε την εταιρεία άκαιρα και χωρίς σπουδαίο λόγο που να δικαιολογεί το άκαιρο της καταγγελίας αυτής, ενέχεται για τη ζημία που προκάλεσε η λύση της εταιρείας στους άλλους εταίρους. Οι διατάξεις αυτές για την καταγγελία της εταιρείας εκ μέρους εταίρου ελλείπει άλλων ανάλογων διατάξεων στον Εμπορικό Νόμο εφαρμόζονταν πλήρως και στις προσωπικές εμπορικές εταιρείες μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4072/11.4.2012. Με το ισχύον και πλέον νομοθετικό καθεστώς ο νομοθέτης στη διάταξη του άρθρου 259 του ν. 4072/2012 δεν προέβλεψε μεταξύ των λόγων λύσεως της εταιρείας και τη δυνατότητα ενός ή περισσότερων εταίρων να καταγγείλουν την εταιρεία προκαλώντας, έτσι, τη λύση της. Αντιθέτως, με τη διάταξη του άρθρου 259 παρ. 1 στοιχ. δ του ν. 4072/2012 εισάγεται ένας νέος λόγος λύσεως της εταιρείας, ήτοι η λύση κατόπιν έκδοσης δικαστικής απόφασης, ύστερα από αίτηση ενός ή περισσότερων εταίρων, εφόσον υπάρχει σπουδαίος λόγος, ρύθμιση η οποία αφορά τόσο την εταιρεία αορίστου χρόνου, όσο και την ορισμένου χρόνου. Η νέα αυτή ρύθμιση αποτρέπει τη λύση της εταιρείας στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες πράγματι δεν υφίσταται σπουδαίος λόγος, ρύθμιση η οποία συνάδει περισσότερο με την πρόθεση του νομοθέτη να προσδώσει μεγαλύτερη σταθερότητα και διάρκεια στην εταιρεία. Η ύπαρξη σπουδαίου λόγου επιτρέποντος την καταγγελία της εταιρείας είναι ζήτημα πραγματικό, που τελικά θα κριθεί από το δικάζον δικαστήριο. Ενδεικτικά ως σπουδαίος λόγος που μπορεί να επιφέρει τη λύση της εταιρείας δύναται να αποτελέσει λ.χ. η αντισυμβατική συμπεριφορά κάποιου εταίρου μέσω της διενέργειας ανταγωνιστικών προς την εταιρεία πράξεων, η κακή πορεία των εργασιών της εταιρείας, οι σοβαρές διαφωνίες μεταξύ των εταίρων, η αδυναμία κάποιου ή κάποιων εταίρων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους π.χ. λόγω μακράς ασθενείας κ.λπ. Συντρέχοντας

λοιπόν κάποιου τέτοιου σπουδαίου λόγου και μετά τη λύση της εταιρείας, σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ των εταίρων, κάθε εταίρος και αν ακόμα δεν είναι διαχειριστής, μπορεί με αίτησή του, που απευθύνεται κατά των λοιπών εταίρων, να ζητήσει από το δικαστήριο διορισμό εκκαθαριστή (Εφ. Αθηνών 6396/94 – Ε.Εμπ. Δ. 1995, σελ. 413).

Δοθέντων των ανωτέρω, σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως του τρόπου λύσης της εταιρείας θα πρέπει αυτή, όπως και κάθε άλλη μεταβολή του νομικού προσώπου, να καταχωρίζεται στο Γ.Ε.ΜΗ., καθώς τη λύση της εταιρείας θα ακολουθήσει στη συνέχεια η διαγραφή της από το Γ.Ε.ΜΗ., κατόπιν αίτησης του εκκαθαριστή μετά το πέρας της εκκαθάρισης.

Πέραν των ως άνω ρητώς προβλεπόμενων λόγων λύσης της ετερόρρυθμης εταιρείας, υποστηρίζεται στην επιστήμη του εμπορικού δικαίου ότι η συγκέντρωση όλων των εταιρικών μεριδίων σε ένα μόνο εταίρο επιφέρει η λύση της εταιρείας. Ορθότερη βέβαια κρίνεται η άποψη που υποστηρίζει τη μετατροπή της εταιρείας ουσιαστικά σε ατομική επιχείρηση, μιας και σε μία τέτοια περίπτωση δεν απαιτείται ούτε εκκαθάριση αλλά ούτε και διανομή. Σε κάθε περίπτωση, όλες οι πράξεις με τις οποίες έγινε η συγκέντρωση των εταιρικών μεριδίων σε ένα μόνο εταίρο πρέπει κανονικά να υποβληθούν στις διατυπώσεις δημοσιότητας, όπως ο νόμος ορίζει. Κατά τα λοιπά η μετατροπή και η συγχώνευση ετερόρρυθμης (ή και ομόρρυθμης) εταιρείας σε άλλο τύπο ή μορφή εταιρείας δεν συνιστά νέο νομικό πρόσωπο. Εξ απόψεως τόσο εμπορικού όσο και φορολογικού δικαίου τόσο στην περίπτωση της μετατροπής όσο και της συγχώνευσης, οι μετατρέπόμενες ή συγχωνευόμενες εταιρείες δεν μπαίνουν στο στάδιο της εκκαθάρισης και της διανομής και συνεπώς δεν μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα ότι επέρχεται λύση αυτών.

Μετά τη λύση της Ε.Ε. ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης. Ωστόσο, όπως και στην Ο.Ε., έτσι και στην Ε.Ε. ο νομοθέτης δε θεσπίζει υποχρεωτικό καθεστώς ως προς τη διενέργεια της εκκαθάρισης, παρά αφήνει τη διενέργεια ή μη αυτής στη διακριτική ευχέρεια των εταίρων. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 281 παρ. 2 του ν. 4072/2012, η οποία εισάγει ενδοτικό δίκαιο «*αν μετά τη λύση της ετερόρρυθμης εταιρείας ακολουθήσει εκκαθάριση, καθήκοντα εκκαθαριστή ασκεί και ο ετερόρρυθμος εταίρος, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στην εταιρική σύμβαση*». Η τυχόν ανάληψη από τον ετερόρρυθμο εταίρο καθηκόντων εκκαθαριστή, ουδόλως επηρεάζει την ιδιότητά του ως ετερόρρυθμο εταίρο και τον περιορισμό της ευθύνης του που συνεπάγεται η ιδιότητά του αυτή. Η ανωτέρω θεώρηση ωστόσο ισχύει για την περίπτωση εκείνη κατά την οποία σύμφωνα με τις επιταγές του νόμου έχει καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. η λύση της εταιρείας, καθώς και τα ονόματα των διαχειριστών, ούτως ώστε και οι τρίτοι

να είναι σε θέση να λάβουν γνώση. Στην αντίθετη περίπτωση, εύλογα θα μπορούσε ένας τρίτος – συναλλασσόμενος με την εταιρεία να θεωρήσει πως ο ετερόρρυθμος εταίρος – εκκαθαριστής είναι ομόρρυθμος εταίρος και πως η εταιρεία δε βρίσκεται σε στάδιο εκκαθάρισης παρά λειτουργεί καθ' όλα κανονικά. Στην περίπτωση αυτή, προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντα των καλόπιστων τρίτων, τυγχάνει αναλογικής εφαρμογής η διάταξη του *άρθρου 278 παρ. 2 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012*, οπότε και η ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου – εκκαθαριστή θα είναι απεριόριστη, εκτός και αν ο τρίτος που συνήψε μαζί του τη συναλλαγή γνώριζε την ιδιότητα του εταίρου ως ετερόρρυθμου.

Μετά το πέρας της εκκαθάρισης, η εταιρεία ως νομικό πρόσωπο πρέπει να διαγραφεί από το Γ.Ε.ΜΗ. (*άρθρο 10 παρ. 1 στοιχ. ε' ν 3419/2005*), τα δε βιβλία και τα έγγραφα της εταιρείας πρέπει να παραδοθούν προς φύλαξη σε έναν από τους εταίρους ή σε τρίτον σύμφωνα με τη διάταξη του *άρθρου 268 παρ. 5 του ν. 4072/2012*, η οποία εφαρμόζεται αναλογικά και στην Ε.Ε. ελλείψει ειδικότερης ρύθμισης.

11.2 Για την Ι.Κ.Ε.

Το ζήτημα της λύσης της Ι.Κ.Ε. ρυθμίζεται από τη διάταξη του *άρθρου 103 του ν. 4072/2012* το οποίο ορίζει ότι «*Η ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία λύεται: (α) οποτεδήποτε με απόφαση των εταίρων, (β) όταν παρέλθει ο ορισμένος χρόνος διάρκειας, εκτός αν ο χρόνος αυτός παραταθεί πριν λήξει με απόφαση των εταίρων, (γ) αν κηρυχθεί η εταιρεία σε πτώχευση, και (δ) σε άλλες περιπτώσεις που προβλέπει ο παρών νόμος ή το καταστατικό. Η λύση της εταιρείας, αν δεν οφείλεται στην πάροδο του χρόνου διάρκειας, καταχωρίζεται στο Γ.Ε.ΜΗ. με μέριμνα του εκκαθαριστή.*»

Από την ανωτέρω διάταξη σε συνδυασμό με την παράθεση των λόγων λύσης της Ε.Ε. που μόλις ανωτέρω αναλύθηκε, στην οποία εφαρμόζονται αναλογικά και κάποιοι από τους προβλεπόμενους λόγους λύσης της Ο.Ε., παρατηρείται κατ' αρχάς η εξής κοινή συνιστώσα μεταξύ των τριών εταιρικών μορφωμάτων αναφορικά με τους λόγους που δύνανται να επιφέρουν τη λύση αυτών και η οποία είναι:

- α) η λύση λόγω της πάροδο του συμφωνημένου χρόνου διάρκειας της εταιρείας
- β) η λύση με απόφαση των εταίρων
- γ) η λύση με την κήρυξη της εταιρείας σε πτώχευση
- δ) σε άλλες περιπτώσεις που προβλέπει ο ν. 4072/2012 ή το καταστατικό – εταιρική σύμβαση, για δε την Ο.Ε. και την Ε.Ε., όπως και ανωτέρω εκτέθηκε, προβλέπεται επιπροσθέτως και η

περίπτωση της λύσης με δικαστική απόφαση ύστερα από αίτηση του εταίρου, εφόσον υπάρχει σπουδαίος λόγος.

Πρώτα απ' όλα άξιο μνείας κρίνεται το γεγονός πως ο νομοθέτης ρυθμίζοντας το καθεστώς λύσης της Ι.Κ.Ε. δίνει το πρώτον προβάδισμα στην αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας και πρωτοβουλίας των εταίρων προβλέποντας τη δυνατότητα λύσης της εταιρείας με απόφαση των εταίρων, απόφαση η οποία απαιτεί αυξημένη πλειοψηφία των 2/3 του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 72 παρ. 5 και 68 παρ. 2 στοιχ. ε' του ν. 4072/2012.

Επιπροσθέτως, η Ι.Κ.Ε. λύνεται, όταν παρέλθει ο ορισμένος – συμφωνημένος χρόνος διάρκειάς της, εκτός αν ο χρόνος αυτός παραταθεί με απόφαση των εταίρων πριν από την παρέλευσή του. Επίσης, η Ι.Κ.Ε. λύνεται σε περίπτωση πτώχευσης. Περαιτέρω, η Ι.Κ.Ε. λύνεται και σε άλλες περιπτώσεις που προβλέπει ο νόμος ή το καταστατικό. Ειδικότερα, στο καταστατικό μπορεί να ορίζεται ως λόγος λύσης λ.χ. ο θάνατος ή η πτώχευση κάποιου εταίρου, η ματαίωση κάποιου έργου που είχε αναληφθεί κ.ο.κ. Σε κάθε περίπτωση βέβαια η αναφορά στο γεγονός που συνιστά το λόγο λύσης της εταιρείας θα πρέπει να είναι ιδιαίτερως σαφής, ώστε να μη δημιουργείται αμφιβολία τόσο στους εταίρους όσο και στους τρίτους που συναλλάσσονται με την εταιρεία.

Πέραν της δυνατότητας που δίνει ο νομοθέτης στους εταίρους να μπορούν να προβλέψουν καταστατικά ειδικότερους και συγκεκριμένους λόγους λύσης που ενδεχομένως να προσιδιάζουν περισσότερο στο μοντέλο της συγκεκριμένης υπό εξέταση Ι.Κ.Ε., ο ίδιος ο νόμος προβλέπει και περιπτώσεις λύσης της Ι.Κ.Ε. όπως αυτή της κήρυξης της εταιρείας άκυρης με δικαστική απόφαση λόγω ελαττωματικότητας της σύστασής της, περίπτωση η οποία ρυθμίζεται από τη διάταξη του άρθρου 53 παρ. 3 του ν. 4072/2012. Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 102 του ν. 4072/2012 ρυθμίζει την ενδεχόμενη λύση της εταιρείας με απόφαση των εταίρων σε περίπτωση που αυτή βρίσκεται σε κατάσταση επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμής ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της. Εναλλακτικά ο διαχειριστής της εταιρείας οφείλει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση να συγκαλέσει τη συνέλευση των εταίρων, προκειμένου αυτή να αποφασίσει με ποια μέτρα πρέπει να αντιμετωπισθεί η κατάσταση αυτή. Οι εταίροι λοιπόν μπορεί αντί να αποφασίσουν τη λύση της εταιρείας, να υποβάλουν αίτηση περί κήρυξης της εταιρείας σε πτώχευση ή έναρξης διαδικασίας εξυγίανσης.

Σε κάθε περίπτωση η λύση της εταιρείας πρέπει να καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. με μέριμνα του εκκαθαριστή, καταχώρηση η οποία έχει συστατική σημασία (άρθρο 15 παρ. 1 στοιχ. ε του ν. 3419/2005).

Όπως σε κάθε εταιρεία, έτσι και στην Ι.Κ.Ε. μετά το στάδιο λύσης της εταιρείας ακολουθεί η εκκαθάριση, εκτός και αν η εταιρεία λύθηκε λόγω πτώχευσης, οπότε και εκεί εφαρμοστές θα είναι οι οικείες διατάξεις του πτωχευτικού κώδικα. Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 104 παρ. 3 του ν. 4072/2012 η εκκαθάριση διενεργείται από τον διαχειριστή της εταιρείας. Ωστόσο, είναι δυνατόν οι εταίροι με απόφασή τους, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία των 2/3 του συνολικού αριθμού των εταιρικών μεριδίων ή μέσω του καταστατικού, να ορίσουν περισσότερους εκκαθαριστές αντί του διαχειριστή ή να ορίσουν ότι για τη λήψη της σχετικής απόφασης απαιτείται ομοφωνία των εταίρων. Μέχρι το πέρας της εκκαθάρισης η εταιρεία λογίζεται ότι εξακολουθεί να υπάρχει, διατηρώντας την επωνυμία της, στην οποία προστίθενται οι λέξεις «υπό εκκαθάριση». Η εξουσία του διαχειριστή περιορίζεται κατά βάση μόνο στις αναγκαίες για την εκκαθάριση της εταιρείας πράξεις. Ωστόσο, μπορεί αυτός να διενεργήσει και νέες πράξεις, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ολοκλήρωση της εκκαθάρισης και θα είναι προς το συμφέρον της εταιρείας (άρθρο 104 παρ. 2 του ν. 4072/2012).

Ο διορισθείς διαχειριστής μετά την απογραφή των περιουσιακών στοιχείων της Ι.Κ.Ε. υποχρεούται να καταρτίσει οικονομικές καταστάσεις τέλους χρήσης, οι οποίες πρέπει να εγκριθούν με απόφαση των εταίρων. Ακολούθως, υποχρεούται να περατώσει τις εκκρεμείς υποθέσεις της εταιρείας, να εξοφλήσει τα όποια χρέη της, να εισπράξει τις τυχόν ανείσπρακτες απαιτήσεις της και να μετατρέψει σε χρήμα της εταιρική περιουσία. Σε μία τέτοια περίπτωση και αν τούτο καθίσταται εφικτό, ο νομοθέτης προκρίνει την εκποίηση της εταιρικής επιχείρησης ως σύνολο (άρθρο 105 παρ. 2 του ν. 4072/2012).

Κατά το στάδιο της εκκαθάρισης, η υποχρέωση των εταίρων με εξωκεφαλαιακές εισφορές προς παροχή των υπηρεσιών τους εξακολουθεί να υφίσταται για όσο χρόνο κρίνεται τούτο αναγκαίο για τη διεκπεραίωση των εργασιών της εκκαθάρισης. Το ίδιο ισχύει και για τους εταίρους με εγγυητικές εισφορές, οι οποίοι εξακολουθούν να ευθύνονται για τα χρέη της εταιρείας για χρονικό διάστημα τριών (3) ετών από τη λύση της εταιρείας (άρθρο 105 παρ. 3 του ν. 4072/2012), ευθύνη η οποία ομοιάζει με την ευθύνη των ομορρυθμών εταίρων της Ε.Ε. σε περίπτωση λύσης της τελευταίας με μόνη διαφορά ότι στη δεύτερη περίπτωση προβλέπεται η πενταετής παραγραφή των σχετικών αξιώσεων.

Στο τέλος κάθε έτους ο εκκαθαριστής υποχρεούται να καταρτίσει οικονομικές καταστάσεις. Ωστόσο, αν το στάδιο της εκκαθάρισης υπερβεί την τριετία, θα πρέπει να συνταχθεί σχέδιο επιτάχυνσης και περάτωσης της εκκαθάρισης κατά ανάλογη εφαρμογή του νόμου περί Α.Ε., σχέδιο το οποίο θα πρέπει να εγκριθεί με απόφαση των εταίρων (άρθρο 72 παρ. 5 του ν. 4072/2012).

Όταν ολοκληρωθεί η εκκαθάριση, ο εκκαθαριστής συντάσσει οικονομικές καταστάσεις περάτωσης της εκκαθάρισης, οι οποίες αφότου εγκριθούν από τους εταίρους, ακολουθεί το στάδιο της διανομής του προϊόντος της εκκαθάρισης ανάλογα με τον αριθμό των μεριδίων των εταίρων. Ωστόσο, το καταστατικό μπορεί να ορίζει ότι στη διανομή θα προτιμώνται οι εταίροι με εξωκεφαλαιακές εισφορές (άρθρο 105 παρ. 5 του ν. 4072/2012) ή και να προβλέπει ότι κάποιος δεν δύναται να συμμετέχουν στη διανομή ή ότι θα συμμετέχουν περιορισμένα (άρθρο 100 παρ. 4 εδαφ. 2 του ν. 4072/2012).

Τέλος, ο νομοθέτης στη διάταξη του άρθρου 105 παρ. 7 του ν. 4072/2012 προβλέπει τη δυνατότητα αναβίωσης της εταιρείας ακόμη και στο στάδιο της εκκαθάρισης. Η αντίστοιχη δυνατότητα υφίσταται και στο δίκαιο των Α.Ε. με μόνη διαφορά ότι η αναβίωση θα πρέπει να επέλθει σε διάστημα προγενέστερο της διανομής της εταιρικής περιουσίας. Ο περιορισμός αυτός δεν τίθεται στο δίκαιο της Ι.Κ.Ε., μιας και η τελευταία δύναται να λειτουργήσει και χωρίς εταιρική περιουσία, αν πρόκειται για παράδειγμα για εταιρεία παροχής υπηρεσιών.

12. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Το ζήτημα της φορολογικής αντιμετώπισης του εταιρικού τύπου που έκαστος επιχειρηματίας θα επιλέξει να συστήσει αποτελεί επίσης ένα μείζονος σημασίας ζήτημα. Όπως είναι λογικό και εύλογο το παρόν δύναται να αποτελέσει την κινητήριου δύναμη στο μυαλό του επιχειρηματία προ της επιλογής του νομικού μορφώματος της εταιρείας που θα επιλέξει να συστήσει ή που αντιθέτως θα τον αποθαρρύνει από την επιλογή ενός εταιρικού τύπου που εξαρχής είχε επιλέξει, μεταβάλλοντας την επιλογή του προς άλλο εταιρικό τύπο που τον συμφέρει περισσότερο φορολογικά και εν γένει οικονομικά.

12. 1 Για την Ε.Ε.

Σύμφωνα με το Νόμο 4172/2013 που ρυθμίζει μεταξύ άλλων τη φορολογία εισοδήματος των Ο.Ε. και Ε.Ε. από 1/1/2014, ήτοι για το οικονομικό έτος 2013 και έπειτα, οι Ο.Ε. και οι Ε.Ε.

φορολογούνται ανάλογα με τα βιβλία που τηρούν. Τόσο η Ο.Ε., όσο και η Ε.Ε. υποχρεούνται βάσει νόμου να τηρούν απλογραφικά βιβλία (πρώην βιβλία εσόδων - εξόδων) αν το εισόδημα που εμφανίζουν από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα βάσει κύκλου εργασιών δεν ξεπερνά το 1.500.000 ευρώ. Αντιθέτως, εφόσον τα νομικά αυτά πρόσωπα εμφανίζουν κύκλο εργασιών που ξεπερνά το 1.500.000 ευρώ υποχρεούνται σε τήρηση διπλογραφικών βιβλίων β' κατηγορίας.

Στην πράξη η πλειονότητα των συσταθέντων προσωπικών εταιρειών – ακριβώς λόγω της δομής τους - τηρεί απλογραφικά βιβλία (εσόδων – εξόδων). Παρά ταύτα προκειμένου να καταστεί πιο εύκολη στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας η σύγκριση του ισχύοντος φορολογικού καθεστώτος της Ε.Ε. με το αντίστοιχο ισχύον φορολογικό καθεστώς της Ι.Κ.Ε. – η οποία βάσει νόμου υποχρεούται σε τήρηση διπλογραφικών βιβλίων γ' κατηγορίας – η παρούσα ανάλυση θα λάβει ως σημείο αναφοράς την περίπτωση της Ε.Ε., η οποία βάσει κύκλου εργασιών τηρεί διπλογραφικά βιβλία.

Η Ε.Ε. με βάση τα νεότερα φορολογικά δεδομένα διαθέτει σταθερό φορολογικό συντελεστή, δηλαδή τα κέρδη της φορολογούνται με συντελεστή 22% ανεξαρτήτως του ύψους αυτών, ενώ υποχρεούται σε προκαταβολή φόρου ύψους 80% για τα εισοδήματα του 2021 και έπειτα. Βέβαια, αξίζει στο παρόν να τονισθεί πως η προκαταβολή φόρου καταβάλλεται την πρώτη χρονιά και στη συνέχεια κάθε χρόνο επιστρέφεται και προκαταβάλλεται ο φόρος της επόμενης χρήσης. Συνεπώς μετά το πρώτο έτος, εάν τα εισοδήματα της Ε.Ε. μείνουν σταθερά, δεν γίνεται αντιληπτή η εν λόγω επιβάρυνση. Ακολούθως, η Ε.Ε. για τα τρία (3) πρώτα οικονομικά έτη από τη δήλωση έναρξης εργασιών της υποχρεούται σε μειωμένη προκαταβολή φόρου, η οποία ανέρχεται στο 50%. Τέλος, η Ε.Ε. – όπως και η Ο.Ε. - δεν επιβαρύνεται με επιπλέον φόρο στη διανομή κερδών, αφού όλα τα κέρδη ανήκουν στους εταίρους και μοιράζονται υποχρεωτικά, ενώ παράλληλα δεν επιβαρύνεται με επιπλέον συντελεστή σχηματισμού τακτικού αποθεματικού επί των κερδών μετά φόρων.

Τα ως άνω αναπαρίστανται κάτωθι υπό μορφήν πίνακα, προκειμένου να καταστεί ευχερώς κατανοητό το πλέον ισχύον φορολογικό καθεστώς της Ε.Ε.

Πίνακας 1: Φορολογία Ε.Ε.

Φορολογία Ε.Ε.	Ποσοστά
Φόρος Εισοδήματος	22%
Προκαταβολή Φόρου	80%

Προκαταβολή Φόρου (3 πρώτα έτη)*	50%
Φόρος σε Μέρισμα	Δεν έχει
Τακτικό Αποθεματικό	Δεν έχει

Περαιτέρω, για την πληρέστερη κατανόηση του πλέον ισχύοντος τη δεδομένη στιγμή φορολογικού καθεστώτος της Ε.Ε. ακολουθούν, σύμφωνα με το όσα μόλις πρότινος αναλύθηκαν, πίνακες με το προϊσχύσαν φορολογικό καθεστώς της Ε.Ε. έως και το 2021.

Πίνακας 2: Φορολογικός Συντελεστής στην Ε.Ε. 2014 - 2021

Ε.Ε.	Φορολογικός συντελεστής (από το 2014 έως και το 2021)							
Έτη	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Φορολογικός συντελεστής	26%	29%	29%	29%	29%	24%	24%	22%

Πίνακας 3: Παρακράτηση φόρου στην Ε.Ε. 2014 - 2021

Νομικά πρόσωπα Οντότητες	Φορολογικά έτη – Παρακράτηση Φόρου								
Ε.Ε.	2014	2014 μετά την ψήφιση του ν. 4336/2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ε.Ε.	80%	100%	100%	100%	100%	95%	70%	70%	80%

12. 2 Για την Ι.Κ.Ε.

Ως έχει ήδη λεχθεί, η Ι.Κ.Ε. είναι μια σχετικά νέα μορφή εταιρείας που ήρθε στο προσκήνιο το 2012, ως μια ευέλικτη λύση για τους επιχειρηματίες που ήθελαν να αποφύγουν τη γραφειοκρατία που είχαν οι έως τότε μορφές κυρίως των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Η Ι.Κ.Ε. λοιπόν πέρα από την πληθώρα των πλεονεκτημάτων που προσφέρει σε όσους την επιλέξουν,

όπως λ.χ. το μηδενικό αρχικό κεφάλαιο ή την εύκολη σύσταση, διαθέτει και φορολογικά πλεονεκτήματα που την καθιστούν ακόμη πιο ελκυστική.

Η Ι.Κ.Ε. έχει την ίδια φορολογική αντιμετώπιση με την Ε.Π.Ε., τηρεί δηλαδή διπλογραφικά βιβλία, και τα καθαρά της κέρδη φορολογούνται με τους ίδιους συντελεστές, που ισχύουν για τις Ε.Π.Ε. και τις Α.Ε. (βλ. άρθρα 101 § 1, 109 § 1 και 55 § 1 Ν. 2238/94, όπως ισχύουν μετά και τις τροποποιήσεις του πρόσφατου Ν. 4110/2013). Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 116 παρ. 11 του ν. 4072/2012 ορίζει ότι «οι εκάστοτε ισχύουσες φορολογικές διατάξεις για τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης εφαρμόζονται και στις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (Ι.Κ.Ε.)».

Η Ι.Κ.Ε. με βάση τα νεότερα φορολογικά δεδομένα διαθέτει σταθερό φορολογικό συντελεστή, δηλαδή τα κέρδη της φορολογούνται με συντελεστή 22% και 5% στη διανομή των κερδών της. Ωστόσο, η διανομή των κερδών δεν είναι υποχρεωτική βάσει νόμου, αλλά λαμβάνεται με σχετική απόφαση κατόπιν συνέλευσης των εταίρων της σε Γενική Συνέλευση. Το ποσοστό της προκαταβολής φόρου του επόμενου έτους ανέρχεται σε ποσοστό 80% και 50% για τα 3 πρώτα έτη λειτουργίας της, ενώ παράλληλα επιβάλλεται φορολογικός συντελεστής σχηματισμού τακτικού αποθεματικού επί των κερδών μετά φόρων 5%. Τα ανωτέρω φορολογικά δεδομένα ισχύουν για το έτος 2022, κατά το οποίο η Ι.Κ.Ε. θα φορολογηθεί για τα κέρδη του έτους 2021. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως η Ι.Κ.Ε. από το χρονικό σημείο της σύστασής της υποχρεούται να τηρεί διπλογραφικά βιβλία γ' κατηγορίας.

Κατ' αναλογία προς την Ε.Ε. και εδώ θα ακολουθεί πίνακας με το ισχύον – νεότερο – φορολογικό καθεστώς της Ι.Κ.Ε., προκειμένου τα ως άνω να γίνουν σχηματικά καλύτερα κατανοητά:

Πίνακας 4: Φορολογία Ι.Κ.Ε.

Φορολογία Ι.Κ.Ε.	Ποσοστά
Φόρος Εισοδήματος	22%
Προκαταβολή Φόρου	80%
Προκαταβολή Φόρου (3 πρώτα έτη)*	50%
Φόρος σε Μέρισμα	5%
Τακτικό Αποθεματικό	5%

* Σημειώνεται πως το ποσό της προκαταβολής φόρου του έτους, συμψηφίζεται με το χρεωστικό υπόλοιπο φόρου του επόμενου έτους.

Βέβαια, επειδή η Ι.Κ.Ε. ως μορφή αμιγώς κεφαλαιουχικής εταιρείας, διαθέτει λίγο πιο περίπλοκο φορολογικό καθεστώς από το αντίστοιχα ισχύον στην Ε.Ε., το οποίο αναλύθηκε στην προηγούμενη υποενότητα, κρίνεται στο παρόν επιβεβλημένη η παρουσίαση ενός απλοϊκού παραδείγματος επί σκοπώ βαθύτερης και ουσιαστικότερης κατανόησης του τρόπου φορολογίας της Ι.Κ.Ε. :

Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι έχουμε να εξετάσουμε μία Ι.Κ.Ε. η οποία έχει κέρδη προ φόρων 30.000 ευρώ εντός του έτους 2021. Λαμβάνοντας υπόψιν τα όσα μέχρι τώρα έχουν αναλυθεί, θα ακολουθήσει στη συνέχεια πίνακας με την ανάλυση του τρόπου που τα κέρδη αυτά θα φορολογηθούν – το έτος 2022 - προκειμένου να διαπιστώσουμε το ποσό των καθαρών κερδών στο τέλος του έτους.

Δεδομένα: 30.000 ευρώ κέρδος προ φόρων

Πίνακας 5: Παράδειγμα φορολογίας Ι.Κ.Ε.

Φορολογία Ι.Κ.Ε.		
Κέρδος προ φόρων	(Έσοδα – Έξοδα)	30.000€
Φόρος Εισοδήματος	30.000 € x 22%	6.600€
Προκαταβολή Φόρου	6.600 € x 50%	3.300€
Σύνολο Φόρου και Προκαταβολής	6.600 € + 3.300 €	9.900€
Κέρδος μετά Φόρων	30.000 € - 9.900 €	20.100€
Τακτικό Αποθεματικό	20.100 € x 5%	1.005,00€
Υπόλοιπο προς Διανομή	20.100 € - 1.005,00 €	19.995,00€
Φόρος μερίσματος (Διανομή του 100%)	19.995,00 € x 5%	999,75€
Καθαρό αποτέλεσμα	19.995,00 € – 999,75 €	18.995,25€

Ύστερα από την παρουσίαση του τρόπου φορολόγησης της Ι.Κ.Ε. στο απλοϊκό παράδειγμα που μόλις ανωτέρω αναλύθηκε, κάτωθι ακολουθεί πίνακας με το προϊσχύσαν φορολογικό καθεστώς της Ι.Κ.Ε. κατά τα προηγούμενα έτη, ήτοι προ του έτους 2021, σε πλήρη αντιστοιχία της ανάλυσης του φορολογικού καθεστώτος της Ε.Ε. που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη υποενότητα, προκειμένου να αποκτήσουμε μία ολιστική εικόνα αναφορικά με το πώς καταλήξαμε στο ισχύον – τη δεδομένη στιγμή – φορολογικό καθεστώς στις Ι.Κ.Ε.

Πίνακας 6: Φορολογικός συντελεστής στην Ι.Κ.Ε. 2014-2021

Ι.Κ.Ε.	Φορολογικός συντελεστής (από το 2014 έως και το 2021)
--------	---

Έτη	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Φορολογικός συντελεστής	26%	29%	29%	29%	29%	24%	24%	22%

Πίνακας 7: Παρακράτηση φόρου στην Ι.Κ.Ε. 2014 - 2021

Νομικά πρόσωπα - Οντότητες	Φορολογικά έτη – Παρακράτηση Φόρου								
	2014	2014 μετά την ψήφιση του ν. 4336/2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ι.Κ.Ε.	80%	100%	100%	100%	100%	95%	70%	70%	80%

Πίνακας 8: Παρακράτηση φόρου μερισμάτων στην Ι.Κ.Ε. 2014 -2021

Για εισοδήματα που αποκτώνται το φορολογικό έτος που ξεκινά από	Συντελεστής παρακράτησης φόρου μερισμάτων
01.01.2014	10%
01.01.2015	10%
01.01.2016	10%
01.01.2017	15%
01.01.2018	15%
01.01.2019	10%
01.01.2020	5%
01.01.2021	5%

Ύστερα από την επιγραμματική - γενικού πλαισίου - ανάλυση του ισχύοντος φορολογικού καθεστώτος της Ε.Ε. και της Ι.Κ.Ε. απαραίτητη κρίνεται στο παρόν η αναπαράσταση με τη μορφή πίνακα της φορολογικής αντιμετώπισης των δύο ως άνω εταιρικών μορφών σε συνδυασμό και με τις λοιπές διακριτές (οικονομικές) επιβαρύνσεις, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν πιο σαφές σε έναν ανερχόμενο επιχειρηματία το κόστος που θα κληθεί να επιβαρυνθεί κατά την

επιλογή του νομικού μορφώματος της εταιρείας που θα επιλέξει να συστήσει για να πλαισιώσει νομικά, φορολογικά και εν γένει οικονομικά την επιχείρησή του.

Πίνακας 9: Σύγκριση φορολογίας Ε.Ε. - Ι.Κ.Ε.

Εταιρικός τύπος	Ε.Ε.	Ι.Κ.Ε.
Συντελεστής φορολογίας	22% ανεξαρτήτου ύψους κερδών	22% ανεξαρτήτου ύψους κερδών
Τέλος επιτηδεύματος	800€ - 1.000€	800€ - 1.000€
Κατηγορία βιβλίων	Απλογραφικά ή Β' Διπλογραφικά βάσει κύκλου εργασιών	Γ' διπλογραφικά
Προκαταβολή φόρου	80% (50% έκπτωση για τα πρώτα 3 έτη)	80% (50% έκπτωση για τα πρώτα 3 έτη)
Φόρος διανομής μερισμάτων	Δεν έχει	5%
Συντελεστή σχηματισμού τακτικού αποθεματικού επί των κερδών μετά φόρων	Δεν έχει	5%. Το ποσοστό των κερδών που θα γίνει διανομή αποφασίζεται από τους εταίρους
Μηνιαία λογιστική υποστήριξη	70,00€ - 500,00€	250,00€ - 1.000€
Σύνταξη και Δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων	Όχι	Επιβάλλεται
Υποχρέωση απογραφής	Ναι	Ναι
Διοίκηση – Λήψη αποφάσεων	Οι εταίροι	Η Συνέλευση των εταίρων
Διάρκεια λειτουργίας	Αορίστου χρόνου	Αορίστου χρόνου
Ελάχιστο υποχρεωτικό Κεφάλαιο	Δεν απαιτείται συγκεκριμένο ύψος	Τουλάχιστον ένα (1) ευρώ ή εργασία

Ευθύνη Εταίρων	Ο ομόρρυθμος με την προσωπική του περιουσία και ο ετερόρρυθμος μέχρι του ποσού της εισφοράς του	Ευθύνη έχει η Ι.Κ.Ε. Οι εταίροι μέχρι το ύψος των εισφορών τους
Υποχρεωτική Ασφάλιση στον ΕΦΚΑ	Ναι	Μόνο οι διαχειριστές
Εισφορές σε είδος/ Δυνατότητα λήψης αμοιβής από τον διαχειριστή αναγνωριζόμενη ως δαπάνη	Όχι	Ναι
Χαμηλότερη κατηγορία ασφαλιστικής εισφοράς ΕΦΚΑ	220€, ενώ για τα πρώτα 5 χρόνια είναι 136€	220€, ενώ για τα πρώτα 5 χρόνια είναι 136€
Ετήσιο κόστος Γ.Ε.ΜΗ.	80,00€	100,00€
Μεταβολή δραστηριότητας	Τροποποίηση καταστατικού και υποβολή σε Γ.Ε.ΜΗ.	Τροποποίηση καταστατικού και υποβολή σε Γ.Ε.ΜΗ.
Φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου (κατά την αύξηση)	1%	1%
Τήρηση και παρακολούθηση ταμείου	Όχι	Ναι

13. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ

Με το **ν. 4601/2019** ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή την 15/04/2019 επιχειρείται να εξασφαλιστεί για πρώτη φορά κανονιστική ενότητα, ομοιογένεια και τάξη στο πεδίο εν γένει των εταιρικών μετασχηματισμών. Περαιτέρω, επιχειρείται η απαλλαγή από τις παθογένειες του παρελθόντος, η προώθηση και η διευκόλυνση των γνήσιων μετασχηματισμών, η ενιαία αντιμετώπιση των διαδικαστικών προϋποθέσεων συντέλεσης των εταιρικών μετασχηματισμών καθώς και η σαφής οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων ουσιαστικού εταιρικού και φορολογικού δικαίου. Για πρώτη φορά λοιπόν επιχειρείται η κωδικοποίηση όλων των διατάξεων που

αφορούν τους εταιρικούς μετασχηματισμούς και που εφαρμόζονται σε όλους τους εταιρικούς τύπους σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο.

Κατά τη διάρκεια ζωής ενός νομικού προσώπου καθίσταται εξαιρετικά πιθανό να μεταβληθούν οι συνθήκες που υφίσταντο κατά την ίδρυσή του, λόγος για το οποίο κρίνεται σκόπιμη άλλως απαραίτητη ή και επιβεβλημένη η μεταβολή της εταιρικής δομής που αρχικά είχε επιλεγεί. Το παρόν εξυπηρετείται από το θεσμό της μετατροπής. Αν και η μετατροπή αποτελεί την πιο «ήπια» θα έλεγε κανείς εκδοχή εταιρικού μετασχηματισμού, εντούτοις η μετατροπή δεν συντελείται απλώς και μόνο με την τροποποίηση του καταστατικού, ήτοι της εταιρικής σύμβασης της μετατρεπόμενης εταιρείας αλλά αντιθέτως λαμβάνει χώρα μία τέλεια δομική εταιρική μεταβολή. Οι διατάξεις των *άρθρων 104 επομ. του ν. 4601/2019* ρυθμίζουν τα ειδικότερα ζητήματα της μετατροπής, ενώ στις διατάξεις των *άρθρων 118 – 139 του ν. 4601/2019* ρυθμίζονται οι τις περιπτώσεις μετατροπής των κατ' ιδίαν εταιρικών τύπων. Μολονότι ο θεσμός της μετατροπής προβλεπόταν και υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο απαιτείτο λύση και εκκαθάριση της υπό μετατροπής εταιρείας και μεταβίβαση των εταιρικών αντικειμένων και των εταιρικών χρεών στη νέα υπό σύσταση εταιρεία, με το ισχύον και πλέον νομοθετικό καθεστώς η ως άνω διαδικασία είναι επιτρεπτή σε οποιονδήποτε εταιρικό τύπο και αν συντείνει. Ακριβώς για το λόγο του ότι η μετατροπή σηματοδοτεί την καθολική αλλαγή του συστήματος των κανόνων που ρυθμίζουν το σύνολο της λειτουργίας της εταιρείας και των εννόμων προς τα έξω και προς τα έσω σχέσεων αυτής, ο νομοθέτης απαιτεί η σχετική περί μετατροπής απόφαση να λαμβάνεται κατ' αποκλειστική αρμοδιότητα από τη γενική συνέλευση των μετόχων – επί κεφαλαιουχικών εταιρειών – ή από το σύνολο των εταίρων – επί προσωπικών εταιρειών-. Η κεφαλαιώδης σημασία που έχει η απόφαση περί μετατροπής εμφανίζεται και σε περίπτωση που αποφασισθεί η μετατροπή από τον εταιρικό τύπο μίας προσωπικής εταιρείας σε κεφαλαιουχική, όπου εκεί τα συστήματα κανόνων που ρυθμίζουν τον με πρώτο εταιρικό τύπο δεν είναι τόσο αυστηρά όσο το νομοθετικό καθεστώς που ρυθμίζει τον εταιρικό τύπο της μετατραπέυσης (νέας) εταιρείας. Όπως είναι λογικό, η απόφαση περί μετατροπής – όπως και κάθε αλλαγή στην εταιρική δομή – απαιτείται να καταχωρηθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. (*άρθρο 113 παρ. 3 του ν. 4601/2019*). Με την καταχώρηση αυτή θεωρείται περατωθείσα η όλη διαδικασία, ενώ αυτοδικαίως επέρχονται τα κάτωθι έννομα αποτελέσματα, ήτοι:

α) η μετατραπέυσα εταιρεία διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα και συνεχίζεται με τη νέα νομική της μορφή, χωρίς να πραγματοποιείται μεταβίβαση της περιουσίας της, με ειδική ή καθολική διαδοχή,

- β) οι διοικητικές άδειες που έχουν εκδοθεί υπέρ της μετατραπέισας εταιρείας συνεχίζουν να υφίστανται,
- γ) οι μέτοχοι ή οι εταίροι της μετατραπέισας εταιρείας μετέχουν στην εταιρεία με τη νέα νομική της μορφή, σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν αυτή,
- δ) δικαιώματα τρίτων στις εταιρικές συμμετοχές της μετατραπέισας εταιρείας διατηρούνται στις εταιρικές συμμετοχές της εταιρείας με τη νέα πλέον νομική της μορφή.

13.1 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Το ζήτημα της μετατροπής στις προσωπικές εταιρείες εν γένει ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 118 – 127 του ν. 4601/2019.

Ας σκεφτούμε λοιπόν την περίπτωση εκείνη κατά την οποία μετά τη λύση της προσωπικής εταιρείας δεν ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, όπως ορίζει ο ν. 4012/2012, αλλά αποφασίζεται μεταξύ των εταίρων να μετατραπεί η εταιρεία σε άλλον εταιρικό τύπο. Βέβαια, όπως τονίσθηκε και ανωτέρω, λόγω της σπουδαιότητας της απόφασης περί μετατροπής η διάταξη του άρθρου 121 παρ. 1 εδαφ. α' του ν. 4601/2019 τονίζει και επισημαίνει ότι «**η απόφαση των εταίρων προσωπικής εταιρείας για τη μετατροπή της λαμβάνεται με ομοφωνία**». Ωστόσο, είναι δυνατόν με σχετική καταστατική πρόβλεψη να ορισθεί ότι η σχετική απόφαση περί μετατροπής θα λαμβάνεται από την πλειοψηφία των 3/4 του όλου αριθμού των εταίρων (άρθρο 121 παρ. 1 εδαφ. β' του ν. 4601/2019) με παράλληλο δικαίωμα εξόδου για τον διαφωνούντα εταίρο, δικαίωμα το οποίο δεν μπορεί να περιοριστεί από την εταιρική σύμβαση (άρθρο 121 παρ. 3 του ν.4601/2019).

Περαιτέρω, όπως και σε προηγούμενη ενότητα έχει αναφερθεί, **η Ε.Ε. μετατρέπεται σε Ο.Ε.** σε περίπτωση εξόδου, αποκλεισμού ή θανάτου του μοναδικού ετερόρρυθμου εταίρου της (άρθρο 125 παρ. 1 του ν. 4601/2019), συνέπεια η οποία επέρχεται ένεκα της ίδιας της φύσης της Ε.Ε., η οποία δεν μπορεί να λειτουργήσει ως τέτοια χωρίς την ύπαρξη έστω και ενός ετερόρρυθμου εταίρου. Αντιστοίχως, **η Ο.Ε. μετατρέπεται αυτοδικαίως σε Ε.Ε.** σε περίπτωση εισόδου νέου εταίρου στην εταιρεία υπό την ιδιότητα του ετερόρρυθμου εταίρου, καθώς και σε περίπτωση μετατροπής της ιδιότητας ενός έστω ομόρρυθμου εταίρου σε ετερόρρυθμο εταίρο (άρθρο 126 παρ. 1 του ν. 4601/2019).

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να τονίσουμε πως εφόσον ένας εταίρος της υπό μετατροπή εταιρείας ευθύνεται προσωπικά και μετά τη μετατροπή για τα χρέη της εταιρείας με τη νέα της νομική μορφή, απαιτείται προς τούτο η ρητή συναίνεσή του. Άλλωστε η απόφαση των εταίρων

για τη μετατροπή και η εταιρική σύμβαση της εταιρείας με τη νέα νομική της μορφή πρέπει να περιλαμβάνουν και τους εταίρους που, ως εταίροι της εταιρείας με τη νέα νομική της μορφή, ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της, εφόσον συντρέχει περίπτωση τέτοιας ευθύνης (άρθρο 122 παρ. 1 του ν. 4601/2019).

Επιπροσθέτως, σε περίπτωση **μετατροπής της ετερόρρυθμης εταιρείας σε ανώνυμη εταιρεία**, η σχετική απόφαση των εταίρων και το καταστατικό της εταιρείας με τη νέα νομική της μορφή πρέπει να περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη σύνθεση του πρώτου διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας και των ελεγκτών της πρώτης εταιρικής χρήσης, το διορισμό προέδρου, αντιπροέδρου, διευθύνοντος ή εντεταλμένου συμβούλου ή προσώπων με άλλη ιδιότητα και αρμοδιότητες για το πρώτο διοικητικό συμβούλιο. Ακολούθως, σε περίπτωση **μετατροπής της Ε.Ε. σε μία εκ των τριών μορφών κεφαλαιουχικών εταιρειών (Α.Ε., Ε.Π.Ε. ή και Ι.Κ.Ε.)** η σχετική απόφαση των εταίρων θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου. Περαιτέρω, συμπληρωματικά αναφέρεται πως σε περίπτωση **μετατροπής της Ε.Ε. σε Ι.Κ.Ε.**, εφόσον ο εταίρος της υπό μετατροπή εταιρείας πρόκειται να λάβει μερίδια που αντιστοιχούν σε εξωκεφαλαιακές εισφορές, απαιτείται η ρητή προς τούτο συναίνεσή του (άρθρο 121 παρ. 2 εδαφ. β' του ν. 4601/2019). Από τα ανωτέρω, καταδεικνύεται η σπουδαιότητα της απόφασης της μετατροπής, όπως αυτή ήδη έχει τονισθεί από την αρχή της παρούσας υποενότητας, ειδικά όταν η νέα εταιρεία ρυθμίζεται από «αυστηρότερο» νομοθετικό πλαίσιο σε σχέση με την παλαιά, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει σε περίπτωση μετατροπής μίας προσωπικής εταιρείας σε κεφαλαιουχική.

Τέλος, το ζήτημα των αξιώσεων των εταίρων της μετατραπέυσας εταιρείας ρυθμίζεται από τη διάταξη του άρθρου 127 του ν. 4601/2019. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή σε περίπτωση μετατροπής της Ε.Ε. σε κεφαλαιουχική, οι αξιώσεις κατά των ομόρρυθμων και κατά των ετερόρρυθμων εταίρων παραγράφονται ύστερα από πέντε (5) έτη από τη συντέλεση της μετατροπής, ήτοι από την καταχώρηση της σχετικής απόφασης των εταίρων στο Γ.Ε.ΜΗ. κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 113 παρ. 1 και 2 του ν. 4601/2019, εκτός αν η σχετική αξίωση κατά της ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρείας υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή. Περαιτέρω, σε περίπτωση μετατροπής της Ο.Ε. σε Ε.Ε. – περίπτωση η οποία λαμβάνει χώρα επί μετατροπής της ιδιότητας ενός ομορρύθμου εταίρου σε ετερόρρυθμο σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 126 παρ. 1 περ. β' του ν. 4601/2019 - οι αξιώσεις κατά των συγκεκριμένων ομόρρυθμων εταίρων παραγράφονται ύστερα από πέντε (5) έτη από τη συντέλεση της μετατροπής, εκτός αν η σχετική αξίωση κατά της ομόρρυθμης εταιρείας υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή. Ωστόσο, οι ανωτέρω διατάξεις περί παραγραφής της

ευθύνης δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση που ο δανειστής της εταιρείας παρείχε εγγράφως τη συναίνεσή του για τη μετατροπή της εταιρείας.

13.2 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ι.Κ.Ε.

Για την περίπτωση μετατροπής των κεφαλαιουχικών εταιρειών εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των άρθρων 128 έως 133 του ν.4601/2019.

Κατ' αναλογία των όσων εκτέθηκαν ανωτέρω για τις προσωπικές εταιρείες και ειδικότερα για την Ε.Ε. αναφορικά με τη σπουδαιότητα της απόφασης μετατροπής από έναν εταιρικό τύπο σε έναν άλλο, η διάταξη του άρθρου 130 παρ. 2 του ν.4601/2019 υπενθυμίζει και εδώ ότι **«μετατροπή οποιασδήποτε κεφαλαιουχικής εταιρείας σε ομόρρυθμη εταιρεία πραγματοποιείται με ομόφωνη απόφαση του συνόλου των μετόχων ή των εταίρων της»**. Εν αντιθέσει προς τη διάταξη του άρθρου 121 παρ. 1 εδαφ. β' του ν. 4601/2019 που εφαρμόζεται στις προσωπικές εταιρείες βάσει τις οποίες δια του καταστατικού μπορεί να ορισθεί ότι η απόφαση της μετατροπής θα λαμβάνεται από την πλειοψηφία των 3/4 του όλου αριθμού των εταίρων, μη απαιτούμενης της ύπαρξης ομοφωνίας, το τέταρτο (δ') εδάφιο της διάταξης του άρθρου 130 παρ. 2 ορίζει ότι **«όροι του καταστατικού της υπό μετατροπή εταιρείας που επιτρέπουν τη λήψη απόφασης για μετατροπή της με πλειοψηφία δεν λαμβάνονται υπόψη»**. Ομοιότητα ωστόσο παρατηρείται στη διάταξη του άρθρου 121 παρ. 2 του ν. 4601/2019, η ρύθμιση της οποίας επαναλαμβάνεται και στη διάταξη του άρθρου 130 παρ. 3 του ν. 4601/2019 η οποία ορίζει ότι **« Εφόσον μέτοχος ή εταίρος της υπό μετατροπή εταιρείας ευθύνεται προσωπικά, μετά τη μετατροπή, για τα χρέη της εταιρείας με τη νέα νομική της μορφή, απαιτείται η ρητή συναίνεσή του. Το ίδιο ισχύει σε περίπτωση μετατροπής σε ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία, εφόσον μέτοχος ή εταίρος της υπό μετατροπή εταιρείας πρόκειται να λάβει μερίδια που αντιστοιχούν σε εξωκεφαλαιακές εισφορές»**. Περαιτέρω, κατ' αντιστοιχία προς το δικαίωμα εξόδου του διαφωνούντα ως προς τη μετατροπή εταίρου στις προσωπικές εταιρείες, ο μέτοχος ή εταίρος κεφαλαιουχικής εταιρείας που διαφώνησε με τη μετατροπή, δικαιούται να ζητήσει την εξαγορά των μετοχών ή των μεριδίων του, δικαιούμενου του τελευταίου ακόμη και να μεταβιβάσει τις μετοχές ή τα μερίδιά του σε τρίτους κατά παρέκκλιση καταστατικών όρων που εισάγουν απαγορεύσεις ή δεσμεύσεις αναφορικά με τη δυνατότητα μεταβίβασης των εταιρικών μεριδίων (άρθρο 130 παρ. 4 του ν. 4601/2019).

Τέλος, το ζήτημα της παραγραφής των αξιώσεων ρυθμίζεται από τη διάταξη του άρθρου 133 του ν. 4601/2019. Μολονότι για τα χρέη της εταιρείας δεν ευθύνονται προσωπικά οι μέτοχοι – εταίροι της κεφαλαιουχικής εταιρείας, στοιχείο το οποίο αποτελεί και το βασικότερο ίσως

σημείο διαφοροποίησης των κεφαλαιουχικών εταιρειών από τις προσωπικές εταιρείες, σε ελάχιστες περιπτώσεις στις οποίες οι εταίροι δύνανται να ευθύνονται και προσωπικά για τα χρέη της εταιρείας, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των εταίρων με εγγυητική εισφορά στην Ι.Κ.Ε. η διάταξη του άρθρου 133 παρ. 1 ορίζει «σε περίπτωση μετατροπής ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας, εφόσον υπάρχουν μερίδια που αντιστοιχούν σε εγγυητικές εισφορές και οι εταίροι που κατέχουν τα μερίδια αυτά δεν ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της εταιρείας που γεννώνται μετά τη μετατροπή της, οι αξιώσεις κατά των εταίρων αυτών για τα χρέη της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας παραγράφονται ύστερα από τρία (3) έτη από τη συντέλεση της μετατροπής σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 113, κατά περίπτωση, εκτός αν η αξίωση κατά της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή». Ωστόσο, κατ' αντιστοιχία των οικείων διατάξεων περί μετατροπής των προσωπικών εταιρειών και η διάταξη του άρθρου 133 παρ. 2 του ν.4601/2019 ορίζει ότι η παραπάνω ευθύνη δεν υφίσταται αν ο δανειστής της Ι.Κ.Ε. παρείχε εγγράφως τη συγκατάθεσή του για τη μετατροπή της εταιρείας σε άλλον εταιρικό τύπο.

14. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η απάντηση στο εξής ευσύνοπτό πλην όμως όχι και τόσο απλό ερώτημα του «**Ποια εταιρεία με συμφέρει να συστήσω; Ε.Ε. ή Ι.Κ.Ε. ;**». Τέθηκε λοιπόν ως αφετηρία η παρουσίαση του κάθε εταιρικού μορφώματος από το ιδρυτικό στάδιο της έναρξης της λειτουργίας του έως και την με οποιονδήποτε τρόπο λύση του άλλως παύση των εργασιών του. Με τη χρήση μεθόδων συγκριτικής ανάλυσης έγινε μία πρώτη προσπάθεια θέσης των δύο εταιρικών μορφωμάτων στο προσκήνιο και αντιπαραβολής των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που κάθε μία από αυτές προσφέρει προτρέποντας ή αντιθέτως αποθαρρύνοντας κάποιον από το να την επιλέξει.

Η Ε.Ε. ως μορφή προσωπικής εταιρείας αποτελεί έναν εταιρικό τύπο που αναντίρρητα και αδιαμφισβήτητα συναντά κανείς πολύ συχνά στην καθημερινή εμπορική – επιχειρηματική πρακτική, όταν περισσότεροι των δύο προσώπων αποφασίζουν να συνεταιριστούν, με σκοπό φυσικά το κέρδος, πλην όμως κάποιος από αυτούς δεν επιθυμεί την εις ολόκληρον ευθύνη και δέσμευση της προσωπικής του περιουσίας εξ' αφορμής της λειτουργίας και σύστασης της εταιρείας, γεγονός το οποίο ικανοποιείται και μπορεί να ευοδωθεί μέσω της συμμετοχής του σε αυτήν ως ετερόρρυθμος εταίρος. Διαφορετικά, αν δηλαδή δε προσφερόταν από το νομοθέτη μία τέτοια δίοδος, το αποτέλεσμα θα ήταν ότι ο υποψήφιος επιχειρηματίας θα αποθαρρυνόταν

και θα αποφάσιζε τελικώς να μη συμμετάσχει ως εταίρος σε μία τέτοια εταιρεία. Περαιτέρω, η Ε.Ε. εμφανίζεται συχνά στην πράξη σε περιπτώσεις που τα άτομα που την αποτελούν διαθέτουν και άλλη εργασία ή και επιχειρηματική δραστηριότητα, πλην όμως αποφασίζουν ως μία επιπλέον πηγή εισοδήματος να συστήσουν μία μικρή επιχείρηση με κάποιους «γνωστούς» τους, η οποία όμως επιχείρηση δεν αποτελεί τη σταθερή και βασική πηγή εισοδήματός τους, τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της. Είναι εμφανές πως ο θεσμός της Ε.Ε. εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό στην πράξη και ικανοποιεί την επιχειρηματικότητα προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με στενούς προσωπικούς δεσμούς και που επιθυμούν να συνεταιριστούν, δίχως κάποιοι από αυτούς να διακινδυνεύσουν την προσωπική τους περιουσία ή που δε διαθέτουν το κεφάλαιο ή τις αναγκαίες υποδομές προκειμένου να συστήσουν μία «μεγάλη εταιρεία» με ό,τι συνεπάγεται αυτό. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται ιδιαίτερα αν ο εκάστοτε αναγνώστης της παρούσας διπλωματικής εργασίας σκεφτεί ένα τέτοιο αντίστοιχο τύπου με τα ανωτέρω παράδειγμα μίας Ε.Ε. από τον προσωπικό του ευρύτερο κύκλο γνωριμιών. Επειδή καθένας από εμάς σίγουρα θα έχει ακούσει κάποιον κοντινότερο ή μη γνωστό του να είναι μέλος μίας Ε.Ε., είτε ως ομόρρυθμος είτε ως ετερόρρυθμος εταίρος, θα διαπιστώσει ήδη με την πρώτη ματιά ότι η εν λόγω Ε.Ε. συγκεντρώνει τα ως άνω χαρακτηριστικά και ικανοποιεί τα συμφέροντα και τις επιθυμίες που μόλις προ ολίγου αναλύθηκαν. Από τα ανωτέρω λοιπόν καθίσταται σαφές πως η Ε.Ε. αποτελεί μία μορφή προσωπικής εταιρείας που εμφανίζεται πολύ συχνά στην πράξη, αποτελεί δε καινοτομία εκ μέρους του νομοθέτη η σύσταση ενός τέτοιου εταιρικού μορφώματος που ναι μεν διαθέτει όλα τα στοιχεία που διαθέτουν και οι λοιπές προσωπικές εταιρείες, πλην όμως κάποιοι από τα μέλη του δεν ευθύνονται απεριόριστα και εις ολόκληρον με την προσωπική τους περιουσία (όπως στην Ο.Ε.). Στις περιπτώσεις λοιπόν που τουλάχιστον δύο επιχειρηματίες – ή και περισσότεροι – επιθυμούν να συνεταιριστούν, ο νομοθέτης δεν τους δίνει μόνο τη δυνατότητα σύστασης μίας Ο.Ε., πλην όμως διαθέτει και το θεσμό – εναλλακτική της Ε.Ε. που αδιαμφισβήτητα διαθέτει ως μεγαλύτερο πλεονέκτημα την περιορισμένη ευθύνη κάποιων από τους εταίρους της, δυνατότητα που αν δεν υπήρχε θα λειτουργούσε προφανώς αποθαρρυντικά για την ανάπτυξη επιχειρηματικής εν γένει δραστηριότητα κάποιων προσώπων.

Από την άλλη πλευρά με την καθιέρωση του θεσμού της Ι.Κ.Ε. παρασχέθηκαν στους εταίρους δυνατότητες διαμόρφωσης των μεταξύ τους σχέσεων που έως τότε δεν ήταν γνωστές στις υπόλοιπες μορφές των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Ήδη από την αιτιολογική έκθεση των άρθρων 43-120 του ν. 4072/2012 και τις αντίστοιχες παρατηρήσεις της έκθεσης της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής προκύπτει το νομικό και οικονομικό πλαίσιο υπό το οποίο δημιουργήθηκε η ανάγκη καθιέρωσης ενός νέου εταιρικού τύπου, αυτού της Ι.Κ.Ε. Κατά το

χρονικό εκείνο διάστημα γίνονταν ήδη προσπάθειες σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση ενός ευρωπαϊκού τύπου «ιδιωτικής» εταιρείας που θα ανταποκρινόταν καλύτερα στις πρακτικές ανάγκες της μικρομεσαίας επιχείρησης. Αντίστοιχο κίνητρο υφίστατο και σε εθνικό κανονιστικό επίπεδο για την καθιέρωση ενός νέου εταιρικού τύπου, αυτού της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας, με σκοπό την εξυπηρέτηση της μικρομεσαίας επιχειρηματικής δραστηριότητας με έναν εταιρικό τύπο πιο ευέλικτο και πιο απλό, σε σχέση με τους έως τότε υπάρχοντες τύπους εταιρειών (προσωπικές εταιρείες – Ε.Π.Ε. – Α.Ε.). Κατόπιν λοιπόν αξιολόγησης του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου εξ απόψεως εταιρικού δικαίου κρίθηκε ότι σε εθνικό επίπεδο αυτή η ανάγκη προστασίας της μικρομεσαίας επιχείρησης δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί με τους υπάρχοντες εταιρικούς τύπους. Το ανωτέρω συμπέρασμα εξήχθη, καθότι στις μεν προσωπικές εταιρείες (Ο.Ε. - Ε.Ε.) υπάρχει για τον επιχειρηματία ομόρρυθμο εταίρο ο βραχνάς της απεριόριστης και εις ολόκληρον ευθύνης του για τα χρέη της εταιρείας, οι δε ανώνυμες εταιρείες, λόγω του κεφαλαιουχικού τους χαρακτήρα, ταιριάζουν περισσότερο στις «μεγάλες» επιχειρήσεις. Περαιτέρω, οι Ε.Π.Ε. αποτελούν μεν έναν ενδιάμεσο, μεταξύ των δύο ανωτέρω, εταιρικό τύπο, πλην όμως διέπονται από μία γερασμένη νομοθεσία (ν. 3190/55), μη δυνάμενη να ανταποκριθεί στο ρόλο που προόριζε ο νομοθέτης για τις Ι.Κ.Ε., κυρίως λόγω της απαιτούμενης διπλής πλειοψηφίας που απαιτείται σε αυτήν (ενν. στην Ε.Π.Ε.) για τη λήψη των αποφάσεων και της γραφειοκρατικής συχνής συμβολαιογραφικής παρέμβασης στις βασικές αποφάσεις των οργάνων της. Ο νομοθέτης λοιπόν προτίμησε, για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των πρακτικών αναγκών της σύγχρονης μικρομεσαίας επιχείρησης, να εισάγει τον καινοφανή νέο εταιρικό τύπο της Ι.Κ.Ε., αντί να εκσυγχρονίσει την περί Ε.Π.Ε. νομοθεσία (ν. 3190/55) προς την κατεύθυνση αυτή των σκοπών που επιθυμούσε να ικανοποιήσει. Και ναι μεν η συμβατική ελευθερία δεν είναι άγνωστη στο δίκαιο των κεφαλαιουχικών εταιριών ήδη και πριν από τη θέσπιση του ν. 4072/2012 - χαρακτηριστικό δε παράδειγμα αποτελεί ότι η Ε.Π.Ε. είναι πιο εύπλαστη από την Α.Ε., ενώ και στην ίδια την Α.Ε. ιδίως ο ν. 3604/2007 έδωσε νέες δυνατότητες στο καταστατικό - πλην όμως κρίθηκε πιο συμφέρουσα για την εξυπηρέτηση των σκοπών που επιδιώκονταν η δημιουργία ενός νέου εταιρικού μορφώματος, αντί του εκσυγχρονισμού ή της αναμόρφωσης ενός ήδη υπάρχοντος. Με την καθιέρωση του εταιρικού τύπου της Ι.Κ.Ε., δόθηκε κατ' αρχάς μία γενικότερα μεγαλύτερη ευελιξία σε σχέση με αυτήν που έως τότε προσφερόταν μέσω του θεσμού της Ε.Π.Ε. Περαιτέρω, δόθηκαν νέες δυνατότητες στους εταίρους, και μάλιστα σε θεμελιώδη ζητήματα της εταιρίας, με αποτέλεσμα η Ι.Κ.Ε. να αποτελεί το κατεξοχήν ευνοϊκό πεδίο εκδήλωσης της συμβατικής ελευθερίας στις κεφαλαιουχικές εταιρίες. Η δυνατότητα συνδυασμού στοιχείων τόσο των προσωπικών όσο και των κεφαλαιουχικών εταιριών, η ανυπαρξία ενός ελάχιστου ποσού κεφαλαίου, η τριμερής

διάκριση των εισφορών, η ελεύθερη αποτίμηση αυτών από τους εταίρους και η γενικότερη ελευθερία καθορισμού των όρων του καταστατικού είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που καθιστούν την Ι.Κ.Ε. προτιμητέα στην αγορά, ιδιαίτερα σε μια περίοδο τέτοιας οικονομικής κρίσης, όπως αυτή που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια η χώρα μας. Μέχρι στιγμής φαίνεται ότι ο εταιρικός αυτός τύπος έχει φανεί αντάξιος των προσδοκιών ως και των αναγκών που σε πρώτο χρόνο επέτασαν την ρύθμισή του. Θα φανεί λοιπόν στο μέλλον κατά πόσο επιτυχής ήταν αυτή η επιλογή. Και τούτο, διότι ο νέος εταιρικός τύπος της Ι.Κ.Ε. που φιλοδοξεί να παίξει τον ρόλο της απλής και ευέλικτης εταιρείας διέπεται από ένα πληθωρικό πλέγμα κανόνων με νεωτεριστικές διατάξεις, όπως είναι οι «εξωκεφαλαιακές» και «εγγυητικές» εισφορές, η διπλή έδρα (καταστατική και πραγματική) και άλλες. Επιπροσθέτως, στις αντίστοιχες ισχύουσες διατάξεις του ν. 4072/2012 για την Ι.Κ.Ε. υφίσταται συχνά παραπομπή ότι στον νέο εταιρικό τύπο εφαρμόζονται, ανάλογα, άλλοτε οι διατάξεις περί Ε.Π.Ε. (ν. 3190/55) και άλλοτε οι διατάξεις του ΚΝ 2190/20 περί ανώνυμων εταιρειών, διατάξεις οι οποίες ενδεχομένως να δημιουργούν σύγχυση και πολλές δυσκολίες στη λειτουργία της Ι.Κ.Ε. Πρόσθετο προς τα ανωτέρω επιχείρημα είναι πως η διάταξη του άρθρου 120 του ν. 4072/2012, σε συνδυασμό με εκείνες του άρθρου 107 του ίδιου νόμου, ενθαρρύνουν και διευκολύνουν τη μετατροπή των υφιστάμενων Ε.Π.Ε. σε Ι.Κ.Ε., μειώνοντας αισθητά τα απαιτούμενα ποσοστά για τη λήψη της σχετικής απόφασης των εταίρων της πρώτης, ρύθμιση η οποία καταδεικνύει και την προτίμηση του ίδιου του νομοθέτη στις Ι.Κ.Ε. σε σχέση με τις Ε.Π.Ε. Μένει λοιπόν μόνον ο χρόνος να αποδείξει αν οι αρχικές εντυπώσεις είναι και οι αληθείς και αν πράγματι ο θεσμός της Ι.Κ.Ε. σε βάθος χρόνου θα κατορθώσει να εξυπηρετήσει πράγματι και σε ουσιαστικό επίπεδο τους σκοπούς τους οποίους κλήθηκε κατά πρώτο χρόνο και με τη θέσπισή του να εξυπηρετήσει, ήτοι τη διευκόλυνση και την αναβάθμιση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την εξισορρόπηση των «αδυναμιών» που εμφάνιζαν οι λοιπές έως τότε ισχύοντες μορφές – προσωπικών και κεφαλαιουχικών – εταιρειών.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως με βάση τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του Γ.Ε.ΜΗ. το 2018, ότε η σύσταση της Ι.Κ.Ε. κατέστη δυνατή και μέσω της πλατφόρμας της Ηλεκτρονικής Υπηρεσίας Μίας Στάσης (e-Υ.Μ.Σ.), χωρίς τη μετάβαση σε οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία, το 55,34% των εταιρειών που συστάθηκαν ήταν Ι.Κ.Ε., δηλαδή μόλις μία στις δύο εταιρείες που συστήνονται είναι Ι.Κ.Ε.! Από το 2012 δε και μέχρι σήμερα τα ποσοστά ίδρυσης της Ι.Κ.Ε. σε σχέση με τις εταιρικές μορφές είναι σταθερά ανοδικά, σε αντίθεση με την Ε.Π.Ε. που παρουσιάζει σταθερά πτωτική τάση.

Από τα ανωτέρω λοιπόν καταδείχθηκε πως τόσο η Ε.Ε. όσο και η Ι.Κ.Ε. αποτελούν η κάθε μία το πιο ελκυστικό τύπο της κατηγορίας των εταιρειών στην οποία καθεμία από αυτές ανήκει, ήτοι

της προσωπικής και κεφαλαιουχικής εταιρείας αντίστοιχα. Ποια από τις δύο όμως υπερέχει και θα πρέπει να επιλεγεί από τον υποψήφιο επιχειρηματία που αμφιταλαντεύεται μεταξύ των δύο; Κατόπιν εξέτασης των βασικών χαρακτηριστικών της κάθε εταιρείας σε αντιπαραβολή προς την άλλη κατά μήκος της παρούσας διπλωματικής εργασίας κάτωθι θα ακολουθήσει ένας συγκεντρωτικός συγκριτικός πίνακας προκειμένου να καταλήξουμε όσο το δυνατόν πιο εύκολα και με σιγουριά στην απάντηση στο παρόν ως άνω ερώτημα που αποτελεί και την προβληματική της παρούσας εργασίας.

Πίνακας 10: Σύγκριση Χαρακτηριστικών - Πλεονεκτημάτων - Μειονεκτημάτων Ε.Ε. - Ι.Κ.Ε.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Ε.Ε.	Ι.Κ.Ε.
ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	Προσωπική	Κεφαλαιουχική
Α. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ		
ΙΔΡΥΤΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ		1 ευρώ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	Ναι	Ναι
ΕΞΩΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	Όχι	Ναι
ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΤΑΙΡΩΝ	>2	>2
ΕΥΘΥΝΗ ΕΤΑΙΡΩΝ/ ΜΕΤΟΧΩΝ	Οι ομόρρυθμοι εταίροι 100% & με την προσωπική τους περιουσία/ Οι ετερόρρυθμοι εταίροι έως του ποσού της εισφοράς τους	Ευθύνη της Ι.Κ.Ε. και όχι των εταίρων
ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	Οι εταίροι της	Η Γενική Συνέλευση & οι Διαχειριστές της
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Αορίστου	Αορίστου
ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΑΡΞΗΣ - ΣΥΣΤΑΣΗΣ	Κ.Ε.Π. ή Γ.Ε.ΜΗ.	Κ.Ε.Π. ή Γ.Ε.ΜΗ.
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΣΕ Γ.Ε.ΜΗ.	100 ευρώ	100 ευρώ
ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ (π.χ. συμβολαιογράφος)	0 ευρώ	44,02 ευρώ πλέον 6 ευρώ ανά φύλλο πλέον Φ.Π.Α. 24%
ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ ΕΦΟΣΟΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ	Δεν απαιτείται. Μόνον κατόπιν συμφωνίας εφόσον χρειαστεί	Δεν απαιτείται. Μόνον κατόπιν συμφωνίας εφόσον χρειαστεί

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΥΠΕΡ ΤΑΜΕΙΟΥ ΝΟΜΙΚΩΝ	0,5% ή 1 % επί του κεφαλαίου της εταιρείας	Δεν απαιτείται
ΦΟΡΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	0%	1%
ΤΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	0%	0%
Β. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ		
ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ – ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΕΡΔΩΝ	29%	29%
ΦΟΡΟΣ ΣΕ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	0%	15%
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΦΟΡΟΥ	100%	100%
ΤΕΛΟΣ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΟΣ	800 – 1.000 ευρώ	800 – 1.000 ευρώ
Γ. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ		
ΑΠΟΥΣΙΑ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	Ναι	Ναι
ΑΠΛΗ & ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΝΑΡΞΗ ΜΕΣΩ Γ.Ε.ΜΗ.	Ναι	Ναι
ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	Ναι	Ναι
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕΣΩ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ	Όχι	Όχι
ΧΑΜΗΛΟ ΚΟΣΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	Ναι	Ναι
Δ. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ		
ΥΨΗΛΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Όχι	Όχι
ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ	Ναι	Ναι
ΤΗΡΗΣΗ ΤΑΜΕΙΟΥ	Όχι	Ναι
ΤΗΡΗΣΗ ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ	Όχι	Ναι
ΔΥΣΚΟΛΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΜΕΡΙΔΙΩΝ	Ναι	Όχι
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	Όχι	Ναι
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΟΝ Ε.Φ.Κ.Α. (πρώην Ο.Α.Ε.Ε.)	Ναι	Μόνον οι διαχειριστές

Καταλήγοντας, από τον ανωτέρω πίνακα και κατά τη γνώμη της συντάξασας την παρούσα διπλωματική εργασία προκύπτει πως **η απάντηση στο ερώτημα του «Ποια από τις δύο να**

επιλέξω;», είναι εξαρτάται. Κάθε περίπτωση λοιπόν θα πρέπει να εξετάζεται *in concreto* με γνώμονα τα χαρακτηριστικά της υπό σύσταση εταιρείας και το συμφέρον και τις επιδιώξεις των εταίρων – μετόχων της. Ας υποθέσουμε λοιπόν πως έχουμε να συμβουλευόμαστε διαχειριστές ακινήτων βραχυχρόνιας μίσθωσης, των οποίων τα εισοδήματα διαρκώς αυξάνονται και ψάχνουν να βρουν ποιος τύπος επιχείρησης είναι ο καταλληλότερος για τη δραστηριότητά τους. Η απάντηση στο παρόν ζήτημα είναι πως η προοπτική σύστασης μίας ατομικής επιχείρησης ή μίας ομόρρυθμης εταιρείας που αποτελούν και οι δύο μορφές προσωπικών εταιρειών δε θα τους συνέφερε. Θα κατόρθωναν μιν να κάνουν έναρξη στην εφορία, πλην όμως το εισόδημά τους από τα ακίνητα θα εξακολουθούσε να θεωρείται εισόδημα φυσικού προσώπου από ενοίκια, οπότε και θα φορολογούνταν πάλι στην ίδια κλίμακα όπως και προ της σύστασης της προσωπικής εταιρείας. Στην προκειμένη περίπτωση λοιπόν τους συμφέρει περισσότερο να συστήσουν μία Ι.Κ.Ε., η οποία χρειάζεται έναν μόνο διαχειριστή, ο οποίος θα πληρώνει και τον Ε.Φ.Κ.Α., δεν έχει περιορισμό ως προς το ελάχιστο κεφάλαιο κατά το ιδρυτικό στάδιο, συστήνεται άμεσα και με ταχείες διαδικασίες. Με τη σύσταση λοιπόν της Ι.Κ.Ε, τα ενοίκια που αυτή (ενν. η εταιρεία) θα πληρώνει για τα ακίνητα τα οποία θα διαχειρίζεται, θα θεωρούνται έξοδα. Ο αντίλογος εδώ βέβαια θα ήταν πως το ίδιο θα συνέβαινε και στην περίπτωση του φυσικού προσώπου. Ωστόσο, γίνεται ομολογουμένως δεκτό πως ο συνδυασμός φυσικού προσώπου και Ι.Κ.Ε. αποφέρει τις περισσότερες φορές το μεγαλύτερο καθαρό κέρδος μετά φόρων. Ήδη λοιπόν από το απλοϊκό αυτό – καθημερινής συναλλακτικής και επιχειρηματικής πρακτικής – παράδειγμα επανερχόμαστε και πάλι στο αρχικό συμπέρασμά μας πως η κάθε περίπτωση θα πρέπει να κρίνεται *in concreto* με βάση τα κατ' ιδίαν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της σε συνδυασμό με τη βούληση, τις επιθυμίες, τις επιχειρηματικές και επαγγελματικές στοχεύσεις, καθώς και το επιδιωκόμενο όφελος εκάστου επιχειρηματία και μετόχου – εταίρου της υπό σύσταση εταιρείας.

Συνεπώς, ως καταληκτικό σχόλιο εκφεύγοντας λίγο από τα στενά πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι σημαντικό να αναφέρω ότι όσο ευφάνταστος κι αν είναι ο νομοθέτης, και όση νομική αρτιότητα και αν διαθέτει και όσες εταιρίες από τις ήδη υπάρχουσες τροποποιηθούν ή βρεθούν νέες, το οικονομικό περιβάλλον είναι αυτό που θα καθορίσει πραγματικά την τύχη αυτών. Άλλωστε το οικονομικό, συναλλακτικό και επιχειρηματικό γίνεσθαι είναι αυτό που διαμορφώνει το πλαίσιο εντός του οποίου καλείται να ενεργήσει κάθε φορά ο Έλληνας νομοθέτης, διαπιστώνοντας τις όποιες παθογένειες του συστήματος με ό,τι αυτές συνεπάγονται. Όσο λοιπόν παραμένουμε εγκλωβισμένοι ως χώρα σε παθογένειες του παρελθόντος και σε πολιτικές που παρεμβαίνουν δραστικά στην επιχειρηματικότητα, τόσο δυσκολότερη θα είναι η ευόδωση τέτοιων προσπαθειών αντίστοιχων αυτών που επιδιώχθηκαν

με την καθιέρωση του θεσμού της Ι.Κ.Ε. Κατά τη γνώμη μου λοιπόν ναι μεν η Ι.Κ.Ε. αποτελεί πλέον έναν από τους πλέον πιο δημοφιλείς εταιρικούς τύπους που επιλέγεται πιο συχνά από τους επιχειρηματίες κατά τη συνήθη καθημερινή επιχειρηματική πρακτική, πλην όμως αυτό δε σημαίνει πως η Ι.Κ.Ε. αποκτά άνευ ετέρου τινός πλεονέκτημα έναντι της Ε.Ε., η οποία αποτελεί έναν εξίσου ευυπόληπτο εταιρικό τύπο με εξίσου πολλά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Εξ' αυτού του λόγου λοιπόν δεν μπορούμε κατά την ορθότερη γνώμη να επιλέξουμε εκ των προτέρων ως πιο συμφέροντα τον έναν εταιρικό τύπο (Ε.Ε.) έναντι του άλλου (Ι.Κ.Ε.), κρίση η οποία θα οδηγούσε σε μονόπλευρα και μονοδιάστατα αποτελέσματα και συμπεράσματα που ουδόλως συνάδουν με τη νομική επιστήμη και το επιχειρηματικό και οικονομικό γίγνεσθαι.

15. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξανδρίδου Ελίζα, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016

2. Αλεξανδρίδου Δ. Ελίζα, Δίκαιο Εμπορικών Εταιρικών – Προσωπικές & Κεφαλαιουχικές Εταιρείες, 2^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
3. Αντωνόπουλος Β., Δίκαιο Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 4η έκδοση, Σάκκουλας, 2012
4. Αντωνόπουλος Β. - Λ. Γρηγοριάδης, Δίκαιο Κεφαλαιουχικών Εταιριών, τόμος 1, 2022
5. Αντωνόπουλος Β., Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, 5^η έκδοση, 2016
6. Αντωνόπουλος Β., Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία (Ι.Κ.Ε.), 4η έκδοση, 2016
7. Αντωνόπουλος/Μούζουλας, Ανώνυμες Εταιρίες, Τόμος ΙΙ, άρθρα 18-40^α, 42^ε παρ. 5, εκδόσεις Σάκκουλα, 2013
8. Βαθρακοκόιλης Β., Ερμηνεία Νόμου Αστικού Κώδικα, άρθρο 752, σελ. 75
9. Γεωργακόπουλος Λ. «Το δίκαιο των εταιρειών, τόμος 3^{ος}, Η ανώνυμος εταιρεία – Μέρος Β΄» Αθήναι, 1972
10. Γεωργακόπουλος Λ. «Το δίκαιο των εταιρειών, τόμος 2^{ος}, Η ανώνυμος εταιρεία – Μέρος Α΄» Αθήναι, 1974
11. Ιορδανίδη Π., «Ευθύνη του ετερόρρυθμου εταίρου σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 28 Ε.Ν.», Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου 2001, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου 2005, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου 1998
12. Καραγκουνίδης Απ. σε Ρόκα Ν. (επιμέλεια ύλης) «Το δίκαιο των προσωπικών εταιριών», 2001, Τόμος 1^{ος}
13. Καραγκουνίδης Απ. σε Μαρίνο Μ. (επιμέλεια) «Δίκαιο Προσωπικών Εταιριών. Ερμηνεία κατ' άρθρον (άρθρ. 249-294 Ν. 4072/2012)», 2017.
14. Κατσάς Θ., Επιχειρηματικός κίνδυνος και ευθύνη του ΔΣ ανώνυμης εταιρίας, ΔΕΕ 2006
15. Μαρίνος Μ., Ο κανόνας της επιχειρηματικής κρίσεως – Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρ. 22 α΄ παρ. 2 ΚΝ 2190/20
16. Μουμούρη, Η εταιρία περιορισμένης ευθύνης, 1960
17. Παναγιώτου Π., Το δικαίωμα ψήφου στις κεφαλαιουχικές εταιρίες, 2014
18. Παναγιώτου Π., Η εταιρική & ατομική αγωγή του μετόχου κατά του ΔΣ στην Ανώνυμη Εταιρία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
19. Παμπούκης Κ., Σημειώσεις δικαίου ομόρρυθμης εταιρίας, 1992, σελ. 83).
20. Πασσιάς Ι., «Το δίκαιον της ανωνύμου εταιρείας», 1955
21. Πασσιάς Ι., «Το Δίκαιον της Ανωνύμου Εταιρείας, τόμος δεύτερος», 1969
22. Ρόκα Κ. Νικόλαος, Εμπορικές Εταιρίες, 5^η έκδοση, 2006
23. Ρόκας Κ. Νικόλαος, Εμπορικές Εταιρίες, 7η ενημερωμένη έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
24. Σινανιώτη – Μαρούδη Αριστέα Εμπορικό Δίκαιο Εταιρίες, , 4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη

25. Τέλλης Ν., ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ τόμος 1, παρ. 5, αριθ. 196 επ.
26. Τριανταφυλλάκης Γ., εις «Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του κ.ν. 2190/1920, Επιμέλεια ύλης: Ευ. Περάκης, τόμος 2ος, τεύχος Β', άρθρα 12-17α κ.ν.2190/1920, (άρθρα 13-13α)», β' έκδοση, 2004